

Integrare europeană pentru tine

CURS OPȚIONAL PENTRU LICEU
PRACTICUM PENTRU ELEVI

Autori:

Rodica EȘANU
Viorica GORAȘ-POSTICĂ (coord.)
Vitalie GROSU
Lia SCLIFOS
Rodica SOLOVEI
Grigore VASILESCU

CZU 327(075.3)

I 58

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Această carte apare cu sprijinul Fundației Soros-Moldova.

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Str. Armenească, 13, MD 2012

tel.: 54 25 56, fax: 54 41 99

e-mail: prodidactica@prodidactica.md

Director de proiect: Liliana NICOLAESCU-ONOFREI

Coordonator de proiect: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Colecția *Biblioteca Pro Didactica*

Seria *Auxilia*

A mai colaborat: dr. Ruslan TĂNASĂ, Universitatea de Stat din Moldova

Autorii suportului didactic și ai conceptului: dr. conf.univ. Viorica GORAȘ-POSTICĂ; Rodica EȘANU, Liceul *Columna* din Chișinău; dr. Lia SCLIFOS, Universitatea de Stat din Moldova; dr. conf. cercet. Rodica SOLOVEI, Institutul de Științe ale Educației; dr. prof.univ. Grigore VASILESCU; lector universitar drd. Vitalie GROSU

Recenzenți:

dr. Svetlana CIBOTARI, Universitatea de Stat din Moldova; dr. Ion STĂVILĂ, viceministru, Ministerul Reintegrării al Republicii Moldova; Nicolae DANDIȘ, Universitatea de Stat din Cahul; Nina UZICOV, prof. de istorie, grad didactic superior, Liceul Teoretic *Ion Creangă* din Chișinău

Redactor stilizator: Mariana VATAMANU-CIOCANU

Coperta, design: Nicolae SUSANU

Corectare: Maria BALAN

Tipar: Combinatul Poligrafic

Ediția II, 2009 (în limba română)

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2009

Toate drepturile rezervate.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Integrare europeană pentru tine: Curs opțional pentru liceu / Practicum pentru elevi / Rodica Eșanu, Viorica Goraș-Postică (coord.), Vitalie Grosu [et al.]; Centrul Educațional "Pro Didactica", 2009 (Combinatul Poligr.). – 138 p. – (Colecția "Biblioteca Pro Didactica").

3000 ex.

ISBN 978-9975-9745-6-1.

327(075.3)

I 58

Cuprins

LECȚIA 1. Introducere	4	TEMA: INTEGRAREA ECONOMICĂ EUROPEANĂ	
MODULUL I. Europa și evoluția ideii de unificare europeană		LECȚIA 19. Aspecte ale integrării economice europene	72
TEMA: EUROPA ȘI CIVILIZAȚIA EUROPEANĂ		LECȚIA 20. Integrarea economică europeană a Republicii Moldova	75
LECȚIA 2. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului european	6	TEMA: POLITICILE COMUNE ALE UNIUNII EUROPENE	
LECȚIA 3. Fundamentele civilizației europene.....	10	LECȚIA 21. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană.....	79
TEMA: UNITATEA ÎN DIVERSITATE A EUROPEI		LECȚIA 22. Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană.....	85
LECȚIA 4. Valorile comune ale Europei și europenilor	16	LECȚIA 23. Evaluarea modulului <i>Domenii de interes comun în Uniunea Europeană</i>	89
LECȚIA 5. Identitatea națională și identitatea europeană	20	MODULUL IV. Uniunea Europeană între extindere și rezolvarea problemelor actuale. Personalități europene	
LECȚIA 6. Uniunea Europeană și construcția identității europene	24	TEMA: EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE	
TEMA: EVOLUȚIA IDEII EUROPENE		LECȚIA 24. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene ...	90
LECȚIA 7. Evoluția ideii de unificare europeană	26	LECȚIA 25. Perspectivele extinderii Uniunii Europene și Republica Moldova.....	95
LECȚIA 8. Evaluarea modulului <i>Europa și evoluția ideii de unificare europeană</i>	31	TEMA: POLITICA DE VECINĂTATE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ – UN NOU CADRU DE COLABORARE CU VECINII	
MODULUL II. Instituții europene		LECȚIA 26. Politica de vecinătate în Uniunea Europeană.....	100
TEMA: CONSILIUL EUROPEI		TEMA: PROBLEME ACTUALE ȘI PERSPECTIVE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI ALE SPAȚIULUI EUROPEAN	
LECȚIA 9. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană	32	LECȚIA 27. Politica de mediu în Uniunea Europeană și în spațiul european	104
LECȚIA 10. Republica Moldova și Consiliul Europei	36	LECȚIA 28. Migrațiile ilegale și starea demografică în spațiul european	109
TEMA: UNIUNEA EUROPEANĂ		LECȚIA 29. Problema adoptării Constituției Europene	113
LECȚIA 11. Esența și evoluția Uniunii Europene.....	41	LECȚIA 30. Personalități europene	119
LECȚIA 12. Uniunea Europeană: prezent și viitor.....	44	ANEXE	
TEMA: INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE		Chestionar de evaluare inițială	123
LECȚIA 13. Instituții reprezentative, executive și judiciare.....	47	Chestionar de evaluare intermediară	124
LECȚIA 14. Instituții consultative și financiare.....	51	Chestionar de evaluare finală.....	125
TEMA: PROCESUL DECIZIONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ		<i>O fereastră deschisă spre Europa. Secvențe din eseurile elevilor</i>	126
LECȚIA 15. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene	55	Tratatele Uniunii Europene	128
LECȚIA 16. Evaluarea modulului <i>Instituții europene</i> .	60	Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	129
MODULUL III. Domenii de interes comun în Uniunea Europeană		Glosar.....	130
TEMA: DREPTUL EUROPEAN			
LECȚIA 17. Aspecte juridice ale integrării europene .	62		
LECȚIA 18. Cetățenia europeană.....	67		

LECȚIA 1. Introducere

Dragi liceeni!

Reflecțați asupra evenimentelor de ultimă oră și veți observa cât de multe s-au schimbat în lume, în țara noastră, în comunitate, în familie, în noi. Locuim în Europa, iar voi sînteți elevi ai unei școli europene, unde fiecare este invitat să-și parcurgă traseul propriu de devenire personală.

Vă propunem un curs opțional *Integrare europeană pentru tine*, care are drept scop să contribuie la asigurarea unui viitor european școlii și elevilor. Cei care au ales să fie europeni vor avea ocazia, prin studierea respectivului curs, să conștientizeze șansele egale de afirmare și de integrare socio-profesională prin realizarea unor schimburi de experiență și bune practici cu instituții similare din țară.

Voi, tinerii, aveți o posibilitate unică de a vă implica activ instituția în care învățați și familia în viața comunității, prin introducerea dimensiunii europene, prin promovarea valorilor, prin participarea activă la derularea unor proiecte în colaborare cu alte școli din R. Moldova, prin realizarea unui parteneriat permanent școală-elevi-părinți-comunitate locală, raportîndu-vă continuu la standardele și practicile din Uniunea Europeană, pe care le veți studia în cadrul acestui curs.

Pentru a deveni o țară realmente europeană este imperios necesar să contribuiți, de rînd cu profesorii, părinții, comunitatea, la prevenirea și combaterea discriminării, abandonului și/sau nereușitei școlare, la oferirea de șanse egale tuturor copiilor și la formarea acestora din perspectiva integrării lor socio-profesionale, precum și la încurajarea colegilor capabili de performanțe în anumite domenii, la ridicarea prestigiului școlii și promovarea imaginii ei în relațiile cu alte organisme instituționale, autorități publice, fundații și/sau societăți comerciale.

Vă invităm la activități de cooperare care vor conduce la dezvoltarea dimensiunii europene în școala și comunitatea voastră prin:

- formarea abilităților de comunicare într-o limbă străină;
- utilizarea mijloacelor moderne de comunicare: e-mail, participare la conferințe, acces nelimitat la Internet;
- inițierea, după model european, a unor sărbătorilor în scopul cunoașterii culturii și civilizației altor state, cu participarea părinților;
- instruire în tematici europene și în tehnica *Debate*;
- informarea generală a comunității în cadrul unor campanii cu genericul *Ce trebuie să știi despre Uniunea Europeană*;
- dezbateri demonstrative, publice pe următoarele moțiuni: *Constituția este o necesitate pentru construcția Uniunii Europene; Libertatea de circulație a muncitorilor în interiorul Uniunii Europene poate determina dezechilibre pe piața muncii etc.*

Datorită cursului *Integrare europeană pentru tine* veți învăța multe lucruri importante.

Pentru a reuși în acest demers trebuie să realizați următoarele acțiuni:

1. **IMPLICATI-VĂ!** mobilizându-vă, evocând și realizând o introducere în temă.
2. **INFORMATI-VĂ!** citind, căutând și identificând informații, formulând întrebări, ascultând etc.
3. **PROCESATI INFORMAȚIA!** interpretând, aplicând, analizând, comparând, selectând, sintetizând etc.
4. **EXPRIMAȚI-VĂ ATITUDINEA!** conștientizând și expunându-vă punctul de vedere, argumentând, explicând etc.
5. **COMUNICAȚI ȘI DECIDEȚI!** discutând cu cei din jur diferite păreri, respectând dreptul la opinie, luând decizii în comun, asumându-vă responsabilități etc.
6. **ACȚIONAȚI!** aplicând soluțiile propuse, implicându-i și ajutându-i pe cei din jur, susținând noi inițiative individuale și comune etc.

Recomandăm, de altfel, ca pe parcursul tuturor unităților de conținut să apălați la experiențe de viață, la interviuri cu membrii familiilor, cu martori ai unor evenimente semnificative din istoria recentă a țării. Vă încurajăm să urmăriți presa curentă și comunicatele mass-media privind relațiile R. Moldova cu Uniunea Europeană, valorificând ulterior informațiile în clasă prin activități de analiză și simulare, precum studiul de caz sau jocul de rol, prin discutarea subiectelor controversate legate de toleranță/intoleranță religioasă, șovinism, rasism, conviețuirea unor națiuni de origine neeuropeană în cadrul țărilor Uniunii Europene.

Nu vrem să creăm iluzia că Uniunea Europeană este raiul pe pământ. Studiind materialul și realizând sarcinile propuse, veți avea satisfacția propriilor descoperiri, care vor pune în evidență atât atu-urile, cât și problemele cu care se confruntă această entitate politică, socială și economică.

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește cu atenție textul și reprezintă printr-un desen specificul acestui curs.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Selectează una dintre cele mai importante achiziții obținute în urma studierii cursului opțional *Integrare europeană pentru tine*.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Discută cu părinții, rudele, colegii și află care este opinia lor privind studierea cursului opțional *Integrare europeană pentru tine*.

ACȚIONEAZĂ!

- Desenează o variantă de copertă pentru un eventual manual de *Integrare europeană pentru tine*.

Modulul I.

Europa și evoluția ideii de unificare europeană

TEMA: Europa și civilizația europeană

LECȚIA 2. Europa și europenii. Caracteristicile istorice, geografice și culturale ale spațiului european

IMPLICĂ-TE!

- Ce știi despre Europa?

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul.

1. Semnificațiile noțiunii *Europa*

a) Sensul etimologic

Cuvântul *Europa* are o vechime de 2500 de ani. Etimologia sa este egeeană prehelenică, deci indoeuropeană. Denumirea vine de la cuvântul *hirib* („apus de soare”), antonimul acestuia *asu* (Asia) însemnând “răsărit”. Putem presupune, așadar, că Europa, în raport cu continentul asiatic, desemna țara de la apus.

b) Sensul mitologic

Există 2 mituri (în mitologia greacă) cu referire la Europa. Și într-un mit, și în celălalt numele *Europa* îl poartă un personaj feminin, în primul caz fiind vorba de o prințesă feniciană, iar în cel de-al doilea – de una din fiicele mării. Ideea comună care se desprinde din ambele mituri se rezumă la accentuarea originii asiatice și proiectul unei lumi noi în acest spațiu.

Conform legendei grecești, regele Tyrului (în Fenicia), Agenor, avea o fiică pe care o chema Europa. Într-o noapte, ea a avut un vis: 2 lumi (teritorii), care luaseră chipul a 2 femei, respectiv „pământul asiei” și „pământul din față”, se certau în legătură cu ea. Prima dorea să o apere și să o păstreze, iar cea de-a doua, fiind pusă la cale de Zeus, voia să o îmbarce pe o corabie și s-o ducă undeva departe. Trezindu-se și fiind intrigată de cele visate, Europa s-a dus, împreună cu suita sa, la malul mării să culeagă flori. Deodată, a apărut un taur foarte frumos și blând, care a convins-o să urce pe spatele său. De cum s-a urcat, fata a fost îmbarcată pe un vas, unde Zeus și-a arătat adevărata față. Prințesa a fost dusă pe tărîmul grecesc, care avea să-și ia numele de Europa. A născut mai mulți copii (între care și pe renumitul rege Minos).

O altă legendă ne spune că Europa era una dintre cele 3000 de Oceanide, fiicele mării. Mai exact, era fiica lui Poseidon și Tethys.

c) Sensurile geografic, religios și politic

Primul care a dat un sens geografic, după ce Europa fusese asociată cu o identitate nonasiatică,

a fost poetul grec Hesiod (sec. VII î. Hr.). În poemul *Lui Apollon pithianul*, Hesiod desemna prin Europa partea continentală a Greciei antice.

Părintele istoriei Herodot (sec. V î. Hr.) a fost mult mai precis în situarea geografică a teritoriului european. În opinia lui, acesta s-ar fi întins din actuala Grece de Nord pînă la Don și Dunăre. Herodot însă nu preciza limitele nordice și vestice ale Europei.

Europa nu a coincis cu spațiul mental și aria de extindere a culturii grecești (Grecia continentală, Asia Mică, sudul Italiei, Sicilia, nordul Africii). Așadar, această noțiune nu desemna un tip de civilizație, ci, mai curînd, o origine vagă și un teritoriu destul de imprecis (semnificație geografică).

Aceeași accepție a cuvîntului o întîlnim la marii geografi latini Strabon și Pliniu, care desemnau Europa ca teritoriu nord-estic al lumii grecești, ceea ce ar corespunde cu Serbia, Macedonia, Bulgaria, România și sudul Ucrainei de astăzi.

Noțiunea *Europa* a căpătat un alt înțeles decît cel geografic tocmai peste un mileniu. Astfel, un cărturar de la curtea lui Carol cel Mare (anul 800) vorbea pentru prima dată despre Europa, avînd în vedere lumea creștină de la nord de Munții Pirinei. Iar cronicarul spaniol Isidor cel Tânăr numește armata creștină în luptă cu arabii *armata europenilor*.

Primii care au transformat *Europa* dintr-o denumire geografică într-o noțiune politică au fost împărații creștini din sec VII-XV. Această schimbare a fost precedată de 3 evenimente istorice: divizarea Imperiului Roman în Imperiu Roman de Apus și Imperiu Roman de Răsărit (anul 395); cucerirea Romei de către triburile barbare (anul 476); apariția Islamului (anul 622), care amenința creștinătatea. Către anul 1000, Europa era confundată cu imperiul occidental (sens religios și politic). Aceeași semnificație o are atunci cînd împăratul Frederic II cheamă "Europa imperială" să opună rezistență primejdiei tătare comune (către anul 1250).

În sec. XV-XVI, noțiunea *Europa* își lărgeste aria geografică (prin includerea popoarelor ortodoxe în timpul marilor confruntări cu turcii/al cruciadelor antiotomane), continuînd să aibă o semnificație preponderent creștină. Descoperirea de către europeni a Lumii Noi, necreștine, de dincolo de Oceanul Atlantic, a reprezentat un pas important în constituirea identității Europei. Prin urmare, pînă în sec. XVI, Europa își descoperă, treptat, identitatea religioasă și culturală, în special în situațiile de conflict sau de întîlnire cu "necredencioșii", cu "ceilalți" (tătarii, arabii, otomanii, amerindienii). Începînd cu sec. XVI, Europa politică prinde contururi, mai ales în timpul conflictelor militare dintre marile puteri care năzuiau să impună un "echilibru european".

Începutul epocii moderne este marcat de o expansiune intensă a europenilor în Est și Vest. Dar nici la începutul și chiar mijlocul acestei perioade Europa nu este în stare să concureze deschis cu restul civilizațiilor (excluzînd cea amerindiană). Doar către sec. XVIII, Europa este capabilă să oprească expansiunea otomană și să devină un etalon al dezvoltării pentru restul lumii. În această perioadă, Renașterea, Reforma, Iluminismul creează un nou conținut Europei, prin secularizarea vieții publice, elaborarea și activarea noilor idei și concepții care lărgesc orizontul cunoașterii umane etc.

Perioada de la Revoluția franceză pînă la începutul primului război mondial reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea și afirmarea pe plan mondial a Europei. Revoluția industrială și dezvoltarea științelor, imperialismul, apariția statelor-națiuni etc. sînt fenomenele ce caracterizează această etapă istorică.

Intervalul dintre începutul primului război mondial și sfîrșitul celui de-al doilea război mondial constituie o perioadă de grea încercare pentru Europa. Ambele războaie au necesitat resurse economice, umane și spirituale colosale. Ele au reprezentat o tragedie europeană și au

demonstrat că europenii trebuie să regândească modul lor de a fi. Anul 1945 marchează sfârșitul istoriei Europei Vechi.

2. Europa: spațiu geografic

Europa ocupă partea de Vest a Eurasiei; cuprinde 7% din suprafața uscatului, însumând împreună cu insulele 10 524 000 km pătrați. Fiind unul din cele 6 continente ale lumii (această identitate, bazată pe noțiunea de continent, a apărut abia în sec. XVIII), Europa este situată în emisfera nordică, aproape în întregime la Est de meridianul 0. Punctele extreme continentale sînt: la Nord – capul Nordkyn, în Peninsula Scandinavă; la Sud – capul Marroqui, în Peninsula Iberică; la Vest – capul Roca, în Peninsula Iberică și la Est – versantul de Est al munților Uralul Polar. Distanța de la extremitatea nordică la cea sudică este de cca 5600 km, iar de la cea vestică la cea estică – de aproximativ 4000 km.

Printre trăsăturile cele mai proeminente ale acestei suprafețe de pămînt sînt de amintit, înaintea celorlalte, caracterul jos al reliefului, mărimea mijlocie a înălțimilor, buna distribuție a apei în sînul ei, varietatea climaterică generată de continua interferență a curenților polari cu cei tropicali, complexitatea remarcabilă a vegetației.

Ca teritoriu, se plasează pe penultimul loc. Așadar, Europa este un continent care, din punct de vedere geografic (teritorial), nu justifică supremația sa. Ceea ce a contat a fost modul de a-și utiliza resursele umane, adică potențialul său ca spațiu uman.

3. Spațiul uman și cultural

Clima favorabilă a încurajat popularea rapidă și timpurie a continentului european.

În prezent, populația Europei este de cca 730 mln. de locuitori, reprezentînd 11% din populația globului (locul III după Asia și Africa). Se plasează pe locul I după densitate – în medie 70 loc./km pătrat. Alcătuieste un mozaic de popoare care vorbesc 128 de limbi și dialecte. Cca 94% din populația bătrînului continent vorbește limbi care fac parte din familia indoeuropeană, mai răspîndite fiind cele germanice, romanice și slave. Pe teritoriul Europei sînt 45 de state.

Care e semnificația termenului *european*? Conform DEX-ului, *european* semnifică „persoana care face parte din populația Europei”. Pentru prima dată acesta a fost utilizat în sec. VIII într-o cronică creștină occidentală cu ocazia unei lupte dintre franci și arabii care cuceriseră Spania. Pe parcursul sec. IX-X, în timpul dinastiei carolingiene, noțiunea de *european* era folosită relativ des, cel mai frecvent de slujitorii bisericii catolice. Începînd cu sec. XV, termenul, pe lîngă sensul geografic, capătă și conotație civilizațională.

Termenul *european* apare în latinește („europaeus”) în plină Renaștere italiană, la umanistul Aenea Silvio Piccolomini, devenit Papa Pius II, pentru definirea „culturii” și a „civilizației”. Inițial, Europa se prezintă, în raport cu celelalte civilizații – islamică și chineză, slab dezvoltată sub aspect economic, social, politic și cultural. În sec. XI-XV, Europa cunoaște „Moartea Neagră”, nenumărate războaie și tensiuni interne legate de foamete, subdezvoltare economică etc. Concomitent, în această perioadă, se creează premise pentru expansiunea și revigorarea ulterioară.

Sub aspect cultural-spiritual, se dezvoltă filozofia scolastică, se repun în circuit, prin intermediul arabilor, lucrările scriitorilor greci și romani, creștinismul devine o forță mai mult decît spirituală, universitățile – o realitate.

Spațiul european avea drept capitală spirituală Roma, în centrul unei rețele de diocese, orașe episcopale (fiecare cu școli proprii, biblioteci, catedrale) și parohii (sedii ale școlilor primare).

Unificarea culturală, una relativă, era limitată la elite. Din ea au luat ființă 3 culturi distincte, cu vocație europeană (sec. XII-XVI), alături de cultura țărănească:

- cultura scolastică promovată de clerici;
- cultura cavalierească, care era parțial laică;
- cultura burgheză, care era în mare parte laicizată și s-a dezvoltat îndeosebi în orașe.

Cele 3 culturi au coexistat și au asigurat armonia creștinătății pînă cînd au apărut conflictele între papi și monarhi, între seculari și paieni, între clerici și burghezi.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Identifică, în baza textului, ideile principale.
- Prezintă cu colegii din grup ideile principale din materialul studiat.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Discută cu colegii de grup și decideți asupra informației cu care veți completa posterul *Ce am aflat nou despre Europa?*

AȚIONEAZĂ!

- Elaborează împreună cu colegii o expoziție foto cu tema *Europa în timp*, ținînd cont de următoarele criterii:
 - impact vizual;
 - concordanță cu tema;
 - caracter persuasiv;
 - caracter estetic.
- Stabiliți de comun modalitatea de prezentare a expoziției.
- Decideți asupra modalităților de evaluare a expoziției (fișă de evaluare, jurnal de notare a opiniilor, observare, chestionare etc.) și elaborați instrumentele asupra cărora ați decis.

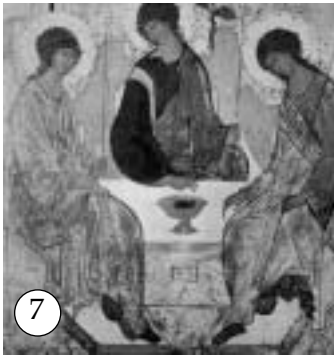

LECȚIA 3. Fundamentele civilizației europene

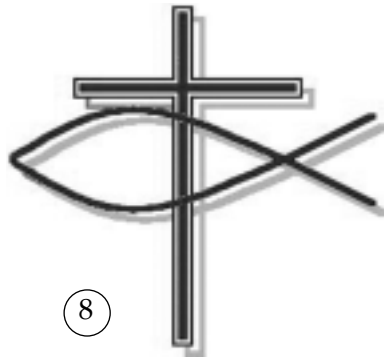
IMPLICĂ-TE!

- Definește termenul *civilizație*.
- Studiază imaginile și identific-o pe cea mai relevantă pentru reflectarea posibilelor surse/fundamente ale civilizației europene. Motivează alegerea.

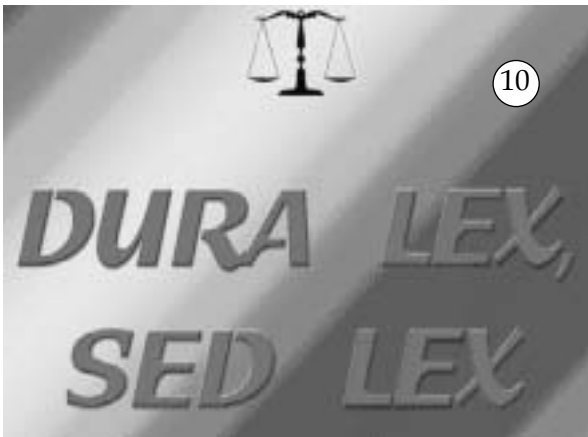
7

8

9

10

11

12

13

14

15

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul propus și:

- enumeră sursele/fundamentele civilizației europene;
- identifică o caracteristică comună fundamentelor civilizației europene;
- arată contribuția culturii grecești, a Romei politice și a creștinismului ca surse ale civilizației europene.

1. Fundamentele unei civilizații

Civilizația europeană – așa cum o descifrăm la etapa actuală – reprezintă sinteza unor elemente de civilizație distincte, dar convergente, prin vocația lor universală. Ca surse esențiale, fondatoare ale acesteia sînt considerate: cultura greacă, Roma politică și creștinismul. Din această perspectivă, unii cercetători definesc esența civilizației europene printr-o *imagine tridimensională*: *Europa este elenă în adîncime, latină în extensiune, creștină în înălțime*. Fuziunea acestor elemente spre sfîrșitul antichității oferă Europei un idealul cultural, politic și religios.

Cultura greacă – primul fundament al civilizației europene – aduce disciplina spiritului, căutarea perfecțiunii, o metodă de gîndire care raportează totul la om, credința în existența legii și a frumosului, oferă modele de valori ale vieții politice, ale educației morale și estetice (vezi sursele 1 și 2). Tot cetățile grecești, prin marea confruntare cu Imperiul persan, sînt la originea idealului european de libertate. Or, Europa prin excelență poate fi definită ca o civilizație a Libertății – una dintre acele valori distincte după care aceasta devine reconoscibilă în raport cu alte spații.

Leonida, eroul de la Termopile – simbol al libertății lumii grecești

Acropola cetății Atena

Simbolul spiritului grec – orașul-stat Atena
Atenienii au creat un patrimoniu cultural inegalabil. O importanță deosebită pentru civilizația europeană prezintă arta, literatura, știința etc. acestei cetăți. Europa Renașterii și a epocii moderne a descoperit în democrația ateniană un model de organizare politică și un spectru bogat de valori civice. Grație epocii Renașterii, idealul suprem al acestei civilizații – *omul – măsură a tuturor lucrurilor* – a devenit unul definitoriu și pentru civilizația europeană.

Alt fundament – *Roma politică* – își poate aduce contribuția în calitate de sursă a viitoarei civilizații europene odată cu afirmarea sa ca imperiu universal. Ca stat, Roma cunoaște o creștere spectaculoasă de la dimensiunea unui oraș-stat la stăpînirea întregii Peninsule Italice, ulterior a teritoriului din jurul Mării Mediterane și mai apoi pînă la „marginile lumii”, de la Atlantic la Marea Neagră și Marea Caspică. Acest spațiu uriaș – *mundus romanus* – a cunoscut o organizare politică ce va deveni un ideal pentru Europa ca civilizație: *respublica* – o comunitate politică

de cetățeni liberi, guvernarea atotputernică a legilor și a instituțiilor, obligația principelui de a asigura ordinea și stabilitatea (*pax romana*) (vezi sursele 3 și 4).

Pax romana – propagarea valorilor și instituțiilor Romei

Pacea romană aduce securitate externă și internă locuitorilor Imperiului, favorizată de o rețea densă de drumuri propice atât comerțului, comunicării, cât și deplasării unităților militare. Moneda romană ajunge la o relativă stabilitate, dreptul roman se afirmă în toată splendoarea sa. În cadrul acestui spațiu, pentru prima dată este realizată ideea transformării oamenilor liberi în cetățeni romani, o astfel de cetățenie fiind aplicată doar odată cu crearea Uniunii Europene.

*Provinciile Imperiului Roman
în perioada sa de glorie, sec.II d.Hr.*

Al treilea fundament al civilizației europene, probabil sursa unității spirituale a Europei, este considerat *creștinismul*. Deși la origine derivă din simbioza vechii religii ebraice și a filozofiei elenistice, creștinismul a izbutit să devină o sinteză profund europeană. De aceea, istoria Europei poate apărea ca o istorie a creștinismului. Tradiția creștină oferă popoarelor europene o credință și o morală comună, inclusiv respectul pentru valoarea individului și a vieții sale. (vezi sursele 5 și 6)

2. Afirmarea principiilor fundamentale ale civilizației europene

Imperiul Roman a fost mediul în care au fuzionat cele 3 surse ale civilizației viitoare a Europei. Fără Roma imperială, *cultura greacă ar fi rămas poate o cultură moartă, iar creștinismul nu ar fi putut deveni niciodată o religie universală. În ambianța creată de „pacea romană” s-au apropiat și au fuzionat, nu fără tensiuni sau conflicte deschise, sursele civilizației europene în sec. IV-V* (S. Brezeanu, 2004). Destinul istoric al Imperiului Roman a determinat nu doar mediul inițial de sinteză, dar și cel de afirmare ulterioară a celor 3 elemente fondatoare. Un rol decisiv sub acest aspect revine procesului de scindare a Imperiului în Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit.

În Orient, Imperiul Roman de Răsărit a oferit un mediu propice de afirmare. Sursele viitoarei civilizații europene s-au unit în chip organic în cadrul guvernării lui Constantin cel Mare (306-337). De aceea, imperiul său este considerat primul stat cu adevărat european.

În Occident, după căderea Imperiului Roman de Apus, forța unificatoare și ponderea acestor elemente fondatoare a fost diferită pe parcursul istoriei. La început, în condițiile dispariției puterii organizate a Romei politice, creștinismul devine singurul liant unificator al locuitorilor acestui spațiu, în special în cazul evenimentelor în care ei trebuie să facă față interacțiunilor cu *ceilalți* („păgânii” turci, „necredincioșii” arabi etc.).

Perioada de pînă în la anul 1000 este una de maximă afirmare a creștinismului ca sursă a civilizației și forță unificatoare a Europei. Rolul creștinismului este ilustrat prin dovezile oferite de această etapă. Drept exemplu poate servi faptul că o *primă referință certă de afirmare a Europei ca o nouă entitate este citată de cronică lui Isidor de Badajoz, care descrie „armata europenilor” învingătoare la Poitiers (anul 732) contra arabilor.*

Evenimentele/procesele de după anul 1000 prezintă Biserica mai degrabă ca un factor de dezbinare și conflicte, decât ca unul de solidaritate și uniune a Europei. În plus, renașterea vieții urbane și intelectuale, formarea și afirmarea monarhiilor centralizate creează premisele afirmării în prim planul civilizației europene a fundamentelor grec și roman. Europeanii redescoperă și valorifică moștenirea politică și culturală a antichității. Europa Renașterii și a revoluțiilor burgheze transformă această moștenire în valorile ei politice, intelectuale și artistice, integrându-le în noua sa civilizație. Din acest moment, Europa alege calea secularizării vieții publice, diminuând considerabil influența creștinismului ca sursă a civilizației europene.

Fundamentele civilizației europene au cunoscut de-a lungul istoriei milenare a Europei un intens proces de fuziune și metamorfoză. Rezultatul procesului dat este acea tradiție și identitate culturală comună, de o mare vechime, prestigiu și soliditate, care desemnează astăzi Europa cu valorile sale specific *europene*.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

Sursa 1.

Desigur, nimeni nu va tăgădui că omul legii trebuie să acorde o grijă deosebită educării tinerilor. Și, de fapt, dacă nu se face aceasta în numele cetății, se păcătuiește împotriva conștiinței publice, la care trebuie să se adapteze educația (...).

Dat fiind că scopul oricărei cetăți este unic, e evident că în mod necesar va trebui urmată una și aceeași educație pentru toți și că grija pentru ea trebuie să fie comunitară, iar nu particulară (...). Implicarea în problemele comunității trebuie, de asemenea, să fie comunitară. În același timp, trebuie luat în seamă faptul că nici un cetățean nu-și aparține sieși, ci toți aparțin cetății, căci fiecare este o parte a ei. Iar grija fiecăruia trebuie să devină grija tuturor.

(Aristotel, *Politica*, Cartea a Opta, I)

Sursa 2.

Jurământul efebilor

Nu voi dezonora serviciul militar. Nu voi abandona camaradul de luptă. Voi lupta pentru apărarea sanctualelor și a statului. (...) Mă voi supune magistraților, legilor care sînt în vigoare și celor care vor fi mai tîrziu; mă voi opune, din toate forțele mele și cu ajutorul tuturor, celor ce ar vrea să răstoarne aceste rînduiri. Voi cinsti cultul părinților. Pentru toate acestea iau ca martori divinitățile (cetății).

(*Inscripție*, sec. IV î.Hr.)

Studiază sursele 1, 2 și:

- demonstrează că democrația ateniană a oferit civilizației europene un model de valori civice.

Sursa 3.

După 20 de ani, s-a pus capăt războaielor civile, s-au încheiat războaiele externe și pacea a revenit pretutindeni, furia războiului s-a potolit, legile și-au redobîndit puterea, hotărîrile judecătorești – autoritatea, senatul – prestigiul; magistraturile și-au recăpătat puterile din trecut; statul a fost restaurat în forma veche a strămoșilor. Cîmpiile au fost redatelor culturii; religiei i s-a dat respectul și oamenilor – siguranța.

(*Historia Romana*, II, 89)

Sursa 4.

Care este secretul destinului istoric al Romei? Pînă acum, întreg pămîntul a fost divizat, din Orient în Occident, de o luptă necurmată. Pentru a învinge această nebunie, Dumnezeu a învățat neamurile să se supună acelorași legi și să devină toate romane. Acum noi vedem pe oameni trăind ca niște cetățeni ai acelorași cetăți și ca membri ai aceleiași familii... Popoarele sînt unite prin comerț, prin civilizație și prin căsătorii... Iată semnificația victoriilor și triumfurilor imperiului: pacea romană a pregătit calea venirii lui Hristos.

(Prudentius, *Contra lui Symmachus*, c. 400)

Studiază sursele 3, 4 și:

- demonstrează că Roma politică oferă modelul unei puteri organizate și stabile pentru beneficiul cetățeanului.

Sursa 5.

Aici nu mai este nici grec, nici iudeu, nici circumcizie, nici necircumcizie, nici barbar, nici scit, nici rob, nici liber, ci Cristos este totul și în toți.

(Apostolul Pavel, *Epistola către Coloseni (III, 11)*)

Sursa 6.

Iubiți-l chiar și pe dușman. Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmași, binecuvîntați-i pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc (...).

Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este.

(Matei, 5, 6)

Studiază sursele 5, 6 și:

- demonstrează că tradiția creștină oferă civilizației europene un model de valori morale.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Argumentează-ți opinia:

- Putem identifica în societatea europeană contemporană „dovezi” / „urme” ale fundamentelor civilizației europene?
- Este *R. Moldova* – parte a civilizației europene?

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

Premiul Internațional Carol cel Mare (germ.: *Karlspreis*, fr.: *Prix International Charlemagne*) este decernat anual de orașul Aachen pentru merite în unificarea europeană și constă dintr-un premiu în bani și așa-numita *Medalie a lui Karl* cu imaginea lui Carol cel Mare.

- Explică de ce această personalitate istorică a fost selectată ca simbol al *meritului în unificarea europeană*.

ACȚIONEAZĂ!

- Utilizează fundamentele civilizației europene pentru a elabora o carte de vizită *R. Moldova* – parte a civilizației europene.

LECȚIA 4. Valorile comune ale Europei și europenilor

IMPLICĂ-TE!

- Comentează în spațiul din partea dreaptă citatul.

<p><i>Putem defini calitatea de european prin împărtășirea unui set de valori. Cu alte cuvinte, a fi european înseamnă a împărtăși valori europene.</i> (Jonathnan Scheele)</p>	
---	--

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Citește cu atenție fragmentele de text.

Sarcină pentru fragmentul A:

- Ce înțelegi prin noțiunea de *valoare*?
- Ce valori cunoști?
- Ce valori le putem considera europene? De ce?
- Sînt valorile europene și valorile tale/ale noastre? Argumentează.
- Cît de important este ca omul să se conducă de un sistem de valori?

A. Valori europene

Valorile sînt principii care stau la baza acțiunilor persoanelor, orientîndu-le. Valoarea este un criteriu pentru o decizie personală (...). Valorile nu sînt aceleași nici chiar în interiorul unei comunități mari, cum ar fi populația unei țări; ele diferă în funcție de mai mulți factori, printre care nivelul de educație, vîrsta, mediul de rezidență (sat sau oraș etc.). Acestea nu sînt impuse politic, ci se formează în timp și reprezintă principii la care aderă majoritatea populației. Odată format un set de valori, acesta se poate concretiza într-un act oficial (O. Pecican).

Valorile pe care se bazează UE se conțin în 3 concepte: libertate, solidaritate și respect reciproc (...). Doar prin îmbrățișarea valorilor comune vor putea preveni europenii transformarea Uniunii lor într-o mașinărie fără suflet (J. P. Balkenende).

Sarcină pentru fragmentul B:

- Numește premisele care stau la baza unității culturale europene.
- Identifică 3-4 argumente în favoarea diversității culturale europene.

B. Cultura europeană: unitate și diversitate

Unitatea culturală europeană este determinată de următoarele premise:

1. La baza civilizației europene au stat: cultura greacă, politica romană, creștinismul.
2. Cultura a oferit Europei, pe parcursul istoriei, cadrul spiritual unitar dat de: rețeaua de școli și universități; răspîndirea ideilor progresiste europene care au depășit granițele

naționale; arta europeană inspirată din realități comune; participare deplină, fără deosebire de naționalitate, la dezvoltarea științei și la progresul tehnic; legislații asemănătoare în domeniul instrucțiunii publice.

3. Patrimoniul comun: sisteme ale științei; perioade culturale și mișcări filozofice; curente culturale și artistice ale sec. XIX și XX.

(N. Paraschiv, N. Cristea, *Europa contemporană. Sinteze de istorie pentru cl. XI*)

Diversitatea culturală europeană/ Pluralismul cultural european presupune:

- depășirea antagonismelor interculturale;
- accesul la toate formele de cultură;
- acceptarea diversității – temelie a acestui concept, factor de îmbogățire individuală și colectivă;
- recunoașterea forței creatoare și a energiei eliberată prin interacțiunea diferențelor fără a le transforma în diferende.

Problema fundamentală care se pune este trecerea de la principii la practică.

(...) În epoca noastră, cu precădere după cel de-al doilea război mondial, Comunitatea Europeană a fost guvernată și determinată de politic și economic (cărbone, oțel). Aspectul cultural – „acel ciment indispensabil pentru consolidarea edificiului” – a fost uitat din ce în ce mai mult, fapt pe care l-a regretat profund Jean Monnet – unul din fondatorii Comunității Europene – care a spus: *Si c’était à refaire, je commencerais par la culture*, pentru că fără cultură nu e posibilă construirea și menținerea acestui edificiu.

Lacunele din acest domeniu au fost reanalizate și, începând din 1988, politicile culturale i se acordă o atenție binemeritată. În acest sens, au fost stabilite liniile prioritare:

- politica educativă și armonioasă, dinamică, participativă a întregii societăți;
- politica lingvistică;
- politica încurajării diversității culturale pentru o reală îmbogățire creativă și de protejare a patrimoniului existent.

(S. Mihuț, *Politica culturală într-o Europă unită*)

Unificarea europeană trebuie să ia în seamă coordonatele spirituale ale acestui spațiu polimorf. Dacă diferențele sau contrastele de ordin economic, juridic, administrativ etc. trebuie diminuate sau anihilate, optându-se pentru modele și strategii comune, nu același lucru trebuie să se întâmple și la nivel cultural, spiritual, religios. Unificarea despre care se vorbește nu înseamnă unicitate, aplatizare a deosebirilor și nu se cere materializată în aceeași proporție și în același ritm pentru toate componentele ansamblului societal. Unificarea din punct de vedere strategic, militar, economic și juridic (desigur, progresivă și parțială) se justifică, pentru că va garanta o funcționalitate și o raționalitate aparte spațiului comunitar. Unificarea culturală sub spectrul unicității (lingvistice, religioase, artistice etc.) conduce la disoluție identitară, la atrofiere spirituală și nu poate genera decât experiențe nefericite.

(C. Cucos, *Educația. Iubire, edificare, desăvârșire*)

Sarcină pentru fragmentul C:

- Elaborează o schemă în baza primului fragment de text (N. Paraschiv, N. Cristea, *Europa contemporană. Sinteze de istorie pentru cl. XI*).
- Exprimă-ți opinia vizavi de ideile expuse de Robert Schuman.

C. Statutul religiei în Europa

Creștinismul este religia cea mai larg răspândită în Europa.

Creștinismul este diversificat în: a) Biserica Ortodoxă (cca 130 mln. de creștini ortodocși în toată lumea, sînt răspîndiți în majoritate în estul Europei, cele mai multe biserici naționale sînt autocefale); b) Biserica Romano-Catolică (cca 900 mln. de creștini în toată lumea); c) Biserica Greco-Catolică (reînființată după 989); d) Biserica Protestantă (cca 700 mln. de creștini în toată lumea; principalele doctrine protestante: luteranismul, calvinismul, anglicanismul); Neoprotestanții (bapțiști, adventiștii de ziua a șaptea, pentecostali, martorii lui Iehova, creștini după evanghelie ș.a.).

Alte religii în Europa: Islamul (importantă diasporă în Occident); Budismul (comunități budiste în Olanda, Elveția, Belgia, Finlanda); Iudaismul (importante comunități evreiești în toate țările Europei).

(N. Paraschiv, N. Cristea, *Europa contemporană. Sinteze de istorie pentru cl. XI*)

Robert Schuman, considerat Părintele Europei (titlu acordat de primul Parlament European), a lăsat un testament pe care puțini îl mai iau astăzi în seamă, din păcate. (...) R. Schuman atrage atenția absolutei necesități a unei Europe *reconciliate, unite și puternice, bazată pe fraternitate creștină: Democrația nu se improvizează; Europei i-a trebuit peste un mileniu de cristianism pentru a o șlefui. (...) Democrația va fi creștină sau ea nu va fi deloc. O democrație anticreștină va fi o caricatură care va cădea în tiranie sau în anarhie.* Prin aceste fraze, dar mai ales în fraza următoare, cu valoare profetică, acest mare politician vizionar ne previne asupra pericolului unei Europe din care sînt înlăturate valorile creștine: *Acest ansamblu (...) nu va putea și nu va trebui să rămînă o întreprindere economică și tehnică: îi trebuie un suflet, conștiința afinităților istorice și a responsabilităților prezente și viitoare, îi trebuie o voință politică în slujba aceluiași ideal uman.*

(Icoane cu suflet/www.observatorul.com)

Sarcină pentru fragmentul D:

- Identifică ce beneficii au/ar putea avea tinerii din Europa dacă ar dobîndi prin sistemul de învățămînt cunoașterea perfectă a 2 limbi de comunicare în afara celei materne?
- Prezintă argumente pe marginea enunțului: *UE nu se poate construi decît pe soclul diversității sale lingvistice.*

D. Diversitatea lingvistică în Europa

În timp ce cea mai mare parte a națiunilor europene s-au construit pe soclul limbilor identitare ale acestora, UE nu se poate construi decît pe soclul diversității sale lingvistice. (...)

Lucrarea intitulată *Enseigner et apprendre – vers la société cognitive*, publicată în 1995 de către Direcția educație și cultură a Comisiei Europene, definește în linii mari politica lingvistică pe care o preconizează: necesitatea de a face în așa fel încît fiecare tînar european să dobîndească prin sistemul de învățămînt cunoașterea perfectă a 2 limbi de comunicare în afara limbii materne. Învățarea acestor limbi se recomandă a fi precece, adică din școala primară, și trebuie să dureze toată viața.

Nici un individ nu poate susține UE decît avînd sentimentul că cultura sa specifică și, în primul rînd, limba sa sînt pe deplin respectate și că integrarea țării sale în Uniune contribuie la afirmarea propriei culturi și a propriei limbi, dar nu la marginalizarea acestora. Multe dintre

perioadele de criză la care am fost martori, în Europa și în afara ei, își au originea în faptul că o anumită comunitate a simțit, într-o anumită perioadă din trecut, că limba sa nu era respectată. Trebuie să fim vigilenți pentru a evita ca astfel de sentimente să se dezvolte în anii și deceniile viitoare și să pună în pericol coeziunea europeană.

Fiecare limbă este produsul unei experiențe istorice unice, fiecare limbă este expresia unei memorii, a unui patrimoniu literar, a unor aptitudini specifice și constituie fundamentul legitim al unei identități culturale. Limbile nu sînt interschimbabile, nici una dintre ele nu este indispensabilă, niciuna nu este superfluă. Păstrarea tuturor limbilor din patrimoniul nostru, inclusiv a limbilor europene ancestrale, precum latina și greaca veche, încurajarea răspîndirii, chiar și a limbilor minoritare, în restul continentului sînt aspecte intrinseci ale ideii înseși de o Europă caracterizată de pace, cultură, universalitate și prosperitate.

(O provocare salutară. Despre modul în care multitudinea limbilor ar putea consolida Europa.

Propuneri ale Grupului de intelectuali pentru dialogul intercultural constituit la inițiativa Comisiei Europene, Bruxelles, 2008)

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Pornind de la materialul studiat la rubrica *Informează-te și procesează informația!*, reflectează și răspunde la întrebarea: *Ce avantaje/dezavantaje pe plan cultural, lingvistic, religios ai avea personal în cazul integrării R. Moldova în UE?*
- Discută cu colegii de grup pe marginea întrebării: *Ce avantaje/dezavantaje pe plan cultural, lingvistic, religios ar avea R. Moldova în cazul integrării în UE?*

ACȚIONEAZĂ!

- Pornind de la afirmația: *Experiența amară a celui de-al doilea război mondial i-a învățat pe europeni cît de fundamentală este acceptarea valorilor comune*, prezintă în fața clasei unele tradiții și valori specifice europenilor (de ex.: o rețetă de bucate, un obicei, o poezie/un cântec popular, vestimentație etc.). Pentru a demonstra diversitatea, fiecare elev urmează să prezinte valori ale uneia dintre țările Uniunii Europene.

LECȚIA 5. Identitatea națională și identitatea europeană

IMPLICĂ-TE!

- Consideri că avem mai multe identități? Care ar putea fi ele?
- Ce rol are statul în construcția identității? Ce instrumente/mijloace poate utiliza statul pentru a promova un model identitar?

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul propus și:

- elaborează o listă a elementelor simbolice și materiale pe care trebuie să le întrunească patrimoniul unei națiuni demne de acest nume;
- definește termenul *identitate europeană*.

1. Identitatea colectivă: caracteristici

Legăturile pe care la avem cu ceilalți adaugă identității noastre trăsături foarte importante. Orice persoană are nevoie să se definească prin raportare la un sistem de valori specific, oferit de comunitatea căreia îi aparține. Ne identificăm cu o comunitate colectivă și ne deosebim prin o anumită identitate locală, regională și națională. Astăzi, mai mult ca oricând, încercăm să fortificăm acest spectru identitar cu o identitate europeană.

Identitățile colective reprezintă o formă de *construcție socială a realității*, o *organizare simbolică inventată, dezvoltată și asumată* de membrii comunității. O caracteristică importantă a identităților colective este faptul că pot fi *multiple: fiecare persoană se poate identifica în același timp cu mai multe repere culturale, fără ca acestea să fie neapărat contradictorii*.

2. Identitatea națională

Epoca modernă a marcat intrarea pe scena istorică a unui nou tip de comunitate umană – *națiunea*. Problema formării națiunilor și a realizării statelor naționale a constituit un element definitoriu al acestei epoci. Mai mult, în plan european sec. XIX a fost definit ca secolul naționalităților. Transformările revoluționare în plan cultural și ideologic realizate în acest secol au permis constituirea națiunilor ca actori politici și comunități colective.

Definim astăzi în mod obișnuit națiunea ca *un grup uman în general destul de vast, care se caracterizează prin conștiința unității sale (istorice, sociale, culturale) și dorința de a trăi împreună* (Petit Robert, 1996). De unde această dorință de a trăi împreună? Din faptul că membrii ei împărtășesc un bogat patrimoniu colectiv, unic, inalienabil. Prin urmare, formarea identității naționale a constat în formarea respectivului patrimoniu. În această privință este relevantă opinia exprimată de Anne-Marie Thiesse, membră a grupului de experți în chestiunea „identității europene” la Consiliul Europei. Cercetătoarea afirmă că *deși toate identitățile naționale sînt deosebite, ele însă se declină după aceleași categorii. Orice națiune recunoscută presupune o istorie multiseculară și continuă, ce stabilește o legătură între strămoșii fondatori și prezent, o limbă, mai mulți eroi, monumente istorice*

și culturale, locuri ale memoriei, tradiții populare, peisaje emblematic. Începînd cu școala elementară se educă compoziția acestui patrimoniu colectiv, care constituie astăzi matricea tuturor reprezentărilor despre națiune, de la iconografia biletelor bancare pînă la ceremoniile oficiale.

Dar pentru ca dorința de a trăi împreună să se exprime, a trebuit să se construiască conștiința acestei unități. A fost un proiect uman de anvergură în cadrul căruia știința, literatura, arta au devenit instrumente în edificarea conștiinței naționale, oferind națiunilor o istorie, o limbă, o cultură unitară și specifică noii comunități. Anume această etapă a afirmării națiunilor ar prezenta interesul major dacă, la un moment dat, s-ar concluziona că procesul de construcție a noii identități europene ar trebui să urmeze neapărat modelul identităților naționale.

3. Identitatea europeană. Identitatea Uniunii Europene – o nouă etapă în afirmarea identității europene

Ca oricare formă de identitate colectivă, și în cazul identității europene se pune problema de a stabili cine sînt acei membri ai comunității care s-ar identifica prin sintagma „noi, europenii”? La ce anume ne raportăm, ca europeni, pentru a ne defini ca atare? Această delimitare implică o mare dificultate de identificare a criteriilor. Raportarea la unele criterii specifice națiunilor (un spațiu, o limbă etc.) sînt capcane imposibil de depășit. De aceea, discursurile identitare europene fac trimitere la un spectru de valori așa-zise europene (vezi sursele 1 și 2).

În altă ordine de idei, pentru a facilita discursurile identitare, se face distincție între 2 concepte diferite, deși interdependente: identitatea culturală europeană și identitatea politică a Uniunii Europene.

Identitatea culturală europeană (C. Bârzea, 2005) este foarte veche și se raportează la valorile și patrimoniul cultural pe care popoarele europene și le-au format în cadrul unui destin istoric comun. Este vorba de un fond cultural (idei, mituri, opere, instituții, simboluri, conduite, norme, stiluri de viață) față de care europenii se simt atașați și prin care se consideră diferiți. Această raportare la identitatea culturală europeană, ca formă de apartenență culturală și psihologică pe care individul și-o asumă și prin care preferă să fie recunoscut, poate fi reflectată prin opinia poetului francez din sec. XIX Stephane Mallarmé: "*Europa este pentru mine o stare de spirit. (...) Ceva în mine știe ce este european, chiar dacă eu nu pot să spun ce este*" sau cea a scriitorului român contemporan Mircea Cărtărescu: "*Europa are forma creierului meu.*" Orice locuitor al Europei, și nu numai, își poate asuma această identitate, recunoscută ca atare, dar greu de definit.

Identitatea Uniunii Europene (C. Bârzea, 2005), ca nouă identitate colectivă, este caracterizată prin faptul că: este recentă; este mult mai greu de realizat; este o identitate politică, atributul unei entități supranaționale controversate, al cărui statut este încă neclar; din punct de vedere valoric, implică o identificare cu instituțiile, normele și procesele UE. Identitatea UE valorifică apartenența la cultura europeană pentru a justifica unitatea politică și acțiunea comună a statelor membre.

UE încearcă să-și definească identitatea în cheia formulei *unitate în diversitate*. Dacă la capitolul *unitate* se poate afirma că Europa nicicînd n-a fost mai unită ca în prezent: spațiul comunitar include 27 de state membre, iar prin Politica Europeană de Vecinătate indirect și alte state europene. Lucrurile se complică în cazul elementului *diversitate*: este mult prea greu să se găsească un numitor comun unor realități culturale atît de diferite, care compun în prezent din punct de vedere geografic acest spațiu. Ca urmare, în locul unei identități culturale unice, imposibil de realizat, identitatea Uniunii Europene vizează formarea cetățenilor spre adeziunea față de valorile și instituțiile europene.

Fiind un concept recent, așa cum am specificat mai sus, identitatea UE este mai mult un proiect decît o realitate, dar un proiect care a început să prindă contur. Astfel, conceptul politic de identitate UE este lansat oficial în 1973 odată cu adoptarea *Documentului privind Identitatea Europeană*, prevăzut să servească pentru o definiție ulterioară a *relațiilor* statelor membre *cu alte țări ale lumii*. Prin Tratatul de la Maastricht, UE își propune *promovarea propriei sale identități pe scena internațională*. Tratatul de la Amsterdam aprofundează conceptul de identitate UE, formulînd ca obiectiv *crearea unei identități europene la nivel individual, care să fie resimțită de fiecare persoană cu statut de membru al UE*. Prin prevederile stipulate în Tratatul de la Lisabona se urmărește a aduce mai multă coerență în acțiunea externă și a contura profilul UE pe scena internațională, *creînd o identitate a Uniunii și facilitînd promovarea progresivă a interesului european comun*. Ca exemplu, tratatul stabilește principiile și obiectivele comune pentru acțiunea UE pe plan extern: democrație, stat de drept, universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile de egalitate și solidaritate.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

Sursa 1.

Geografic, Europa nu este decît un mic teritoriu, plasat ca o peninsulă a marelui continent asiatic. Acest teritoriu neînsemnat a produs însă un spațiu mental în continuă expansiune, îndeosebi începînd cu sec. XVII-XVIII. Practic, întreaga lume a preluat sau încearcă să preia valorile și civilizația europeană (...). Se poate spune că mondializarea a însemnat, de fapt, europeanizarea întregii lumi.

În aceste condiții, este foarte greu de definit ceea ce asigură identitatea europeană propriu-zisă. Evident, ea nu este legată de un teritoriu strict și nu se limitează la spațiul bătrînului continent. Este un tip de proiecție mentală care a evoluat continuu și a generat o civilizație, valori și instituții proprii.

(C. Bârzea, *Politicile și instituțiile Uniunii Europene*)

Sursa 2.

Am fost invitat să vorbesc despre ce înseamnă să fii european. Vă mărturisesc că nu îmi este ușor să dau un răspuns, pentru că sînt deja european: e o stare firească, pe care nu simt nevoia să o definesc. Cum ați răspunde dacă v-aș întreba ce înseamnă să fii român? Poate v-ați referi la limba română și mi-ați spune că să fii român înseamnă să vorbești românește.

Prin analogie însă, nu putem spune că a fi european înseamnă să vorbești europeană, pentru că nu există o limbă europeană, ci 20 de limbi oficiale, iar în curînd vor fi 22, pentru că se adaugă româna și bulgara. De altminteri, sînt cetățeni români în România care nu vorbesc românește acasă. Sînt ei mai puțin români? Poate v-ați defini ca acei oameni care trăiesc și muncesc în România. Asta fac și eu, de aproape 4 ani. Sînt deja român? Sau ar trebui să îi considerăm europeni pe cei cu rădăcini în mai multe țări? Eu sînt jumătate german și jumătate britanic. Soția mea este 100% britanică. Este ea mai puțin europeană decît mine? Evident că nu. Iată deci cîteva capcane ale definiției de european. De aceea, m-aș îndepărta de ele, pentru a defini calitatea de european prin împărtășirea unui set de valori. Cu alte cuvinte, a fi european înseamnă a împărtăși valori europene.

(J. Scheele, *Conferința AIESEC*, 27 aprilie 2005,
<http://www.infoeuropa.ro>)

Studiază sursele 1, 2 și:

- identifică modul în care autorii definesc *ce înseamnă a fi european*.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Sursa 3.

O națiune înseamnă un suflet, un principiu spiritual. Două lucruri care, la drept vorbind, nu fac decât unul singur, constituie acest suflet, acest principiu spiritual. (...) Unul este posesia în comun a unui bogat patrimoniu de amintiri; celălalt este consimțământul actual, dorința de a trăi împreună, voința de a continua punerea în valoare a moștenirii dobândite în indiviziune. Națiunea este o mare solidaritate...

(E. Renan, *Ce este o națiune?*)

Studiază sursa 3 și răspunde la întrebări:

- Există *un suflet* al Europei?
- Transferat la comunitatea europeană, *o mare solidaritate* ar reflecta trecutul, prezentul sau viitorul Europei?

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

Sursa 4.

Europa este în același timp o realitate concretă și una în devenire; de aceea, inventarea sa ține atât de tratatele sau acordurile dintre statele componente, cât și de o multitudine de acte și activități care creează o solidaritate de facto între europeni (...). Un nou mod de relații apare și se consolidează. Acest proces este în curs; de aceea, Europa nu este în urmă, ci în fața noastră. Ea se inventează în fiecare zi.

(Fr. Roth, *Inventarea Europei*)

Studiază sursa 4 și:

- utilizează conceptele de *identitate culturală europeană* și *identitate politică a UE* pentru a explica ideea autorului: *Europa este în același timp o realitate concretă și una în devenire*.

ACȚIONEAZĂ!

- Reflectează la ideea exprimată de François Roth: *Europa nu este în urmă, ci în fața noastră. Ea se inventează în fiecare zi*. Realizează o documentare în mass-media și identifică o „dovadă” a acestui proces.

LECȚIA 6. Uniunea Europeană și construcția

identității europene

Națiunile nu sînt eterne. Au un început și vor avea un sfîrșit. Vor fi înlocuite, probabil, de o confederație europeană.
(Ernest Renan)

IMPLICĂ-TE!

- Exprimă-ți opinia referitor la evoluția relației identitate națională-identitate europeană prin: „acord”, „discutabil”, „dezacord” cu ideea din citat.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

Fișă de lucru: *Analiza comparativă a proceselor care au stat la baza națiunii și a celor implicate în construcția noii identități europene (UE) **

Criterii de analiză	Locația	
<i>Căile de formare a noii identități colective</i>	s-a format atît printr-un proces spontan („de jos”), cît și prin decizie politică („de sus”);	este produsul deciziei la nivel birocratic a unei elite („de sus”);
<i>Timpul implicat pentru afirmarea proceselor identitare</i>	este de referință recentă (lansată ca un concept politic oficial în anul 1973);	este rezultatul unui proces treptat de evoluție istorică;
<i>Elementele care definesc noua identitate colectivă</i>	astăzi elementele care-i definesc identitatea apar ca solide și relevante: comunitatea de limbă, teritoriu, tradiții istorice etc.;	elementele care-i definesc identitatea fac trimitere la Europa, la instituțiile, normele și politicile UE;
<i>Participarea actorilor sociali la formarea noii identități colective</i>	participă „toți actorii sociali”;	pașii realizați sînt rezultatul voinței elitei politice fără o încercare de implicare sistematică a cetățenilor;
<i>Utilizarea unor simboluri pentru mobilizarea indivizilor spre noua identitate</i>	simbolica (de ex.: drapel, imn etc.) încearcă să dea sens și să explice opțiunile identitare; este o simbolică supranațională care apare ca „artificială” și, în plus, cu „ocazii rare și ne semnificative” de manifestare;	simbolica (de ex.: drapel, imn etc.) dă sens și explică opțiunile identitare; este omniprezentă și exercită o puternică forță emoțională;
<i>Modul cum este „învățată” noua identitate de către membrii comunității</i>	programele și manualele școlare sînt fidele „învățării” identității; ele oferă un exercițiu de învățare cotidian cu un puternic suport emoțional.	problematica apare ca o dimensiune adăugată, juxtapusă programelor și manualelor școlare; ocaziile pentru un exercițiu de învățare sînt rare, iar mesajul destul de abstract.

* Transpunere didactică după C. Bârzea, 2005.

Studiază fiecare criteriu propus în fișă și:

- determină care dintre locațiile tabelului corespunde construcției identității naționale și care construcției noii identități europene.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Pacea, parteneriatul și cooperarea sînt posibile numai între cei care știu cine sînt. Conștiința identității proprii (identitatea națională – n.n.) este condiția de bază a oricărei relații bune cu cineva. Dacă nu știu cine sînt, cine tind să devin, ce vreau, de unde plec și unde vreau să ajung, relația mea cu lumea și cu cei ce mă înconjoară va fi întotdeauna tensionată, plină de suspiciuni, însoțită de un complex de inferioritate mascat de o lăudăroșenie strigată în gura mare. Cine nu își face ordine în propria ființă sau în casa lui încearcă să impună celorlalți un fel de surrogat al imaginii sale proprii despre ordine. Neîncrederea în sine și nesiguranța privind identitatea proprie trezesc în mod firesc neîncrederea față de întreaga lume, suspectarea de intenții rele din partea tuturor (...).

(V. Havel, *Multitudinea de culori a lumii contemporane*.

Discurs rostit la Conferința *Europe's New Democracies: Leadership and Responsibility*,
Bratislava, 11 mai 2001)

Studiază sursa și:

- identifică opinia autorului despre locul/rolul identității naționale în condițiile integrării europene.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Argumentează afirmația: *Atracția emoțională a apartenenței naționale este mult prea puternică pentru a ceda în fața „europenizării”* (utilizează informația din fișa de lucru).

ACȚIONEAZĂ!

- Ce trebuie de făcut pentru a consolida noua identitate europeană? Prin ce instrumente instituțiile UE ar putea promova modelul identitar european? Printre posibilele direcții de acțiune s-ar înscrie și „europenizarea” manualelor de istorie: anumite fapte istorice pot fi interpretate și structurate astfel încît să atragă/stimuleze adeziunea emoțională a membrilor comunității la ideea europeană.

Identifică în istoria națională un eveniment care s-ar preta ca suport pentru reliefa (accentuarea) identității europene (dacă ai nevoie, cere ajutorul profesorului). Pornește de la ideea că în istoria noastră națională a existat în permanență conștiința unității Europei fundamentată pe o civilizație comună. Practic, în diferite epoci aceasta s-a manifestat în mod diferit. În epoca medievală, de ex., mai ales prin proiecte de unitate europeană din considerente geopolitice și militare (proiecte de coaliție antiotomană). Fă trimitere la evenimentul selectat pentru a demonstra într-un discurs oral că identitatea europeană este complementară identității naționale.

LECȚIA 7. Evoluția ideii de unificare europeană

Șansa de a trăi îmi dă dreptul și obligația să-mi adaptez continuu abilitatea de a gândi.
(Ioan Teodosiu Ionița)

IMPLICĂ-TE!

- Care sînt motivele ce-i determină pe oameni să se apropie unii de alții, făcîndu-și prieteni, unindu-se în organizații comune etc.?
- Discută cu colegul de bancă și elaborați o listă comună. Prezentați ideile.
- Care au fost, la nivel european, circumstanțele ce au favorizat apropierea statelor pînă la constituirea Uniunii Europene?

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Citește atent informația de mai jos și propune pentru fiecare secvență un titlu, în funcție de ideile care constituie chintesența ei.

Idei și tendințe de unificare europeană pe parcursul secolelor. În cea de a doua jumătate a sec. XX, Europa a ajuns să joace un rol deosebit de important în dezvoltarea umanității, acest merit revenind în mare parte eforturilor de integrare care au culminat cu crearea UE. Deși s-ar părea că unificarea europeană este un proiect conceput în sec. XX, realitățile sînt mult mai profunde: idealul unificării europene s-a dezvoltat ca element inseparabil al civilizației europene, germenii acestor proiecte integraționiste putînd fi depistate în diferite epoci, inclusiv în antichitate.

1. În perioada antică s-a constituit tradiția europeană exponentă a comunității de civilizație a întregului continent, care își are sursele în reprezentările filozofice ale Greciei antice, în tradițiile politice ale Romei și în rolul excepțional al creștinismului în dezvoltarea popoarelor. Cuceririle Romei antice și romanizarea lumii au creat condiții propice pentru a construi un tip specific de civilizație și de cultură fondat pe principiile „umaniste” ale elenismului. Rolul istoric al Romei a fost de a răspîndi moștenirea civilizațiilor antice, în special a Greciei, în întreg teritoriul său, dar și dincolo de hotarele sale. Astfel, filozofii medievali au subliniat că scopul Romei antice a constat în *a face din lumea întreagă o patrie unică*. Deși s-ar părea că odată cu prăbușirea Imperiului Roman ar trebui să atestăm dispariția tradiției europene, totuși unele aspecte s-au adaptat la noile condiții, iar în anumite teritorii, precum Bizanțul, Anglia, Italia, Spania ș.a., aceasta s-a păstrat într-o formă mai intactă decît în alte teritorii.

2. Prăbușirea Imperiului Roman și divizarea politică a Europei au afectat procesul unificării europene, dar anume aceste realități vor crea condiții pentru cursul original, irepetabil de dezvoltare a continentului. Chiar divizată în decursul epocii medievale, Europa rămînea exponentul unei comunități de civilizație, rolul religiei fiind unul deosebit de important. De menționat însă că în profund divizata Europă medievală exista o luptă între două doctrine privind unitatea politică, cea pontificală, reprezentată de Papă, și cea imperială, în persoana

Împăratului. Fiecare dintre părți tindea să se identifice ca exponent legitim al unității europene, fapt ce va conduce la o confruntare acerbă între ele, lupta între puterea religioasă și cea laică marcând adânc evoluția istorică a Europei.

3. Unul din premergătorii proiectelor moderne ale unificării europene a fost Pierre Dubois (1255-1312), care a dezvoltat ideea unui sistem instituționalizat al arbitrajului internațional cu scopul asigurării păcii, instituție care va contribui la rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor dintre state. În lucrarea *De Recuperationes Terrae Sanctae* (1306) el descrie o ligă a națiunilor condusă de un consiliu al suveranilor completat de o curte de arbitraj. Deși aceste idei nu au avut nici o influență la vremea sa, ele vor inspira mai multe proiecte posterioare ale unității europene.

Dante Alighieri (1265-1321), în lucrarea *De Monarchia*, a lansat planul unei „monarhii universale” care ar fi unit Europa, în frunte cu Papa ca reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ.

Și proiectul lui Georges Podiebrad (1420-1471) promova ideea unificării europene în scopul garantării păcii. În acest sens, Podiebrad propunea crearea unei confederații europene dotată cu organe comune. Deși se referea la probleme stringente ale civilizației europene, proiectul va eșua din cauza ostilității Bisericii, cât și datorită dezinteresului puterii laice.

4. În decursul sec. XVII, ideea unificării europene s-a conturat în lucrările unor remarcabile personalități, care au completat cu nou conținut proiectele anterioare. Astfel, Emeric Crucé adaugă la tradiționalele obiective de menținere a păcii necesitatea favorizării dezvoltării economice și stimulării schimburilor între țările participante. Un proiect reprezentativ al idealului unității europene a fost elaborat de ducele de Sully (1559-1641), care propunea o remodelare a Europei în 15 state, pacea dintre care urmînd a fi asigurată de niște „consilii provinciale”. Aceste consilii trebuiau să fie administrate de un „Consiliu foarte creștin”, compus din 40 de membri ce ar reprezenta cele 15 state, iar respectarea deciziilor lor – să fie asigurată de o armată europeană finanțată în comun.

5. În lucrarea *Proiect de pace perpetuă în Europa*, publicată în 1712, Abatele de Saint-Pierre (1658-1743) propune asigurarea păcii veșnice prin respectarea a 5 principii definitorii: alianță veșnică între suverani; respectarea de către state a deciziilor unui "Senat european"; contribuția fiecărui stat la cheltuielile alianței; intervenția colectivă contra statelor care nu respectă pactul etc. Potrivit abatelui, principala instituție care trebuie să garanteze pacea și să joace rolul de administrator central al sistemului este "Senatul european" compus din 40 de membri. Conform proiectului, acesta ar urma să dispună atât atribuții legislative, cât și judiciare.

Un remarcabil proiect care atestă dezvoltarea organică a ideii unității în cadrul civilizației europene aparține proeminentului filozof german I. Kant (1724-1804), care publică în 1775 lucrarea *Proiect filozofic de pace perpetuă*. Kant propune crearea unei federații europene care să garanteze pacea între state. Principalul organ al acestei federații urma să fie "Congresul permanent de state", care ar gestiona afacerile și diferendele.

6. Pe drept, sec. XIX este secolul Europei, iar ideea unificării europene este reprezentată de remarcabile personalități. Astfel, Saint-Simon (1760-1825) propune fundamentarea unității europene pe un acord între Franța și Marea Britanie, iar a Europei – pe un sistem constituit din rege și un Parlament compus din 2 camere. Nu mai puțin originale sînt ideile lui P.-J. Proudhon, care sugera ca Europa – comunitățile locale, provinciile, întregul continent – să fie organizată pe principiul federativ. Potrivit lui P.-J. Proudhon, Europa trebuia să se transforme

într-o „confederație de confederații”. Introducerea termenului *Statele Unite ale Europei* face ca sec. XIX să fie numit *secolul unității europene*.

7. Sec. XX a fost măcinat de turbulențe care au marcat adânc evoluția întregii umanități. În pofida condițiilor vitrege, acesta este secolul care a cunoscut cele mai de succes proiecte integraționiste europene, este secolul în care geniul marilor personalități s-a concretizat în acțiuni reprezentative ale unității europene. Sfârșitul primului război mondial a permis reluarea polemicii unității europene, dar, spre deosebire de secolele anterioare, caracterizate de dezbateri teoretice asupra unității europene, sec. XX se evidențiază prin realizarea practică a proiectelor. Astfel, în perioada interbelică, Coudenhove-Kalergi (1894-1972) lansează ideea constituirii unei federații europene și fondează în acest scop "mișcarea Uniunea Paneuropeană", care avea drept obiectiv implementarea principiului federalismului european. În 1929, prim-ministrul francez Aristide Briand (1862-1932) înaintează Societății Națiunilor un memorandum „privind organizarea unei Uniuni federale europene”.

Înrăutățirea relațiilor internaționale în anii 30 ai sec. XX și declanșarea celui de-al doilea război mondial au afectat procesul de unificare europeană inițiat la începutul perioadei interbelice. Distrusă după cel de-al doilea război mondial, Europa a conștientizat, mai bine ca oricând, necesitatea organizării continentale și a garantării păcii. În acest sens, proiectele lui Jean Monnet, Robert Schuman și ale altor personalități remarcabile ale integrării europene contemporane au condus la apariția UE de azi, care se bazează pe valorificarea înțelepciunii de secole a întregii civilizații europene.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Citește documentul, discută cu colegii și identifică 1-2 situații când evenimentele s-au derulat după modelul propus de Abatele de Saint-Pierre.

III. Fiecare suveran va dispune liber, atît el, cît și succesorii lui, de teritoriul pe care îl posedă în prezent sau pe care trebuie să-l posede conform prezentului Tratat. Suveranii nu pot schimba între ei nici un teritoriu decît cu consimțămîntul și sub garantarea Uniunii cu trei sferturi din cele 24 de voturi, iar Uniunea va deveni garant al respectării promisiunilor reciproce. (...)

V. Nici un suveran nu va îndrepta armele și nu va acționa ostil decît împotriva celui care se va declara inamicul Societății europene; dacă va exista un motiv de plîngere împotriva unuia dintre membri sau o cerere, atunci va trebui să înainteze prin Deputat un memoriu către Senat și Senatul va concilia diferendele prin Comisarii săi Mediatori sau va judeca diferendul și va decide cu unanimitate de voturi și cu trei sferturi de voturi în recurs. (...) Suveranului care va ridica armele fără ca Uniunea să declare război sau care va refuza să execute un Regulament al Uniunii, i se va declara război pînă va fi dezarmat, va plăti cheltuielile de război și prin Pacea care va fi încheiată va fi pentru totdeauna înlăturat de la conducerea Statului său. (...)

IX. În Senatul Europei vor fi 24 de Senatori sau Deputați ai Suveranilor uniți. (...) Fiecare Deputat va avea un vot.

(Abatele de Saint-Pierre, *Proiectul pentru a face pacea permanentă în Europa* (1713), în G. C. Pascariu, *Integrare economică europeană, Cursul Jean Monnet*, Iași, Universitatea Al. I. Cuza, 2006, pp. 4-5)

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Expune-ți punctul de vedere privind rolul Declarației lui Schuman în evoluția ideii europene.

Europa nu se va construi dintr-o dată sau ca urmare a unui plan unic, ci prin realizări concrete care vor genera o solidaritate reală. Alăturarea națiunilor europene implică eliminarea vechii opoziții dintre Franța și Germania. Orice acțiune întreprinsă trebuie să aibă în vedere în primul rând aceste două țări.

Având în vedere acest obiectiv, guvernul francez propune acțiuni imediate întreprinse într-o direcție decisivă.

Guvernul francez propune ca producția franco-germană de cărbune și oțel să fie plasată sub incidența unei Înalte Autorități, în cadrul unei organizații deschise și altor state europene.

Controlul producției de cărbune și oțel ar trebui să conducă imediat la construirea unei baze comune pentru dezvoltarea economică, ca un prim pas în realizarea unei federații europene, schimbând în același timp destinele acelor regiuni care s-au dedicat în trecut fabricării de muniție de război, ale cărui victime nu au întârziat să devină.

Solidaritatea în producție astfel stabilită va demonstra că orice conflict între Franța și Germania devine nu doar inimaginabil, ci chiar imposibil.

(Declarația lui Schuman, 9 mai 1950, www.robert-schuman.org)

- Analizează tabelul și determină rolul organizațiilor nominalizate în procesul de unificare.

Ideea unificării europene a evoluat în perioada postbelică prin crearea unui șir de organizații internaționale interguvernamentale europene, care vor plasa la bazele activității lor principiile înaintate în decursul dezvoltării istorice a ideii europene.

Tabel. *Organizații care au contribuit la evoluția ideii de unitate europeană*

Denumirea	Anul constituirii	Membrii inițiali	Scopul organizației	Note
Organizația Europeană pentru Cooperare Economică (OECE)	1948	Austria, Belgia, Danemarca, Elveția, Franța, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Portugalia, Suedia, Turcia, Germania de Vest	Gestionarea ajutoarelor americane oferite conform Planului Marshall	În 1960 este transformată în Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)
Uniunea Occidentală	1948	Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Luxemburg	Colaborare în domeniile apărării și securității	În 1955, prin adăugarea RFG, este transformată în Uniunea Europei Occidentale

Tratatul Atlanticului de Nord (NATO)	1949	Belgia, Canada, Danemarca, SUA, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Marea Britanie. Ulterior – Grecia, Turcia (1952), RFG (1955)	Colaborare în domeniile apărării și securității	
Consiliul European (CE)	1949	Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Suedia	Dezvoltarea democrației și respectarea drepturilor omului	Întrunește 47 de țări europene și participanți cu statut de observatori (SUA, Canada, Japonia, Mexic, Israel, Vatican)
Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO)	1951	RFG, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Franța	Gestionarea în comun a pieței cărbunelui și oțelului	În 2002, tratatul a expirat și Comunitatea și-a încetat existența
Comunitatea Europeană a Apărării (CEA)	1952	Franța, RFG, Italia, Belgia, Luxemburg, Olanda	Securitatea colectivă, inclusiv crearea unei armate europene	Tratatul de constituire a fost ratificat doar de 5 state, Franța nu l-a ratificat. În consecință, organizația nu s-a constituit
Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)	1975		Dezvoltarea cooperării între statele predispuse în perioada postbelică la confruntări; consolidarea valorilor comune, acordarea de sprijin pentru edificarea unei societăți democratice, civile, bazate pe statul de drept; prevenirea și reglementarea conflictelor	A contribuit substanțial la dezvoltarea unității europene și la promovarea sentimentului apartenenței la o civilizație comună

De menționat că în cadrul organizațiilor interguvernamentale obiectivul principal îl reprezenta, de regulă, nu atât integrarea, cât dezvoltarea cooperării interstatale și definirea intereselor comune capabile să constituie baza pentru depășirea conflictelor între statele membre.

ACTIONEAZĂ!

- Discută cu colegii de grup și decideți cum vă poate afecta pe voi prezența sau lipsa unității oamenilor în comunitate.
- Propune o idee care ar putea contribui la unitatea comunității și ar putea fi implementată.

LECȚIA 8. Evaluarea modului *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Redactează o listă a tuturor *temelor pentru extindere* propuse în modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.
- Reflectează la conținutul fiecărei teme. Decide dacă tu și colegii tăi, realizând o temă sau alta, ați avut ocazia de a *proiecta acțiuni reale sau virtuale de promovare a modelului cultural sau identitar european*.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Evaluează-ți efortul depus la realizarea *temelor pentru extindere* propuse în cadrul modului *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.
- Selectează tema pentru extindere care demonstrează cel mai bine *efortul personal în proiectarea unor acțiuni reale sau virtuale de promovare a modelului cultural sau identitar european*. Motivează-ți opțiunea.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Discută cu elevii care au selectat o temă identică și decideți modalitatea de prezentare a acesteia în grupul mare.
- Participă la prezentarea temei.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Evaluează efortul depus la realizarea *temelor pentru extindere* propuse în modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană* a cel puțin 2 colegi. Oferă-le un feedback scris sau oral.

ACȚIONEAZĂ!

- Completează un minidosar cu:
 - una dintre temele pentru extindere (la alegere) ce demonstrează cel mai bine *efortul personal* în proiectarea unor acțiuni de promovare a modelului cultural sau identitar european;
 - aprecierile a cel puțin 2 colegi referitor la realizarea *temelor pentru extindere* din modulul *Europa și evoluția ideii de unificare europeană*.

Modulul II.

Instituții europene

TEMA: Consiliul Europei

LECȚIA 9. Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană

IMPLICĂ-TE!

- Examinează imaginile și completează în caiet un tabel după modelul de mai jos:

Imaginea	Ideile generate de aceasta
1.	
2.	
3.	
4.	

INFORMEAZĂ-TE, PROCESEAZĂ INFORMAȚIA ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Citește secvențele de document/text și realizează sarcinile propuse.

A. Guvernele Regatului Belgiei, Regatului Danemaricii, Republicii Franceze, Republicii Irlandei, Republicii Italiene, Marelui Ducat al Luxemburgului, Republicii Olandei, Regatului Norvegiei,

Regatului Suediei și Regatului Marii Britanii și Irlandei de Nord,

Convinsă că edificarea păcii, bazată pe justiție și cooperare internațională, este de interes vital pentru păstrarea societății umane și civilizației,

Reafirmând atașamentul lor pentru valorile spirituale și morale care sînt moștenirea comună a popoarelor lor și sursa reală a libertății individuale, libertății politice și a statului de drept, principii care formează baza oricărei democrații autentice,

Convinsă că, pentru menținerea și realizarea pe mai departe a acestor idealuri și interesul progresului economic și social, se impune o unitate mai strînsă între țările europene animate de aceleași sentimente,

Considerînd că, pentru a răspunde acestor necesități și aspirațiilor manifestate în această privință de popoarele lor, este nevoie de a crea un organism care să grupeze statele europene într-o asociație mai strînsă,

Au decis, în consecință, să înființeze un Consiliu al Europei, compus dintr-un comitet al reprezentanților guvernelor și o adunare consultativă și, în acest scop, au adoptat prezentul Statut.

(Din Statutul Consiliului Europei, semnat la Londra în 5 mai 1949)

Statutul Consiliului Europei (Art. 1)

- a) Scopul Consiliului Europei este de a asigura o mai mare unitate între membrii săi pentru salvagardarea și realizarea idealurilor și principiilor care sînt moștenirea lor comună și pentru facilitarea progresului lor economic și social.
- b) Acest scop va fi promovat prin organele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun și prin încheierea de acorduri și adoptarea unor acțiuni comune în domeniile economic, social, cultural, științific, juridic și administrativ, precum și prin salvagardarea și respectarea pe mai departe a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.
- c) Participarea membrilor la lucrările Consiliului Europei nu va afecta activitatea acestora în cadrul ONU și a altor organizații sau uniuni internaționale la care ele sînt părți.
- d) Chestiunile referitoare la apărarea națională nu țin de competența Consiliului Europei.

- Formulează 3-4 idei în baza Statutului Consiliului Europei.
- Arată pe hartă țările care au stat la baza constituirii, în 1949, a Consiliului Europei.

B. Principalele organisme ale Consiliului Europei

Comitetul Miniștrilor, alcătuit din cei 47 de miniștri ai afacerilor externe sau delegații lor permanenți la Strasbourg (ambasadori/reprezentanți permanenți), este organismul cu putere de decizie al organizației și organul competent să acționeze în numele Consiliului Europei. Comitetul Miniștrilor examinează, pe baza unei recomandări a Adunării Parlamentare sau din proprie inițiativă, măsurile de natură să realizeze scopul Consiliului Europei, inclusiv încheierea de convenții și acorduri și adoptarea de către guverne a unei politici comune față de anumite probleme.

Concluziile Comitetului Miniștrilor pot deveni, dacă este cazul, recomandări către guvernele statelor membre, care pot fi invitate să informeze asupra măsurilor adoptate în aplicarea acestor recomandări.

Adunarea Parlamentară, care grupează 636 de membri (318 reprezentanți și 318 supleanți) din cele 47 de parlamente naționale, este organul deliberativ al Consiliului Europei. Ea discută probleme care, conform Statutului, intră în competența sa și prezintă concluziile sale Comitetului

Miniștrilor sub formă de recomandări. Adunarea Parlamentară poate delibera și formula recomandări cu privire la orice problemă care țin de scopul și atribuțiunile Consiliului Europei sau care îi este supusă pentru aviz de către Comitetul Miniștrilor.

Congresul Autorităților Locale și Regionale, alcătuit din Camera Autorităților Locale și Camera Regiunilor, a luat ființă prin Rezoluția statutară 94 (3) din 14 ianuarie 1994, adoptată de Comitetul Miniștrilor ca urmare a hotărârii reuniunii la nivel înalt a Consiliului Europei de la Viena, din 8-9 octombrie 1993. Congresul constituie, în structura Consiliului Europei, organismul reprezentativ al colectivităților locale și regionale din statele membre ale Organizației. Atribuțiunile Congresului sînt exercitate cu concursul a 2 camere, una reprezentînd autoritățile locale (Camera puterilor locale), cealaltă - autoritățile regionale (Camera puterilor regionale).

Organul jurisdicțional - Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) - își are originile în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. CEDO este direct accesibilă persoanelor, iar jurisdicția sa este obligatorie pentru toate statele contractante. Curtea este alcătuită dintr-un număr de judecători egal cu cel al statelor membre ale Consiliului Europei.

Nu este obligatoriu să fii cetățean al uneia dintre țările membre ale Consiliului Europei pentru a depune o cerere la CEDO. Este suficient ca încălcarea invocată să fi fost comisă de către unul din statele contractante în cadrul jurisdicției sale, care corespunde în general cu teritoriul său. Cererea trebuie să abordeze în mod imperativ unul din drepturile enunțate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Secretariatul general, compus din 1800 de funcționari, nu face parte din categoria organelor chemate să definească politica și programele Consiliului Europei. Rolul său, deosebit de important în sine, este esențialmente de natură tehnică și administrativă.

(N. Ecobescu, A. Filip, *Manualul Consiliului Europei*)

- Numește principalele organisme ale Consiliului Europei.
- Specifică funcțiile de bază ale principalelor organisme ale Consiliului Europei.

C. Realizări ale Consiliului Europei

- 200 de tratate sau convenții europene cu putere de lege, multe dintre ele fiind deschise statelor nemembre, în domenii ca: drepturile omului, lupta împotriva crimei organizate, prevenirea torturii, protejarea datelor sau cooperarea culturală.
- Recomandări către guvernele statelor membre care stabilesc principiile directoare în materie de: drept, sănătate, educație, cultură și sport.
- **4 noiembrie 1950, Roma.** Este semnată Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Documentul reprezintă primul instrument juridic internațional care garantează protecția drepturilor omului.
- **19 decembrie 1954, Paris,** este semnată Convenția Europeană Culturală pentru toate statele care doresc să coopereze în domeniul educației, culturii, tineretului și sportului.
- **18 septembrie 1959, Strasbourg.** Crearea Curții Europene a Drepturilor Omului de pe lângă Consiliul Europei, instituită de Convenția Europeană a Drepturilor Omului cu scopul de a asigura respectarea de către statele contractante a obligațiilor ce decurg din aceasta.
- **18 octombrie 1961, Torino.** Se deschide spre semnare Carta Socială Europeană, concepută pentru a completa drepturile civile și politice garantate de Convenția Europeană a

Drepturilor Omului. Aceasta se referă la sănătate, educație, dreptul la muncă, protecție socială etc.

- **26 noiembrie 1987, Strasbourg.** Este semnată Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor inumane.
- **1 februarie 1995, Strasbourg.** Se deschide spre semnare Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale.

(N. Ecobescu, A. Filip, *Manualul Consiliului Europei*)

- Identifică 3-4 premise/cauze care au condus la aprobarea documentelor nominalizate.
- Selectează unul din documentele propuse și apreciază cum este valorificat acesta în R.Moldova.

D. Obiectivele Consiliului Europei

Obiectivele Consiliului Europei vizează 4 domenii de acțiune:

- protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- edificarea păcii;
- ameliorarea calității vieții popoarelor Europei;
- favorizarea dezvoltării democrației.

Mijloacele menite să încurajeze democrația sînt:

- cetățenii trebuie încurajați să participe la viața politică la toate nivelurile;
- trebuie create condiții favorabile pentru această participare, inclusiv pentru o participare mai activă a femeilor;
- trebuie ameliorate programele școlare, mai ales cele de educație civică;
- trebuie amintit mass-media să nu falsifice informația politică.

(N. Enciu, V. Enciu, *Construcția Europeană (1945-2007): curs universitar*)

- Prezintă obiectivele Consiliului Europei prin simboluri.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Pornind de la fragmentul *Mijloacele menite să încurajeze democrația*, propune cîte o soluție pentru fiecare aspect descris, raportată la realitățile din R. Moldova.

ACȚIONEAZĂ!

Modulul II se va încheia cu o oră de evaluare sub forma unei *expoziții muzeistice*. Ar fi bine ca începînd cu această oră să te pregătești de activitatea respectivă.

- Realizează (pentru *expoziția muzeistică*) un poster sau un alt produs care ar prezenta simbolurile Consiliului Europei.
- Elaborează 2-3 simboluri care ar reprezenta consiliul local/al școlii/clasei (la alegere) și prezintă-le la *expoziția muzeistică*.

LECȚIA 10. Republica Moldova și Consiliul Europei

IMPLICĂ-TE!

- Amintește-ți care sînt organele statutare ale Consiliului Europei.
- Exprimă-ți opinia: *Ce calități ar trebui să posede un posibil reprezentant al R. Moldova în organismele Consiliului Europei?*

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent informația și numește persoanele care reprezintă R. Moldova în diferite organe ale Consiliului Europei.

1. R. Moldova – stat membru al Consiliului Europei

Propunîndu-și ca obiectiv participarea la marea familie a democrației europene, R. Moldova a devenit, la 13 iulie 1995, al 36-lea stat membru al Consiliului Europei. Anterior, dobîndise statutul de invitat special al Adunării Parlamentare.

În calitatea sa de membru cu drepturi depline, R. Moldova este reprezentată în cadrul diferitelor organe statutare ale Consiliului Europei. Astfel, sîntem reprezentați în:

- **Comitetul Miniștrilor** – de ministrul de externe și un reprezentant permanent al R. Moldova pe lîngă Consiliul Europei;
- **Adunarea Parlamentară** – de o delegație formată din 5 reprezentanți și 5 supleanți. Această delegație este aleasă din rîndul deputaților Parlamentului R. Moldova astfel încît să asigure o reprezentare corectă a fracțiunilor parlamentare;
- **Congresul Puterilor Locale și Regionale** – de o delegație similară ca pondere Adunării Parlamentare, respectiv 5 reprezentanți și 5 supleanți;
- **Curtea Europeană a Drepturilor Omului** – de un judecător ales pentru 6 ani. Acesta își desfășoară activitatea cu titlu individual și nu reprezintă statul.

De la admiterea sa în Consiliul Europei, R. Moldova a ratificat numeroase instrumente juridice, cele mai importante fiind: Convenția Europeană pentru protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (inclusiv cele 11 protocoale adiționale), Carta Socială Europeană (revizuită), Carta Autonomiei Locale, Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane, Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale, Convenția Culturală Europeană etc.

Consiliul are în R. Moldova un **Birou Zonal al Consiliului Europei** cu un **Reprezentant Special al Secretarului General**. La Chișinău funcționează și **Biroul de Informare al Consiliului Europei**.

Organele statutare ale Consiliului Europei au stabilit diferite sisteme de monitorizare a angajamentelor comune ale statelor membre față de drepturile omului, democrație și statul de drept; fundamentate pe țări, tematici și în baza tratatelor. R. Moldova continuă să fie un stat monitorizat de Adunarea Parlamentară referitor la respectarea angajamentelor asumate la momentul admiterii.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

2. Rolul Consiliului Europei în Republica Moldova

A. Campanii europene lansate de Consiliul Europei

Sursa 1.

Toți diferiți – toți egali, campanie europeană a tineretului pentru diversitate, drepturile omului și participare

Sursa 2.

Reprezentanții comitetului național al campaniei *Toți diferiți – toți egali*

Sursa 3.

La 3 noiembrie 2006, Biroul de Informare al Consiliului Europei de comun cu Consiliul Național al Tineretului din Moldova (CNTM) și ONG-ul *Institutul pentru Inițiative Democratice* din Orhei a organizat cel de-al doilea training *Să promovăm diversitatea prin includere și participare la viața societății*, în cadrul Campaniei Consiliului Europei *Toți diferiți – toți egali* (primul fiind organizat la Bălți, la 25 octombrie 2006).

La training au participat jurnaliști ai presei locale, polițiști, profesori, elevi ai claselor terminale, precum și consilieri și funcționari ai Centrului Metodic al Consiliului Raional Orhei. În cadrul celor 4 ateliere au fost elaborate mai multe propuneri de activități pentru campania *Toți diferiți – toți egali*, care vor fi implementate pe parcursul anului curent și al celui ce urmează în localitățile din raionul Orhei. Participanții și-au expus punctul de vedere asupra realității în domeniul diversității și au organizat mai multe jocuri interactive.

(<http://www.bice.md>)

Studiază sursele 1, 2, 3 și:

- identifică acțiuni realizate sub egida Consiliului Europei în R. Moldova;
- apreciază rolul Consiliului Europei în afirmarea societății democratice în R. Moldova.

B. Campanii europene lansate de Consiliul Europei

Copiii și violența: construirea unei Europe cu și pentru copii – program trienal al Consiliului Europei, 2005-2008, care a vizat garantarea respectării drepturilor copiilor în toată Europa și de către toți cetățenii ei.

Sursa 4.

Sursa 5.

Sursa 6.

Consiliul Europei lansează inițiativa internațională împotriva pedepsei corporale a copiilor

Consiliul Europei a lansat o inițiativă paneuropeană împotriva pedepsei corporale a copiilor la Zagreb, Croația, la 15 iunie 2008.

Inițiativa, cu sloganul *Ridică mâna împotriva pământirii*, are drept scop realizarea unei interdicții depline a pedepsei corporale a copiilor, promovând parentalitatea pozitivă și sensibilizarea cu privire la drepturile copiilor în întreaga Europă.

(...) Jadranka Kosor, viceprim-ministru al Croației și ministrul familiei, pentru problemele veteranilor și solidarității între generații, a declarat: *Nu este suficient de a dispune o interdicție legală a aplicării pedepselor copiilor. În egală măsură, este important de a pune în discuție perceperea acestei probleme de către societate și de a schimba mentalitatea și atitudinile oamenilor: de a înlocui pământuirea cu parentalitate pozitivă, educație și dragoste.*

(<http://www.bice.md>)

Studiază sursele 4, 5, 6 și:

- apreciază importanța unei asemenea campanii a Consiliului Europei pentru societatea R.Moldova;
- identifică o posibilă formă de participare a comunității tale școlare în cadrul acestui program.

C. CEDO – un nou cadru pentru apărarea drepturilor omului și cetățeanului în R. Moldova

Sursa 7.

Peste 2,5 mln. de euro din contul contribuabililor, și nu din contul celor care se fac vinovați de pierderea la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) a cazului *Oferta Plus*, au fost plătiți zilele trecute reclamantului. De menționat că aceasta este cea mai mare sumă pe care Guvernul a trebuit să o achite într-o cauză pierdută la CEDO.

Ca să acoperim incompetența legiuitorilor naționali va trebui să lucrăm cu toții o zi. *Nu este o noutate pentru noi pierderea unui nou dosar la CEDO, ne-am obișnuit deja cu asta. (...) Sînt sigur că aceasta nu este singura cauză la CEDO, în care R. Moldova achită o asemenea sumă. În curînd ne putem aștepta la despăgubiri mult mai mari*, a menționat avocatul Vitalie Nagacevschi.

Amintim că în anii 1997-1998 SRL *Oferta Plus* a livrat energie electrică în R. Moldova în valoare de peste 33 mln. de dolari. O parte din această energie a fost consumată de instituțiile bugetare, care au rămas datoare întreprinderii. Pentru că datornicii refuzau să achite restanțele, SRL *Oferta Plus* a acționat statul în judecată. În 1999, reclamantul a obținut câștig de cauză, iar Ministerul Finanțelor a fost obligat să plătească instituției suma de 20 mln. de lei. O decizie ce nu a fost executată nici pînă astăzi. Mai mult, pentru pretențiile înaintate în judecată, împotriva directorului companiei, Cornel Țurcanu, a fost inițiat un dosar penal, iar timp de mai bine de 3 luni acesta a fost ținut în detenție.

(...) Pînă în prezent, R. Moldova a fost condamnată în peste 125 de hotărîri de către CEDO, fiind obligată să achite despăgubiri de peste 5 mln. de euro.

(G. Munteanu, *Justiția R. Moldova versus CEDO: R. Moldova a achitat 2,5 mln. de euro*, în *Jurnal de Chișinău*, nr. 770, 10 octombrie 2008)

Studiază sursa 7 și:

- demonstrează că prin crearea CEDO rațiunea de stat a trebuit să se încline în favoarea drepturilor indivizilor;
- apreciază rolul Consiliului Europei în afirmarea statului de drept în R. Moldova.

D. Organele statutare ale Consiliului Europei monitorizează R. Moldova

Sursa 8.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei despre FUNCȚIONAREA INSTITUȚIILOR DEMOCRATICE ÎN MOLDOVA (din rezoluția nr. 1465 (2005))

1. Moldova este membru al Consiliului Europei de 10 ani și continuă să fie obiectul unei monitorizări. Această țară a realizat progrese evidente pe calea reformelor democratice, dar încă nu a îndeplinit în mod satisfăcător multe din angajamentele sale importante. (...)
2. Adunarea Parlamentară consideră că a sosit momentul pentru ca Moldova să realizeze progrese decisive, exhaustive și ireversibile în implementarea normelor și practicilor democratice. În primul rînd, ar trebui asigurate ameliorarea funcționării instituțiilor democratice; independența și eficiența aparatului judiciar; libertatea și pluralismul mediilor electronice; consolidarea democrației locale; ameliorarea condițiilor economice însoțite de o protecție socială adecvată; combaterea corupției, a traficului de ființe umane și a traficului de organe.

(*Buletinul Biroului de Informare al Consiliului Europei în Moldova*, nr.1, Chișinău, 2006, p. 10)

Studiază sursa 8 și:

- identifică concluzia Adunării Parlamentare referitor la realizarea reformelor democratice în R. Moldova;

- selectează, după părerea ta, cea mai importantă recomandare făcută de Adunarea Parlamentară. Argumentează relevanța unei asemenea cerințe pentru afirmarea unei societăți democratice și a statului de drept;
- exprimă-ți argumentat opinia: *De ce după o perioadă atât de lungă de la aderare, R. Moldova continuă să fie un stat monitorizat de organele statutare ale Consiliului Europei?*

Sursa 9.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Studiază caricatura și:

- identifică opinia autorului despre evoluția relațiilor R. Moldova-Consiliul Europei;
- formulează argumente pro și contra opiniei autorului.

Sursa 10.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

[Factorii de decizie de la Chișinău – n.n.], avînd mai degrabă scopul unei legitimări cît mai urgente a propriului statut de elită politică a unui stat nou, s-au angajat, în cadrul diferitelor instituții, să respecte normele și principiile democratice. Bineînțeles, întrebarea fundamentală este dacă indivizii care nu acționează în conformitate cu propriile convingeri implementează cu bună-credință angajamentele asumate.

(I. Frunțașu, *O istorie etnopolitică a Basarabiei (1812-2002)*)

Studiază sursa 10 și:

- identifică opinia autorului referitor la motivele care au determinat elita politică din R. Moldova să opteze pentru respectarea principiilor democratice;
- exprimă-ți opinia: *Prin ce se deosebește o elită care acționează cu bună-credință de una care acționează fără bună-credință?*

ACȚIONEAZĂ!

- Efectuează o minidocumentare în mass-media: identifică cel puțin o acțiune realizată sub egida Consiliului Europei în comunitatea ta. Organizează materialul selectat pentru o prezentare la tema *Consiliul Europei în comunitatea mea*.

LECȚIA 11. Esența și evoluția Uniunii Europene

IMPLICĂ-TE!

- Amintește-ți și prezintă o idee de unificare europeană.
- La ce măsuri s-a recurs pentru a realiza această idee de unificare europeană? Discută cu colegii și expuneți-vă opiniile.

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

CECO, CEE, CEEA sînt comunități care au contribuit la constituirea Uniunii Europene.

- Citește textul ce urmează și identifică aportul fiecăreia în parte.

1. De la ideea europeană spre Comunitatea Europeană

Procesul de constituire a UE reprezintă un parcurs complex, dar și original, acesta fiind determinat și influențat de mulți factori. Începutul procesului integrării europene este considerat anul 1950, odată cu faimoasa Declarație a distinsului om de stat Robert Schuman, în baza căreia, în 1951, a fost semnat Tratatul de la Paris sau Tratatul de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Crearea CECO a însemnat înființarea unei veritabile piețe comune a cărbunelui, minereului de fier și oțelului, caracterizată de abolirea barierelor vamale, dar cu păstrarea principiului liberei concurențe.

Succesul negocierilor în vederea creării unei piețe comune a cărbunelui și oțelului a fost acompaniată de negocierile asupra înființării Comunității Europene a Apărării (CEA). Tratatul cu privire la CEA (1952) nu va intra niciodată în vigoare, deoarece Adunarea Națională franceză, îngrijorată de reînarmarea germană, va refuza ratificarea lui, totuși el demonstrează amploarea și dimensiunea inițiativelor și tendințelor integrării europene.

Eșecul creării CEA nu a cauzat dezinteresul țărilor europene față de subiectul aprofundării integrării. Ca urmare a unui profund proces de negociere, la 25 martie 1957, la Roma, au fost semnate 2 tratate de către cei 6 membri ai CECO. Au fost create Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA). Prima comunitate avea drept scop dezvoltarea economică durabilă prin instituirea unei piețe unice, inclusiv asigurarea circulației libere a mărfurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor. Cea de-a doua organizație viza gestionarea în comun a resurselor energetice atomice pentru țările membre.

Dezvoltarea ulterioară a procesului de integrare europeană este caracterizată de 2 procese interdependente, dar oarecum autonome: extinderea numărului statelor membre ale comunității (de la 6 state la 27) și continua aprofundare a integrării, ajungîndu-se la crearea uniunii economice și monetare, care reprezintă cea mai înaltă formă de integrare.

Extinderea numărului statelor participante la construcția europeană a avut loc în câteva etape:

I. Extinderea spre Nord – prin aderarea, în 1973, a Danemaricii, Irlandei și Marii Britanii;

II. Extinderea spre Sud – prin aderarea a 3 țări noi: Grecia (1981), Spania și Portugalia (1986).

După o continuă ascensiune a numărului de state membre, precum și ca urmare a concurenței crescînde din partea piețelor mondiale și deficiențelor funcționării CEE, liderii europeni au

realizat necesitatea adâncirii integrării economice în cadrul comunității și generării unui dialog politic mai profund care ar favoriza integrarea economică. În rezultat, în urma negocierilor între statele membre, în februarie 1986 a fost semnat Actul Unic European (AUE), a cărui importanță constă în relansarea activității comunitare prin realizarea unei mari piețe interne pînă la 1 ianuarie 1993, precum și în extinderea competențelor comunitare. De asemenea, marele merit al acestui act rezidă în pregătirea unei aprofundări a integrării europene din perspectiva unor noi domenii și dimensiuni, care se va produce odată cu intrarea în vigoare Tratatului de la Maastricht în 1993.

2. De la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană

Integrarea europeană a avut loc prin adoptarea și modificarea continuă a tratatelor care reprezentau consensul liderilor europeni privind necesitatea creării unității europene. Tratatul european produc o intensă europenizare a statelor membre și asigură formarea și dezvoltarea spațiului european unic. Ele indică asupra punctelor cruciale în evoluția Uniunii Europene și se referă la aspectele principale ale integrării.

De asemenea, în paralel cu procesul de aprofundare a integrării europene, după 1991 s-a desfășurat și un proces de extindere a Uniunii, în prezent aceasta numărînd 27 de state membre. Extinderea UE în perioada de după războiul rece s-a realizat în următoarele direcții:

1. **Extinderea AELS.** Acest val este marcat de aderarea a 3 state membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb: Austria, Suedia, Finlanda (1995).
2. **Extinderea spre Est.** A decurs în 2 etape: 2004 – aderarea a 10 state central și est-europene: Lituania, Letonia, Estonia, Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia, Malta, Cipru; 2007 – aderarea a 2 noi state est-europene: România și Bulgaria.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Discută cu colegii și decideți care este diferența dintre *procesul de aprofundare* și *procesul de extindere* a Uniunii Europene, utilizînd exemple.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Analizează informația din tabel și determină care dintre tratate a avut cea mai mare importanță în constituirea Uniunii Europene. Argumentează opțiunea.

Tabel. *Tratatul Uniunii Europene*

Denumirea tratatului	Anul semnării/cel al intrării în vigoare	Conținuturile principale
Tratatul de la Roma	1957/1958	Constituirea Comunității Economice Europene și a Comunității Europene a Energiei Atomice. Prima comunitate avea drept scop dezvoltarea economică durabilă prin crearea unei piețe unice, inclusiv asigurarea circulației libere a mărfurilor, capitalului, serviciilor și persoanelor. Cea de-a doua organizație viza gestionarea în comun a resurselor energetice atomice pentru țările membre.

Actul Unic European	1986/1987	Reforma instituțiilor Comunității, lărgirea puterii și responsabilităților acesteia, cooperarea în domeniul politicii externe, măsuri de implementare a pieței comune. Tratatul prevede relansarea activității comunitare prin realizarea unei mari piețe interne pînă la 1 ianuarie 1993, precum și extinderea competențelor comunitare. Un merit al acestui act constă în pregătirea unei aprofundări a integrării europene din perspectiva unor noi domenii și dimensiuni, care se va realiza odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992.
Tratatul de la Maastricht	1992/1993	Adoptarea denumirii de Uniune Europeană în schimbul celei de Comunitate Europeană. Cetățenia europeană. Tratatul a prevăzut profunde modificări instituționale și de funcționare a Uniunii în vederea garantării eficienței UE, precum și crearea Uniunii economice și implementarea monedei unice europene.
Tratatul de la Amsterdam	1997/1999	Fortificarea uniunii politice și pregătirea pentru extindere, reformarea instituțiilor UE, introducerea postului de Înaltul Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate Comună, dezvoltarea libertății, securității și justiției. Importanța tratatului constă în afirmarea dimensiunii democratice a Uniunii; perfecționarea unor politici a UE: în domeniul politicii externe și de securitate comună sau în materie de liberă circulație a persoanelor; apropierea Uniunii de cetățenii săi; reformarea instituțiilor Uniunii etc.
Tratatul de la Nisa	2001/2003	Reforme interne în UE (referitor la procesul decizional și reprezentarea statelor membre în instituțiile europene), pregătirea pentru aderarea noilor membri, dezvoltarea și consolidarea politicii externe și de securitate comună. Obiectivul principal al tratatului l-a constituit adaptarea structurii instituționale a Uniunii la viitoarele extinderi spre Est, care prefigurau necesitatea unor profunde eforturi comunitare. Principalele direcții ale modificărilor dispuse de tratat sînt: componența și modul de funcționare a instituțiilor europene; procedura de decizie a unor organe ale UE; consolidarea cooperării între instituțiile Uniunii.
Tratatul de la Lisabona	2007/ posibil în 2009	Dezvoltarea democrației și transparenței, noi atribuții pentru Parlamentul European, posibilitatea retragerii din Uniune, optimizarea procesului decizional. Uniunea va avea o personalitate juridică unică. Principalele modificări: crearea funcției de Președinte al Uniunii, consolidarea rolului Parlamentului European, schimbarea procedurii de vot în vederea garantării eficienței funcționării instituțiilor europene, garantarea coeziunii externe a Uniunii ș.a. În prezent, Tratatul de la Lisabona se află în proces de ratificare de către statele europene, iar intrarea lui în vigoare va marca o nouă etapă în evoluția UE.

ACȚIONEAZĂ!

- Realizează, în baza materialului studiat, un interviu cu primarul, directorul liceului/școlii, pentru a identifica acțiunile întreprinse la nivel de comunitate/școală în vederea sporirii unității ei. Prezintă informațiile acumulate într-o schemă, care ar putea fi folosită ulterior drept exponat de muzeu.

LECȚIA 12. Uniunea Europeană: prezent și viitor

IMPLICĂ-TE!

Uniunea Europeană este „o nouă formă politică”. (Jean Monnet)

Uniunea Europeană este un „obiect politic indefinibil”. (Jacques Delors)

- Cu care dintre aceste afirmații ești de acord și de ce?
- Ce informații deții despre prezentul Uniunii Europene?

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Câte state sînt astăzi în UE?
 - Câți locuitori are aceasta?
 - Ce este totuși UE?
- Citește atent prima secvență de text și identifică răspunsurile la aceste întrebări.

1. Uniunea Europeană astăzi

Actualmente, UE este compusă din 27 de state cu o populație de 495,1 mln. locuitori (2007) și dispune de instituții proprii, eficiente, abilitate în adoptarea deciziilor comune, obligatorii pentru toate statele membre, în vederea realizării intereselor europene, garantării dezvoltării continue a statelor membre și a întregului continent.

Totuși, esența Uniunii Europene este dificil de stabilit. Uniunea Europeană, cel mai integrat sistem de cooperare interstatală regională cu elemente de supranaționalitate, reprezintă un grup de state ce își unesc suveranitatea pentru a crea politici comune. Uniunea Europeană este o entitate unică atât prin structură, cât și prin organizare.

- Pe ce se bazează la etapa actuală UE?
 - Ce înțelegi prin conceptul de *piloni ai UE*?
 - Care sînt cei 3 piloni ai UE?
- Citește atent a doua secvență de text și identifică răspunsurile la aceste întrebări.

Uniunea Europeană, ca entitate politică, se bazează pe funcționarea a 3 piloni, care reprezintă o structură originală, irepetabilă pentru alte organisme internaționale. Conceptul de *piloni ai UE* constituie o formă de reprezentare a structurii complexe ce exprimă gradul diferit de intensitate și deosebirea de principii puse la baza cooperării în variate domenii ale integrării europene. Noțiunea de *piloni* s-a impus în practica uzuală odată cu adoptarea Tratatului de la Maastricht. Pe de o parte, statele membre și-au stabilit ca obiectiv aprofundarea integrării și delegarea de noi competențe instituțiilor europene în baza metodei supranaționale în domeniul economic, iar, pe de altă parte, acestea nu au dorit să transfere noi competențe la nivel supranațional în domeniul politic și al afacerilor interne, utilizînd metoda cooperării interguvernamentale.

Structura complexă a pilonilor este consecința dezvoltării politice a Uniunii. Întrucât primele 4 decenii ale integrării europene au vizat preponderent domeniul economic, iar principiul de bază al adoptării deciziilor în acest domeniu a fost cel comunitar, supranațional, primul pilon a obținut denumirea de *comunitar* și include toate cele 3 comunități economice formate în decursul anilor: CECO, CEE și CEEA. În domeniul vizat (economic), statele au renunțat la principiul suveranității naționale și cooperării interguvernamentale și au acceptat principiul supranaționalității funcționării comunităților.

Intenția ulterioară a aprofundării economice a subliniat necesitatea intensificării cooperării și în domeniul politic, fără de care integrarea economică ar fi sortită eșecului. Totuși, în plan politic, statele europene doreau să-și păstreze în mare drepturile suverane în procesul de decizie. Din acest considerent, principiul de funcționare în celelalte 2 domenii de cooperare, care reprezintă ceilalți piloni ai Uniunii: Politica Externă și de Securitate Comună și Cooperarea în domeniul Afacerilor Interne și al Justiției a rămas cel al cooperării interguvernamentale.

Așadar, UE creată în baza Tratatului de la Maastricht constituie sinteza acestor 3 forme de cooperare definite ca piloni. UE însă nu este dotată cu o personalitate juridică autonomă, numai comunitățile primului pilon dispun de aceasta. Astfel, sintagma *Uniunea Europeană* nu semnifică o categorie juridică propriu-zisă, chiar dacă Tratatul definește conceptul de cetățenie a Uniunii și drepturile care îi sînt inerente. În acest sens, UE este mai degrabă o expresie politică ce semnifică cooperarea universală a statelor membre și reprezintă toate elementele integrării europene.

- Care sînt obiectivele UE la etapa actuală?
- Citește secvența a treia de text și identifică răspunsul la această întrebare.

UE dispune de un set de simboluri ce o identifică și o disting: drapelul, imnul (*Odă bucuriei* – preludiul celei de-a patra părți a *Simfoniei a IX-a* de Beethoven), moneda unică (euro €), pașaportul european, permisul de conducere european. Deși Bruxelles-ul este considerat capitala Uniunii Europene, instituțiile acesteia au sedii oficiale atît în Luxemburg, cît și în Strasbourg.

La baza Uniunii Europene se află o serie de obiective care denotă caracterul ei. Printre acestea se numără promovarea progresului economic și social, afirmarea identității europene, protecția drepturilor și a intereselor cetățenilor europeni, asigurarea libertății acestora ș.a.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

În procesul evoluției Uniunii Europene s-au conturat o serie de viziuni privind viitorul acesteia. Polarizînd viața politică europeană permanent, ele au un efect direct asupra procesului construcției europene.

- Citește Textul I și discută cu colegul de bancă care a citit Textul II. Prezentați-vă ideile reciproc și decideți care dintre curente este mai aproape de realitate și de ce.

Textul I. Curentul *federalist* și adepții săi optează pentru metoda supranațională a unificării europene. Această concepție susține transferarea unui șir de competențe de la guvernele naționale la instituțiile europene și subliniază necesitatea realizării unei politici europene coordonate în toate domeniile. Adepții familiei europene a federalismului se arată optimiști vizavi de transformarea Uniunii într-o puternică Federație, capabilă a răspunde provocărilor atât din punct de vedere economic, cât și politic și militar.

În cadrul federalismului european se evidențiază 2 puncte divergente asupra rolului Uniunii Europene pe arena internațională:

1. Europa unită trebuie să tindă spre redobândirea poziției de altădată pe arena internațională în scopul obținerii pozițiilor dominante în sferile militară, economică și politică.
2. Uniunea trebuie să depună eforturi în direcția edificării unei Europe sociale, drepturile omului și democrația fiind pietrele de temelie ale acesteia.

Textul II. Curentul *confederalist* și adepții lui optează pentru menținerea statu-quo-ului și consideră prioritar apărarea statelor naționale și sporirea rolului acestora. Pentru exponenții acestui curent, Uniunea Europeană trebuie să aibă un caracter exclusiv interguvernamental (relații dintre guverne, fără lezarea suveranității statelor și antrenarea poporului), neimplicând instituții europene puternice în detrimentul celor naționale. Supremația legislației europene asupra celei naționale rămâne un subiect al pesimismului confederalismului european.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- *Republica Moldova este un subiect atractiv pentru Uniunea Europeană.* Identifică idei pro și contra acestei afirmații și prezintă-le.

ACȚIONEAZĂ!

- Alege una dintre sarcini și realizează-o, individual sau în pereche:
 1. Prezintă în desen viitorul Uniunii Europene și locul tău în ea.
 2. Efectuează o anchetă printre colegii din clasele paralele, profesori sau alte persoane privind viitorul UE. Valorifică rezultatele și prezintă-le.
 3. Elaborează un simbol pentru Uniunea Europeană în sec. XXI.
 4. Redactează o scriere la tema *Copiii în Europa sec. XXI.*
 5. Organizează împreună cu colegii în holul școlii o expoziție din produsele elaborate.

TEMA: Instituțiile Uniunii Europene

LECȚIA 13. Instituții reprezentative, executive și judiciare

Nimic nu este posibil fără oameni.

Nimic nu durează fără instituții.

(Jean Monnet)

IMPLICĂ-TE!

- Formulează câteva idei cu referire la motto-ul lecției.
- De ce ar avea nevoie o comunitate (sat, oraș) pentru o bună guvernare, administrare?
- Consultă-te cu colegii și completează tabelul.

Nr.	Instituțiile	Noi credem că au următoarele funcții	Informații noi identificate în text
1.	Parlamentul European		
2.	Consiliul European		
3.	Consiliul		
4.	Comisia Europeană		
5.	Curtea de Justiție a Comunităților Europene		
6.	Tribunalul de Primă Instanță		
7.	Tribunalul Funcției Publice		

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul.

Pe parcursul evoluției sale UE și-a constituit o serie de instituții care asigură buna funcționare a comunității. Aceste instituții au afinități cu cele ale statelor naționale și, respectând principiul separării puterilor, se structurează în instituții legislative (reprezentative), executive și judiciare.

Parlamentul European (PE) este una din instituțiile reprezentative ale Uniunii Europene. Exerciță, împreună cu Consiliul, funcțiile legislativă și bugetară, la fel și cele de control politic și consultativ.

Parlamentul European reprezintă interesul cetățenilor Uniunii. El este ales de către toți cetățenii Uniunii Europene prin vot universal direct, liber și secret, pentru un mandat de 5 ani. Actualmente, PE numără 785 de deputați. Reprezentarea cetățenilor este asigurată în mod proporțional între statele membre. În conformitate cu Tratatul de la Lisabona, numărul reprezentanților în PE nu depășește cifra de 750 plus Președintele. Fiecărui stat i se acordă cel puțin 6 locuri, dar nu mai mult de 96. Statul membru stabilește modalitatea de alegere a europarlamentarilor, dar cu respectarea unor valori și principii general europene. Parlamentul European este structurat asemeni parlamentelor naționale, în conformitate cu criteriile administrative și politice. Conducerea activității parlamentului este asigurată de Președinte, asistat de 14 vicepreședinți. Funcționarea internă este coordonată de Birou, din care fac parte Președintele, vicepreședinții și 6 chestori (responsabili de chestiunile administrative ce îi vizează pe deputați). Cele 20 de comisii parlamentare, care se reunesc de 1-2 ori pe lună, sînt organe interne de lucru ale parlamentului și realizează expertiza prealabilă a proiectelor de lege sau a altor acte.

Membrii PE se organizează în grupuri parlamentare în conformitate cu viziunile politice. Actualmente, în PE există 7 grupuri parlamentare, precum și deputați neafiliați. Activitatea deputaților europeni se desfășoară la Bruxelles, Strasbourg și în circumscripția electorală proprie. Ei își exercită mandatul în mod independent și nu pot primi instrucțiuni de la cetățeni sau de la guvernele naționale. PE, împreună cu Consiliul, adoptă legi europene.

Consiliul este o instituție interguvernamentală a Uniunii Europene cu puteri legislative și bugetare, pe care le exercită împreună cu Parlamentul European. Reprezintă interesele statelor membre. La reuniunile acestuia participă cîte un ministru din fiecare stat membru, împuternicit să își asume angajamentele în numele guvernului pe care îl reprezintă. Consiliul este condus de un Președinte, asistat de Secretarul General. Președenția Consiliului este asigurată prin rotație, pe o durată de 6 luni.

Consiliul adoptă legi europene, în comun cu PE, coordonează politica economică a statelor membre, determină și realizează politica externă și de securitate comună, încheie acorduri internaționale în numele UE, aprobă, împreună cu PE, bugetul UE, coordonează cooperarea între statele membre și adoptă măsuri în lupta contra criminalității.

Consiliul European¹, reuniune a șefilor de state sau de guverne ale statelor membre, oferă Uniunii Europene *impulsurile necesare dezvoltării acesteia și îi definește orientările și prioritățile politice generale*, soluționează problemele ce nu au putut fi rezolvate de Consiliu. Din componența Consiliului European fac parte și Președintele său (ales cu majoritate calificată pentru o durată de 2,5 ani, cu posibilitatea reînnoirii mandatului o singură dată), și Președintele Comisiei.

Consiliul European se întrunește de 2 ori pe semestru, la convocarea Președintelui său. La sfîrșitul fiecărei reuniuni la nivel înalt, Președintele Consiliului European prezintă PE un raport cu privire la rezultatele activității acestuia.

1 Urmează să fie o instituție comunitară începînd cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Consiliul European este o instituție aparte și nu trebuie confundată cu Consiliul Uniunii Europene, care este o organizație internațională, complet independentă de UE.

Comisia Europeană este unica instituție executivă a Uniunii Europene. Promovează interesul general al Uniunii Europene, exercită funcții de coordonare, de executare și de administrare, inclusiv funcția de *gardianul Tratatelor*, adică de aplicare a tratatelor și de control al respectării acestora, de alocare fondurilor; asigură, cu unele excepții, reprezentarea externă a Uniunii etc.

La moment, fiecare stat este reprezentat de către un comisar european. Președintele este cel care convoacă Comisia, cel puțin o dată pe săptămână, și poate solicita demisia unui membru. Reuniunile Comisiei nu sînt *publice*, iar dezbaterile sînt *confidențiale*. Comisia își exercită funcțiile în mod independent, neacceptînd instrucțiuni din partea nici unui guvern, instituție etc. Comisia, cu un mandat de 5 ani, este în mod colegial responsabilă în fața PE.

Actualmente, Comisia este compusă din cîte un reprezentant al fiecărui stat membru. Președintele Comisiei hotărăște domeniul de activitate al fiecărui comisar. Tratatul de la Lisabona prevede că după 2014 numărul de membri ai Comisiei va fi egal cu 2/3 din numărul statelor membre, cu activarea unui sistem de rotație strict, care să reflecte diversitatea demografică și geografică a tuturor statelor membre.

Tratatul de la Lisabona prevede reorganizarea puterii judiciare prin introducerea noțiunii de *Curtea de Justiție a Uniunii Europene*, care desemnează sistemul judiciar comunitar. Curtea de Justiție a Uniunii Europene, potrivit noului tratat, ar cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunale specializate.

Curtea de Justiție a Comunităților Europene asigură interpretarea legislației comunitare și executarea acesteia pe tot teritoriul UE în mod uniform. Aceste funcții se concretizează în competența Curții de a interpreta dreptul comunitar la solicitarea instanțelor de judecată naționale. Curtea ia decizii referitor la încălcarea dreptului comunitar de către un stat membru, este singura competentă să soluționeze litigiile dintre un stat membru și Parlamentul European și/sau împotriva Consiliului (cu unele excepții) sau între instituțiile comunitare, poate controla legalitatea inacțiunii instituțiilor comunitare etc. Curtea de Justiție este compusă din 27 de judecători și 8 avocați generali. Fiecare stat membru desemnează cîte un judecător. Avocații generali sînt desemnați de comun acord de statele membre. Judecătorii și avocații generali sînt aleși din rîndul juriștilor care pot exercita funcții înalte în statele membre și garanta imparțialitate. Mandatul lor este de 6 ani. Curtea, în funcție de importanța cazului, poate judeca în ședință *plenară*, în *Marea Cameră* (13 judecători) sau în camere de 5 sau de 3 judecători.

Tribunalul de Primă Instanță funcționează pe lîngă Curtea de Justiție. Este creat în 1988, pentru a ajuta Curtea de Justiție să facă față numărului mare de cazuri. Tribunalul este responsabil de soluționarea litigiilor apărute între persoanele juridice și fizice și instituțiile UE privind efectele actelor acestora, între statele membre și Comisie, Consiliu etc.

Este compus din cîte un judecător din fiecare stat membru. Forma activității este identică cu cea a Curții de Justiție, majoritatea cazurilor fiind judecate de camere compuse din 3 judecători.

Deciziile pronunțate de Tribunal pot fi atacate la Curtea de Justiție.

Tribunalul Funcției Publice rezolvă litigiile apărute între funcționarii europeni și UE. Creat în 1989, funcționează pe lîngă Tribunalul de Primă Instanță. Este compus din 7 judecători numiți

de Consiliu pentru o perioadă de 6 ani. Componența sa poate fi reînnoită cu respectarea unei reprezentativități geografice. Funcționează în cadrul ședințelor în plen, în camere compuse din 5 sau 3 judecători (de cele mai dese ori) sau într-un format de un singur judecător.

Hotărârile adoptate de Tribunalul Funcției Publice pot fi atacate la Tribunalul de Primă Instanță.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Completează tabelul cu informații noi.
- Imaginează-ți că ai ocazia de a prezenta un discurs în fața unei comisii parlamentare. Selectează o comisie și pregătește un discurs de 3-5 minute.

Comisiile Parlamentului European

Afaceri externe; Dezvoltare; Comerț internațional, Bugete; Control bugetar, Afaceri economice și monetare; Ocuparea forței de muncă și afaceri sociale; Mediu, sănătate publică și siguranță alimentară; Industrie, cercetare și energie; Piața internă și protecția consumatorilor; Transport și turism; Dezvoltare regională; Agricultură și dezvoltare rurală; Pescuit; Cultură și educație; Afaceri juridice; Libertăți civile, justiție și afaceri interne; Afaceri constituționale; Drepturile femeii și egalitatea între sexe; Petiții.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Ce ar putea prelua comunitatea ta din experiența de guvernare a UE?
- Comunică cu colegii și prioritizează instituțiile europene după importanța lor pentru buna funcționare a UE.

ACȚIONEAZĂ!

- Completează mapa cu exponate de muzeu cu un material care ar avea drept scop informarea comunității privind instituțiile UE.
- Plasează materialul elaborat pe panoul din școală și comunitate.

LECȚIA 14. Instituții consultative și financiare

Avem temeiul cel mai puternic dacă spusele noastre au dobândit încuviințarea tuturor.
(Aristotel)

IMPLICĂ-TE!

- Formulează câteva idei sugerate de motto-ul lecției.
- Ce direcții de activitate ale UE nu au fost analizate la ora anterioară, dar care ar fi importante pentru funcționarea UE?
- Discută cu colegul de bancă și presupuneți care sînt atribuțiile instituțiilor europene enumerate:
 1. Comitetul Economic și Social European (CESE);
 2. Comitetul Regiunilor (CoR);
 3. Curtea de Conturi Europeană;
 4. Banca Centrală Europeană;
 5. Banca Europeană de Investiții.

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul.

1. Instituțiile consultative

Comitetul Economic și Social European (CESE) reprezintă interesele societății civile la nivel european, fiind facilitator și promotor al dialogului cu aceasta.

Este compus din 344 de consilieri ce provin din toate statele membre. Mandatul consilierilor este de 4 ani și poate fi reînnoit. Membrii sînt numiți de Consiliu la propunerea guvernelor naționale. CESE este alcătuit din 3 categorii discinte de reprezentanți: angajatori (reprezentanți ai sectoarelor publice și private din industrie, comerț, finanțe, transport etc.); salariați (reprezentanți ai confederațiilor sindicale naționale) și activități diverse (agricultori, meșteșugari, organizații nonguvernamentale etc.).

CESE participă la procesul decizional european, consultarea lui fiind obligatorie în ceea ce ține de piața unică, educație, protecția consumatorilor, dezvoltarea regională, domeniul social etc. CESE poate emite avize din proprie inițiativă, avize exploratorii (avize preliminare) și rapoarte de impact.

Organele decizionale ale CESE sînt Președinția, Biroul și Adunarea generală.

Organele de lucru sînt secțiunile specializate: Piața unică, producție și consum; Transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională; Agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului; Uniunea economică și monetară, coeziunea economică și socială; Ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie; Relații externe. Recent au fost create Comisia Consultativă pentru Mutații Industriale, Observatorul Pieței Unice, Observatorul Dezvoltării Durabile, Observatorul Pieței Forței de Muncă.

Comitetul Regiunilor (CoR) asigură relația dintre autoritățile europene și cele regionale și locale. Participînd la procesul legislativ, promovează interesele puterii locale și regionale la nivel european. Crearea lui s-a datorat dorinței de a eficientiza implementarea legislației europene prin intermediul puterii locale și regionale.

Este format din 344 de membri (plus 344 de membri supleanți), factori de decizie în cadrul autorităților regionale sau locale. Membrii continuă să-și exercite mandatul local sau regional. Reprezentanții sînt numiți, la recomandarea guvernelor naționale, de către Consiliu pentru 4 ani. Membrii supleanți îi înlocuiesc pe membri în caz de necesitate.

CoR participă la procesul decizional european prin intermediul pozițiilor sale oferite Parlamentului, Consiliului și Comisiei. Consultarea CoR este obligatorie în următoarele domenii: coeziune economică și socială, rețele transeuropene de transport, energie sau telecomunicații, sănătate publică, educație și tineret, cultură, forță de muncă, politici sociale, mediu, formare profesională, transporturi. CoR poate elabora și avize din proprie inițiativă, ceea ce îi permite să introducă anumite subiecte pe agenda UE.

Activitatea CoR se realizează în secțiuni și, mai apoi, în ședințele în plen (cu majoritatea simplă). Este structurat în 6 comisii specializate: Comisia pentru politici de coeziune teritorială; Comisia pentru politici economice și sociale; Comisia pentru dezvoltare durabilă; Comisia pentru cultură, educație și cercetare; Comisia pentru afaceri constituționale, guvernanță europeană și spațiul de libertate, securitate și justiție; Comisia pentru relații externe și cooperare descentralizată. Reprezentarea în comitete se face conform criteriului național.

2. Instituțiile financiare

Curtea de Conturi Europeană efectuează auditul extern al fondurilor UE, care include bugetul UE și cel al instituțiilor sale. Ea evaluează corespunderea colectării și utilizării fondurilor UE legislației și gestionarea acestora în conformitate cu principiile economicității și eficienței. Scopul activității Curții de Conturi este de a îmbunătăți gestiunea financiară și de a comunica cetățenilor UE asupra modului de utilizare a fondurilor publice.

Curtea de Conturi ajută Parlamentul European și Consiliul în exercitarea controlului asupra execuției bugetului comunitar. La sfîrșitul fiecărui an, Curtea întocmește un raport de audit pentru anul financiar anterior, în baza căruia Parlamentul evaluează modul în care Comisia a gestionat bugetul. Concomitent, ea emite avize, la cererea unei instituții comunitare, cu privire la diverse aspecte de gestiune financiară și poate prezenta oricînd observațiile, mai ales sub forma unor rapoarte speciale, privind chestiuni specifice. Curtea de Conturi nu are capacitatea de a interveni în caz de depistare a neregulilor sau fraudelor financiare. În acest caz, Curtea de Conturi informează Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF).

Activează oriunde sînt prezente finanțe europene: în instituțiile comunitare, guvernele naționale și autoritățile locale, precum și în statele din afara UE.

Este compusă din 27 de membri, cîte unul din fiecare stat membru, fiecare cu un mandat de 6 ani. Curtea de Conturi este condusă de Președinte și este structurată în grupuri de audit specializate.

Banca Centrală Europeană administrează moneda unică europeană (euro) și veghează asupra menținerii puterii de cumpărare a acesteia, adică asupra stabilității prețurilor în „zona euro”. În particular, BCE definește și aplică politica monetară, desfășoară operațiuni valutare, deține și administrează rezervele valutare ale statelor din zona euro, asigură buna funcționare a sistemelor de plăți, autorizează emiterea de bancnote etc. Trebuie să asigure o creștere a

prețurilor mai mică de 2%, prin stabilirea de praguri pentru ratele dobânzilor – le mărește dacă dorește să stăpânească inflația și le reduce dacă consideră că inflația nu reprezintă o problemă. Pentru a-și exercita funcțiile, BCE conduce Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC) din care fac parte băncile naționale ale statelor zonei euro. BCE împreună cu băncile centrale ale statelor membre ale UE constituie *Eurosistemul*.

BCE este condusă de Președinte, de Comitetul Executiv (Președintele BCE, vicepreședintele și 4 membri, toți fiind numiți de comun acord de către președinții sau prim-miniștrii țărilor din zona euro), Consiliul Governorilor (membrii Comitetului Executiv plus guvernatorii băncilor naționale din zona euro) și de Consiliul General (compus din Președintele și vicepreședintele BCE și toți guvernatorii băncilor naționale ale statelor membre). Este o instituție independentă atât de statele membre, cât și de celelalte instituții ale UE.

Banca Europeană de Investiții (BEI) a fost constituită cu scopul de a contribui la coeziunea economică, socială și teritorială printr-o dezvoltare echilibrată a statelor membre ale UE. Creditează, pe o perioadă lungă de timp, proiectele ce contribuie la realizarea scopurilor Uniunii Europene. Creditele sînt oferite atât instituțiilor publice, cât și celor private.

Acționarii BEI sînt statele membre ale Uniunii Europene. BEI este independentă de bugetul UE. Activează în conformitate cu practica bancară, dar este o instituție nonprofit și se autofinanțează. BEI preia capitaluri de pe piața bancară și le investește în proiecte de interes public.

Activează atât în Uniunea Europeană, cât și în exteriorul ei. Pentru UE prioritățile BEI constau în susținerea: coeziunii și convergenței; întreprinderilor mici și mijlocii prin Fondul European de Investiții (FEI); durabilității mediului; inițiativei inovaționale; dezvoltării rețelelor de transport și energetice transeuropene; surselor de energie durabile, competitive și sigure. Conlucrează cu statele aflate în proces de preaderare, cu țările candidate sau potențiale candidate, cu vecinii UE, cu statele în curs de dezvoltare etc. În aceste state politica BEI se orientează la dezvoltarea sectorului privat și a infrastructurii, la securitatea energetică. BEI este condusă de Consiliul Governorilor, compus din miniștrii de finanțe din toate statele membre.

3. Alte instituții europene

În evoluția sa UE și-a elaborat un sistem administrativ impunător. Pe lângă principalele instituții comunitare activează o serie de instituții administrative. Acestea asigură buna funcționare a UE prin gestionarea aspectelor particulare ale implementării politicilor comunitare, prin realizarea cooperării și conlucrării dintre statele membre și instituțiile reprezentative ale UE. O categorie distinctă de instituții sînt cele interinstituționale. Oficiul pentru Publicații Oficiale al Comunităților Europene se ocupă de producerea și distribuția tuturor publicațiilor oficiale ale UE, inclusiv a *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*. Oficiul European pentru Selecția Personalului are funcția de a organiza concursuri pentru recrutarea personalului în instituțiile europene (funcționari europeni). Școala Europeană de Administrație are misiunea de a organiza formarea în domenii specifice a funcționarilor europeni.

Un alt grup de instituții îl constituie agențiile europene cu atribuții de natură tehnică, științifică sau administrativă. Ele sînt structurate pe 4 domenii: Agențiile Comunității (activează în domeniul primului pilon al UE), Agențiile Politicii Externe și de Securitate Comună (acti-

vează în domeniul celui de-al doilea pilon al UE), Agențiile Cooperării în domeniul Justiției și Afacerilor Interne (activează în domeniul celui de-al treilea pilon al UE) și Agențiile Executive (administrează unul sau mai multe programe ale UE).

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Elaborează, împreună cu colegii, în baza informației nou-aflăte, scheme care ar prezenta instituțiile europene consultative, financiare ș.a. Comentați rezultatul obținut.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Dacă ai avea posibilitate să activezi într-o instituție europeană, pe care ai alege-o și de ce? Exprimă-ți ideile în scris, timp de 5 min., fără a ridica pixul de pe foaie pentru a recenza gândul. Dacă ai posibilitate, discută cu colegul de bancă, apoi prezentați ideile clasei.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

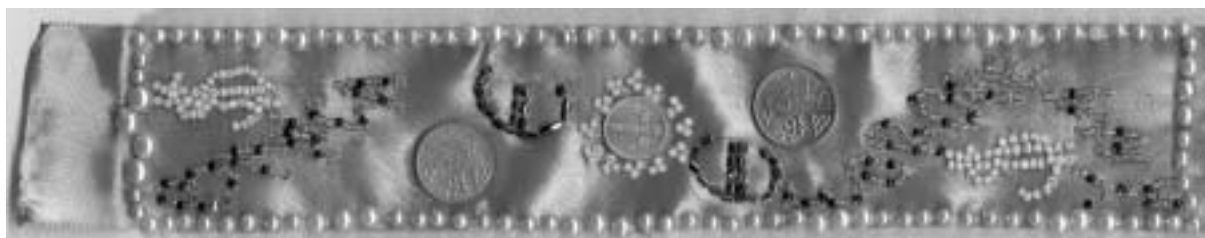
- Analizați tabelul în grup și presupuneți de ce mandatele între statele membre au fost repartizate astfel.
- Prezentați variantele identificate.

Tabel. *Repartizarea mandatelor între state în CESE/CoR*

Franța, Germania, Italia și Regatul Unit	24
Polonia și Spania	21
România	15
Austria, Belgia, Bulgaria, Grecia, Portugalia, Republica Cehă, Suedia, Țările de Jos și Ungaria	12
Danemarca, Finlanda, Irlanda, Lituania și Slovacia	9
Estonia, Letonia și Slovenia	7
Cipru și Luxemburg	6
Malta	5
Total	344

ACȚIONEAZĂ!

- Confectionează semne de carte care ar reflecta instituțiile europene. Organizează, împreună cu colegii, o expoziție pentru un pavilion de muzeu.

LECȚIA 15. Procesul decizional în instituțiile

Uniunii Europene

Pentru a lua decizii deștepte trebuie să ținem cont nu numai de lumea cum este ea acum, ci și de lumea așa cum va fi ea în viitor.
(Isaac Asimov)

IMPLICĂ-TE!

- Comentează succint motto-ul lecției.
- Amintește-ți o decizie luată împreună cu familia, prietenii, colegii. Descrie pe scurt acest proces. Ce dificultăți ai remarcat?
- Cum crezi, ce este specific pentru luarea deciziilor la nivel european?

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul și identifică, prin subliniere, ideile de bază privind luarea deciziilor la nivel european.

Puterea instituțiilor europene se bazează pe capacitatea lor de luare a deciziilor. Deciziile se iau fie în cadrul instituțiilor europene, fie în comun de către instituțiile europene, fie de către cetățeni.

1. Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene

În **Parlamentul European** deciziile se iau prin majoritate simplă sau prin cea absolută. *Majoritatea simplă* reprezintă majoritatea (50%+1vot) membrilor Parlamentului ce participă la votare. Această majoritate este variabilă. În cadrul procedurii de co-decizie, se utilizează pentru a vota, în prima și în a doua lectură, aprobarea poziției comune a Consiliului și pentru refuzul de a aproba proiectul comun realizat de Comisia de Conciliere.

Majoritatea absolută reprezintă majoritatea membrilor Parlamentului. În configurarea actuală, majoritatea absolută se exprimă în 393 de voturi (din 785). În cadrul procedurii de co-decizie, se utilizează pentru a vota în a doua lectură contra poziției comune a Consiliului sau pentru adoptarea amendamentelor.

În **Consiliul European** deciziile se iau prin unanimitate, presupunând găsirea unui consens între toate statele membre. Există pericolul aplicării vetoului de către un stat membru.

În **Consiliu** puterea votului nu se reduce la formula: *un om (un stat), un vot*. Voturile de care dispun statele membre depind de numărul populației acesteia. Totuși, statele cu o populație redusă sînt favorizate.

Tabelul 1. Numărul voturilor de care dispun statele în Consiliu

Statele	Nr. voturilor
Franța, Germania, Italia și Regatul Unit	29
Polonia și Spania	27

România	14
Țările de Jos	13
Belgia, Grecia, Portugalia, Republica Cehă și Ungaria	12
Austria, Bulgaria, Suedia	10
Danemarca, Finlanda, Irlanda, Lituania și Slovacia	7
Cipru, Estonia, Letonia, Luxemburg și Slovenia	4
Malta	3
Total	345

(<http://europa.eu>)

Într-o serie de probleme (de politică externă și securitate comună, impozitare, imigrare și acordare a dreptului de azil) Consiliul adoptă decizii prin unanimitate care, începînd de la Actul Unic European, se aplică din ce în ce mai limitat. În contextul procedurii de co-decizie, aceasta este necesară în 3 cazuri: securitatea socială a angajaților migranți, recunoașterea diplomelor (inclusiv modificarea legislațiilor naționale) și acțiunile de încurajare a culturii. Unanimitatea se utilizează și atunci cînd se dorește modificarea propunerii Comisiei.

Totuși, în cele mai multe cazuri, Consiliul adoptă decizii prin majoritate calificată, ceea ce reprezintă 255 de voturi sau 73,91% din total. La fel, decizia trebuie să fie susținută de majoritatea statelor membre (cel puțin 14).

În unele situații, un stat membru poate solicita verificarea cotei de populație. În acest caz, dacă voturile statelor pro nu reprezintă 62% din totalul populației UE, decizia nu se consideră adoptată.

2. Procedurile specifice procesului decizional în Uniunea Europeană

În UE există 3 proceduri principale pe care le poate urma procesul decizional, în funcție de articolul pe care se bazează inițiativa legislativă a Comisiei.

Co-decizia reprezintă adoptarea actelor legislative de către Parlamentul European și Consiliu. Această procedură decurge din faptul că ambele instituții comunitare exercită funcție legislativă. Procedura de co-decizie cuprinde 3 faze. La faza inițială, se implică inclusiv Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, iar în faza a doua și a treia – Consiliul, prin avizele sale.

Avizul conform prevede următoarele: Consiliul trebuie să obțină acordul Parlamentului pentru a adopta unele decizii de importanță majoră. Parlamentul poate să accepte sau să refuze propunerea, nu și să o modifice (să propună amendamente). Avizul conform necesită o majoritate a voturilor. Procedura este utilizată mai ales la încheierea acordurilor cu alte state, inclusiv în cazul acordurilor de aderare a noilor state.

Consultarea sau avizul simplu permite Parlamentului să se pronunțe asupra propunerilor Comisiei. Prin această procedură, înainte de a se pronunța referitor la propunerile Comisiei, Consiliul se consultă cu Parlamentul, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor. Consiliul este obligat să consulte avizul Parlamentului, nu și să-l respecte. Se utilizează în domenii precum: agricultura, concurența, fiscalitatea și la revizuirea tratatelor.

3. Implicarea cetățenilor în luarea deciziilor

Luarea deciziilor de către cetățeni se realizează prin referendum, care reprezintă exprimarea, prin vot, a atitudinii poporului referitor la alternativele soluționării unor probleme particulare ale societății. Desigur, opiniile și atitudinile cetățenilor sînt luate în considerație și în cazul

deciziilor adoptate de către elitele politice (reprezentanți ai cetățenilor). Poziția societății este articulată de mass-media, se depistează prin sondaje, dar și prin comunicarea directă dintre elite și cetățeni. În acest caz, dorințele cetățenilor nu sînt respectate complet. Referendumurile, din contra, transferă puterea de decizie cetățenilor. Referendumurile nu se utilizează, la moment, la nivel european. Adică, la nivel general-european, problemele nu pot fi supuse referendumurilor: ele sînt abordate la nivelul statelor membre, în contextul problematicii europene.

Există 2 tipuri de referendumuri „europene”:

1. cetățenii se pronunță referitor la acțiunile statului în raport cu UE, la o problemă proprie doar statului respectiv. Acestea sînt referendumurile ce au avut ca subiect aderarea la UE etc.;
2. desfășurate în contextul ratificării (acordul statului de a fi parte la un tratat) de către statele membre a tratatelor sau acordurilor semnate la nivel european.

Doar în 2 state membre ale UE, Irlanda și Danemarca, ratificarea tratatelor internaționale trebuie supuse obligatoriu votării populare. În celelalte state, desfășurarea referendumului rămîne la discreția instituțiilor puterii de stat (elitei de guvernămînt), ratificarea putînd fi realizată prin parlament. La referendum se apelează din diferite cauze: pentru legitimarea integrării europene, excluderea problematicii europene din alegeri etc. În unele situații, se atestă o stare de spirit general europeană, care vizează creșterea legitimității UE și micșorarea deficitului democratic în UE. De aceea, există tendința de realizare a ratificării prin intermediul referendumului (de ex., semnarea, la 29 octombrie 2004, a Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa). După rezultatele negative ale referendumului privind constituția europeană în Franța și Olanda, euforia legată de referendumuri a fost înlocuită de frica față de acestea. Recent, Tratatul de la Lisabona nu a fost acceptat de către Irlanda.

Există și metode de depășire a vetoului aplicat de referendumuri asupra tratatelor europene: de ex., revederea tratatelor și propunerea unor versiuni noi. O altă cale este devierea, utilizată, în 1993, de Danemarca și, în 2001, de Irlanda. Acest scenariu constă în revenirea ulterioară la referendumul pe subiectul respectiv.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Analizează documentul propus și determină ce rol le revine statelor în procesul de luare a deciziilor.

Modificările intră în vigoare după ce au fost ratificate de toate statele membre, în conformitate cu normele lor constituționale.

(5) În cazul în care, la expirarea unui termen de doi ani de la semnarea unui tratat de modificare a tratatelor, patru cincimi din statele membre au ratificat tratatul menționat, iar unul sau mai multe state membre au întâmpinat dificultăți în ratificarea respectivă, Consiliul European se autosesizează cu privire la chestiune.

Proceduri de revizuire simplificate

(6) Guvernul oricărui stat membru, Parlamentul European sau Comisia poate prezenta Consiliului European proiecte de revizuire, integrală sau parțială, a dispozițiilor părții a treia din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, politicile și acțiunile interne ale Uniunii.

Consiliul European poate adopta o decizie de modificare, integrală sau parțială, a dispozițiilor părții a treia din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Consiliul European hotărăște în unanimitate, după consultarea Parlamentului European și a Comisiei, precum și a Băncii Centrale Europene, în cazul unor modificări instituționale în domeniul monetar. Această decizie intră în vigoare numai după aprobarea de către statele membre, în conformitate cu normele lor constituționale.

(Tratatul de la Lisabona, Art. 48)

Notă: Partea a treia a Tratatului este denumită Politicile și acțiunile interne ale Uniunii

- Cum se pot implica cetățenii în procesul de luare a deciziilor ce vizează UE?

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Analizați în grup tabelul 2 și explicați de ce cetățenii unor țări au votat contra unor decizii europene.

Tabelul 2. Referendumurile privind integrarea europeană

Anul	Țara	Problema	Rezultatul
1972	Franța	Extinderea CE	Pro
1972	Irlanda	Aderarea la CE	Pro
1972	Norvegia	Aderarea la CE	Contra
1972	Danemarca	Aderarea la CE	Pro
1972	Elveția	Tratatul CE-AELS	Pro
1975	Marea Britanie	Păstrarea statutului de membru al CE	Pro
1986	Danemarca	Actul Unic European	Pro
1987	Irlanda	Actul Unic European	Pro
1989	Italia	Mandatul MPE	Pro
1992	Danemarca	Tratatul de la Maastricht	Contra
1992	Irlanda	Tratatul de la Maastricht	Pro
1992	Franța	Tratatul de la Maastricht	Pro
1992	Elveția	Tratatul privind Spațiul Economic European	Contra
1992	Liechtenstein	Tratatul privind Spațiul Economic European	Pro
1993	Danemarca	Tratatul de la Maastricht	Pro
1994	Austria	Aderarea la UE	Pro
1994	Suedia	Aderarea la UE	Pro
1994	Finlanda	Aderarea la UE	Pro
1994	Norvegia	Aderarea la UE	Contra
1998	Irlanda	Tratatul de la Amsterdam	Pro
1998	Danemarca	Tratatul de la Amsterdam	Pro
2000	Elveția	Libera circulație a persoanelor	Pro
2000	Danemarca	Uniunea Monetară Europeană	Contra
2000	Elveția	Aderarea la UE	Contra

2001	Irlanda	Tratatul de la Nisa	Contra
2002	Irlanda	Tratatul de la Nisa	Pro
2003	Suedia	Uniunea Monetară Europeană	Contra
2003	Lituania	Aderarea la UE	Pro
2003	Letonia	Aderarea la UE	Pro
2003	Estonia	Aderarea la UE	Pro
2003	Polonia	Aderarea la UE	Pro
2003	Republica Cehă	Aderarea la UE	Pro
2003	Slovacia	Aderarea la UE	Pro
2003	Slovenia	Aderarea la UE	Pro
2003	Cipru	Aderarea la UE	Pro
2003	Ungaria	Aderarea la UE	Pro
2003	Spania	Tratatul privind Constituția Europei	Pro
2005	Franța	Tratatul privind Constituția Europei	Contra
2005	Olanda	Tratatul privind Constituția Europei	Contra
2005	Luxemburg	Tratatul privind Constituția Europei	Pro
2005	Elveția	Libera circulație a persoanelor	Pro
2008	Irlanda	Tratatul de la Lisabona	Contra

(From *Referendum Euphoria to Referendum Phobia – How EU Member States Framed Their Decision on the Ratification Procedure of the Constitutional Treaty in Comparison to the Treaty of Lisbon* Sarah Seeger. Paper presented at the international conference *The Lisbon Reform Treaty: Internal and External Implications*, The Hebrew University of Jerusalem, 13-14 July 2008, p. 2)

- Reflectați în grup, timp de 3-4 min., și decideți ce tipuri de luare a deciziei la nivel european ar putea fi aplicate în clasă, școală, comunitate și de ce.

ACȚIONEAZĂ!

- Alege, împreună cu 2-3 colegi, un eșantion de 20-30 de persoane din următoarele categorii: elevi, profesori, agenți economici, alți reprezentanți ai comunității și realizați un minireferendum privind aderarea R. Moldova la UE. Nu efectuați referendumul pe un eșantion mixt.
- Analizați și prezentați rezultatele cât mai atractiv pe un poster, care va fi expus pe panoul liceului, evidențiind diferențele specifice categoriilor implicate.

LECȚIA 16. Evaluarea modului *Instituții europene*

IMPLICĂ-TE!

- Amintește-ți temele realizate la rubrica *Acționează!* și discută cu colegii de grup despre ele.

Lecția 9: Consiliul Europei – cea mai „mare” organizație europeană

- Realizează (pentru expoziția muzeistică) un poster sau un alt produs care ar prezenta simbolurile Consiliului Europei.
- Elaborează 2-3 simboluri care ar prezenta consiliul local/al școlii/clasei (la alegere) și participă cu ele la expoziție.

Lecția 10: Republica Moldova și Consiliul Europei

- Efectuează o minidocumentare în mass-media: identifică cel puțin o acțiune realizată sub egida Consiliului Europei în comunitatea ta. Organizează materialul selectat pentru o prezentare la tema *Consiliul Europei în comunitatea mea*.

Lecția 11: Esența și evoluția Uniunii Europene

- Realizează, în baza materialului studiat, un interviu cu primarul, directorul liceului/școlii, pentru a identifica acțiunile întreprinse la nivel de comunitate/școală în vederea sporirii unității ei. Prezintă informațiile acumulate într-o schemă, care ar putea fi folosită ulterior drept exponat de muzeu.

Lecția 12: Uniunea Europeană: prezent și viitor

- Alege una dintre sarcini și realizează-o, individual sau în pereche, astfel încât să completeze setul de materiale destinat expoziției muzeistice:
 - a) Prezintă în desen viitorul Uniunii Europene și locul tău în ea.
 - b) Efectuează o anchetă printre colegii din alte clase, profesori sau alte persoane privind viitorul UE. Valorifică rezultatele și prezintă-le.
 - c) Elaborează un simbol pentru Uniunea Europeană în sec. XXI.
 - d) Redactează o scriere la tema *Copiii în Europa sec. XXI*.

Lecția 13: Instituții reprezentative, executive și juridice

- Completează mapa cu exponate de muzeu cu un material care ar avea drept scop informarea comunității privind instituțiile UE. Plasează materialul pe panoul din școală și comunitate.

Lecția 14: Instituții consultative și financiare

- Confeționează semne de carte care ar reflecta instituțiile europene nou-învățate. Organizează, împreună cu colegii, o expoziție pentru un pavilion de muzeu.

Lecția 15: Procesul decizional în instituțiile Uniunii Europene

- Alege, împreună cu 2-3 colegi, un eșantion de 20-30 de persoane din următoarele categorii: elevi, profesori, agenți economici, alți reprezentanți ai comunității și realizați

un minireferendum privind aderarea R. Moldova la UE. Nu efectuați referendumul pe un eșantion mixt. Analizați și prezentați rezultatele cât mai atractiv pe un poster, care va fi expus pe panoul liceului, evidențiind diferențele specifice categoriilor implicate.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Selectează exponate la minimum 5 teme din cele nominalizate și pregătește, împreună cu colegii, o expoziție de muzeu.
- Redactează prezentarea ei de către ghid.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Discută cu colegii de grup și propuneți câteva criterii pentru evaluarea expoziției și a prezentărilor ghizilor.
- Prezentați expozițiile tematice, accentuând:
 - a) mecanismele de funcționare ale UE;
 - b) rolul organizațiilor internaționale în procesul de integrare europeană;
 - c) atitudinea cetățenilor R. Moldova față de aderarea la UE.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Evaluează expoziția în baza criteriilor elaborate.
- Selectează exponatul care te-a impresionat mai mult. Argumentează opțiunea.

AȚIONEAZĂ!

- Organizează, împreună cu colegii, în școală, comunitate o expoziție comună.

Modulul III.

Domenii de interes comun în Uniunea Europeană

TEMA: Dreptul european

LECȚIA 17. Aspecte juridice ale integrării europene

A avea un drept înseamnă a avea ceva a cărui posesie societatea este datoră să-mi ocrotească.
(John Stuart Mill)

IMPLICĂ-TE!

- Exprimă-ți opinia vizavi de ideea care se conține în citat.

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent informația și identifică ideile principale.

1. Conceptul european al dreptului. Caracteristicile acestuia

Conceptul european al dreptului este de o **importanță excepțională**, avînd în vedere faptul că integrarea europeană se bazează anume pe drept. Respectivul concept face parte din categoria acelor concepte pivot – adevăr, cunoaștere, raționalitate, autonomie a individului, sferă publică, persoană umană – care alcătuiesc esența și fundamentul culturii europene.

Apartii culturii europene atunci cînd cultura dreptului promovează individul ca subiect și scop al dreptului, suveranitatea și generalitatea legii (Marga A., *Filozofia unificării europene*).

Cel mai important în caracteristica dreptului european, a legislației în ansamblu, este **generalitatea, obligativitatea**. În concepția europeană a dreptului, fundamentată încă de iluștrii reprezentanți ai iluminismului european, în fața legii TOȚI sînt egali. În privința dreptului, a legilor, care sînt unice pentru toți, nu există și nu pot exista excepții, așa încît să avem unele legi pentru unii și altele pentru alții.

Spațiul european comunitar se caracterizează nu numai prin existența unor legi bune, dar și prin aceea că *legislația europeană funcționează eficient în statul de drept*, o condiție esențială în acest sens fiind *separarea reală a principalelor puteri în stat*: legislativă, executivă și judiciară.

Unul dintre fundamentele esențiale ale dreptului european este **garantarea și respectarea reală a drepturilor și libertăților omului** în societățile democratice europene. Fără de acest fundament dreptul european comunitar n-ar fi, de fapt, ceea ce este el în realitate.

2. Protecția europeană a drepturilor omului

Rolul dominant în promovarea și supravegherea drepturilor omului în spațiul european îl are Consiliul Europei, cu documentul de bază – Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, Convenția a intrat în vigoare în 1953.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele acesteia garantează:

- dreptul la libertate și siguranța persoanei;
- dreptul la un proces civil și penal echitabil;
- dreptul la vot și dreptul de a se prezenta la alegeri;
- libertatea de gândire, de conștiință și de religie;
- libertatea de exprimare (inclusiv libertatea mass-media);
- dreptul la proprietate.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului și protocoalele acesteia interzice:

- tortura și pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante;
- pedeapsa cu moartea;
- discriminarea în aplicarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție;
- expulzarea sau neacceptarea intrării propriilor cetățeni într-un stat;
- expulzarea colectivă a străinilor.

Carta Socială Europeană reprezintă echivalentul Convenției Europene a Drepturilor Omului în domeniul protecției drepturilor sociale și economice. Aceasta garantează următoarele drepturi: dreptul la lucru și la pregătire profesională, la condiții echitabile de lucru și de plată, la afilierea la un sindicat, la asistență medicală și socială. Carta revizuită în 1996 consolidează principiul egalității între sexe și recunoaște alte drepturi, cum ar fi dreptul la o locuință decentă. Aplicarea Cartei face obiectivul unui control internațional.

Carta Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante prevede garanții suplimentare pentru prizonierii și deținuții susceptibili de a fi obiectul torturii ori al tratamentelor inumane sau degradante. Un comitet este abilitat să efectueze vizite în locurile în care persoanele sînt reținute de către autoritatea publică: închisori, centre de detenție pentru minori, comisariate, cazarme, spitale psihiatrice etc. Acest comitet evaluează maniera în care sînt tratate persoanele private de libertate și formulează recomandări pentru întărirea protecției acestora.

Convenția Europeană pentru Protecția Minorităților Naționale este primul instrument multilateral, obligatoriu din punct de vedere juridic, care protejează minoritățile naționale în general. Ea se realizează prin intermediul legislațiilor și politicilor naționale. Convenția stabilește principiile ce trebuie respectate de statele care au ratificat-o. Acestea includ: egalitatea în fața legii, adoptarea măsurilor care vizează păstrarea și punerea în valoare a diferitelor culturi, cît și protejarea identităților, religiilor, limbilor și tradițiilor minorităților, asigurînd accesul la media și stabilind relații transfrontaliere libere și pacifiste cu persoanele rezidente legal pe teritoriul altor state.

3. Problematika drepturilor omului în Uniunea Europeană

Problematika drepturilor omului este abordată și în tratatele europene. Astfel, în conformitate cu Art. 2 din Tratatul Uniunii Europene, unul din obiectivele Uniunii este *îmbunătățirea protecției drepturilor omului în statele membre, menținerea și dezvoltarea Uniunii ca o zonă a libertății, securității și justiției*. Art. 6(I) stipulează că UE este fondată pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a statului de drept. În conformitate cu aceleași prevederi, Uniunea *respectă drepturile fundamentale așa cum sînt ele ga-*

rantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (...) și așa cum rezultă din tradiția constituțională a statelor membre și din principiile generale ale dreptului comunitar.

Accesul în Uniune a noilor state este posibil în funcție de garantarea și respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului. Astfel, Art. 49 al Tratatului Uniunii Europene precizează că accesul la Uniune e deschis doar statelor care respectă prevederile Art. 6(I) și care se angajează în protecția drepturilor omului.

La nivelul Uniunii, principalele instituții implicate în respectarea drepturilor omului sînt: Parlamentul European și Avocatul Poporului (Ombudsman), Comisia Europeană, Consiliul Miniștrilor, în particular Curtea Europeană de Justiție, care asigură concordanța acțiunii statelor UE și a instituțiilor UE cu prevederile tratatelor. Jurisprudența Curții a confirmat obligativitatea respectării drepturilor fundamentale atît pentru statele UE, cît și pentru instituțiile UE.

De menționat, de asemenea, și **rolul pe care îl are societatea civilă europeană** în promovarea și respectarea drepturilor omului. Progresul în implementarea drepturilor omului în spațiul european se datorează, în mare parte, și relației de cooperare deosebit de bună a instituțiilor europene cu societatea civilă, în special cu ONG-urile, ceea ce ar constitui un subiect de reflecție și pentru R. Moldova.

4. Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Sistemul de protecție a drepturilor omului trebuie aplicat, în primul rînd, la nivel național. Fiecare stat membru trebuie să vegheze ca orice persoană din jurisdicția lui să se poată bucura de aceste drepturi.

În absența acestei prime garanții, orice persoană poate, în anumite condiții, să depună o plîngere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Plîngerile pot fi și între state (stat contra stat).

Curtea, a cărei jurisdicție este obligatorie pentru toate părțile contractante, are sediul permanent la Strasbourg. Ea este competentă la toate nivelurile procedurale, de la examinarea preliminară a plîngerilor pînă la pronunțarea deciziilor.

Judecătorii, aleși de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, acționează cu titlu individual și nu reprezintă nici un stat.

Pentru ca o plîngere să fie declarată admisă, solicitantul trebuie să dovedească epuizarea tuturor recursurilor efective în țara în care pretinsa încălcare a fost comisă și să depună plîngerea la Curte într-un termen de maximum 6 luni de la data sentinței definitive a curții sau a autorităților aceluși stat. Cazurile clar nefondate sînt scoase de pe rol prin decizia unanimă a unui comitet alcătuit din 3 judecători.

Plîngerile individuale depuse la Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca urmare a aplicării Convenției se referă la o gamă largă de încălcări ale drepturilor: utilizarea pedepsei corporale, privarea de libertate a persoanelor bolnave mental, drepturile prizonierilor, disciplina militară și profesională, efectivitatea recursurilor și durata procedurilor legale, ascultarea telefoanelor, libertatea presei, problematica custodiei copiilor, dreptul la reuniuni familiale, expulzările etc.

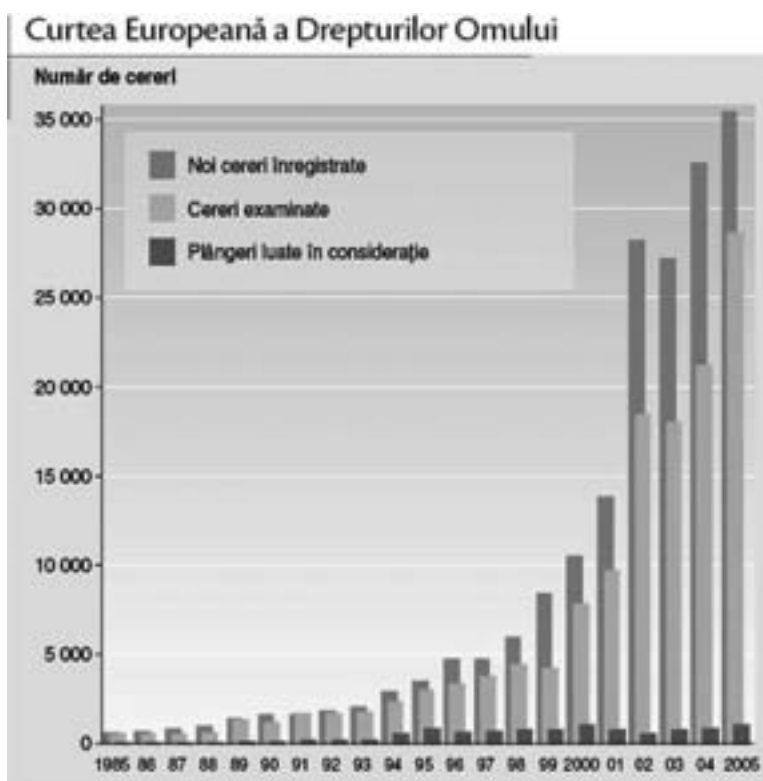
Modalitatea de tratare a plîngerilor este următoarea: în cazul în care o plîngere este declarată admisibilă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului încurajează părțile să ajungă la o înțelegere amiabilă. Dacă acest lucru nu este posibil, cazul este examinat într-o ședință publică. Curtea își poate desfășura activitatea printr-o Cameră de 7 judecători sau, în cazuri de importanță excepțională, printr-o Mare Cameră de 17 judecători.

Deciziile sînt pronunțate în ședințe publice și nu există recurs. Deciziile Curții sînt definitive și obligatorii pentru statele în cauză. Executarea acestora presupune obligația statului condamnat de a acorda compensație solicitanților care au cîștigat și de a evita în viitor orice încălcare similară celei identificate de Curte.

Controlul asupra executării deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului intră în competența Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei, care verifică adoptarea de către state a măsurilor generale necesare prevenirii unor noi încălcări ale drepturilor omului (modificarea legislației, jurisprudenței, reglementărilor sau practicilor, construirea de noi închisori, numirea de noi judecători). De asemenea, acesta se asigură că reparația echitabilă acordată de Curte este plătită solicitantului și că, în anumite cazuri, sînt luate măsuri concrete de compensare a deplină (redeschiderea procedurilor, ridicarea unei sentințe de interdicție sau de confiscare, eliminarea cazierului judiciar, acordarea unui permis de rezidență etc.).

Dacă solicitanții consideră că nu au primit compensația adecvată, aceștia se pot adresa Comitetului Miniștrilor.

Date statistice privind cererile înregistrate/examinate și plîngerile luate în considerație de către CEDO în perioada 1995-2005

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Discută cu colegii de grup și decideți asupra unei modalități de prezentare sumară a materialului studiat (variante: *poster, discurs, joc de rol, ciorchine* etc.).
- Prezentați materialul în funcție de tehnica selectată.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Experții au recurs la o analiză a raportului Comisiei Europene privind implementarea Planului de Acțiuni R. Moldova-UE, invocând lista obiectivelor față de care s-a înregistrat „un progres slab”, prin contrast cu lista de obiective în care s-au înregistrat „anumite progrese”. Astfel, se constată că cele mai mari reticiențe ale Uniunii Europene sînt vizavi de:

- capacitatea redusă a R. Moldova de implementare a strategiilor formulate de UE;
- libertatea redusă a mass-media;
- corupția endemică și de o amploare îngrijorătoare;
- intervențiile nejustificate ale statului în sfera business-ului;
- lipsa unor priorități clare în acțiuni;
- existența unui mediu de reglementare dificil pentru afacerile private;
- respectarea insuficientă a drepturilor omului;
- independența limitată a justiției;
- prerogativele extinse și indefinite ale procuraturii.

(N. Enciu, V. Enciu, *Construcția Europeană (1945-2007): curs universitar*)

În baza sursei și a altor materiale studiate la oră:

- stabilește caracteristicile conceptului european al dreptului mai puțin specifice R. Moldova;
- completează prima rubrică din tabelul de mai jos;

Aspecte din raportul Comisiei Europene vs R.Moldova care demonstrează neconcordanța între conceptul european al dreptului și situația de fapt din republică	Posibile soluții

- discută cu colegul/colega de bancă și propuneți cîte o soluție pentru redresarea situației. Completați această rubrică din tabel.

ACȚIONEAZĂ!

- Realizează un interviu cu o persoană în vîrstă, rugînd-o să-ți povestească despre viața ei din perioada sovietică/perioada actuală și să dea exemple de situații cînd i s-au respectat drepturile, dar și de situații în care nu a putut spune ce gîndește, a făcut lucruri împotriva voinței ei, a aplicat o măsură greșită. Solicită-i acordul să prezinți varianta scrisă a interviului la ora de evaluare (poți utiliza un pseudonim, în cazul în care persoana respectivă nu dorește să-i figureze numele).

LECȚIA 18. Cetățenia europeană

IMPLICĂ-TE!

- Deții statutul de cetățean? Ce „dovezi” poți oferi întru confirmarea acestui fapt?

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul propus și:

- definește termenul *cetățenie europeană*;
- enumeră drepturile și obligațiile pe care le implică statutul de cetățean european;
- descrie sistemul de protecție a drepturilor cetățenilor europeni.

Ce este cetățenia europeană?

Definirea conceptului de *cetățenie europeană* este o adevărată provocare pentru teoria și practica cetățeniei. Pentru prima dată, definiția termenului nu vizează în mod obligatoriu apartenența la un teritoriu, la o cultură și la un stat național. Cetățenia europeană se referă la un set de valori și instituții europene.

Din punct de vedere juridic, cetățenia europeană (înțeleasă ca cetățenia UE) a fost definită pentru prima dată prin Tratatul de la Maastricht, completat prin Tratatul de la Amsterdam și, ulterior, sumarizată în Carta Drepturilor Fundamentale a UE. (*vezi Anexe, Tratatetele Uniunii Europene*)

Conform definiției stipulate în Tratatul de la Maastricht, orice persoană, avînd cetățenia unui stat membru al Uniunii, este, în același timp, și cetățean al UE. Cetățenia Uniunii Europene vine în completarea cetățeniei naționale, se suprapune, fără a o substitui. Acest statut permite exercitarea unui număr restrîns de drepturi – drepturi supranaționale – pe teritoriul statului membru în care locuiește persoana (și nu numai în statul din care provine). Tratatul de la Maastricht instituie 5 categorii de drepturi supranaționale, complementare drepturilor garantate prin constituțiile statelor membre (*vezi sursa 1*). Se impune precizarea că aceste drepturi nu devin efective decît în afara spațiului politic și juridic al propriului stat.

Prin Tratatul de la Amsterdam, statutul de cetățean european include, în plus, următoarele drepturi:

- *dreptul de a se adresa* instituțiilor europene într-o limbă oficială a Uniunii Europene și de a primi un răspuns redactat în aceeași limbă;
- *dreptul de acces* la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei Europene, în anumite condiții;
- *dreptul de nediscriminare*, pe bază de naționalitate, sex, rasă, religie, dizabilitate, vîrstă sau orientare sexuală, între cetățenii Uniunii;
- *dreptul de acces egal* la funcția publică comunitară.

Pașaportul european – simbol de identificare a cetățeniei europene

Pașaportul european colorat de Burgundia a fost stabilit în 1985 pentru a încuraja ideea unei cetățenii comune europene. Pașapoartele sînt eliberate de statele naționale, dar au format și culoare comune și o inscripție identică pe copertă: UE.

Serviciul de informare Europe direct, lansat de Comisia Europeană în anul 1998, are ca scop informarea cetățenilor asupra posibilităților și drepturilor care le sînt oferite prin cetățenia europeană.

Sistemul de protecție a drepturilor cetățenilor europeni

Cetățenia europeană oferă drepturi cetățenilor statelor membre și, implicit, consolidează protecția acestora. A fost elaborat un sistem bine organizat de protecție a drepturilor cetățeanului caracterizat prin anumite aspecte specifice. În primul rînd, avînd în vedere că cetățenia europeană este o construcție cu 2 niveluri (cetățenia națională, recunoscută de un stat membru, și cetățenia supranațională, reprezentată de drepturile adiționale introduse prin Tratatul de la Maastricht), și mecanismele de protecție sînt construite pe 2 niveluri: pe lîngă proceduri la nivel național sînt disponibile proceduri la nivelul Uniunii Europene. În al doilea rînd, la fiecare nivel este disponibil un nou sistem, dublu, de protecție a drepturilor care decurg din statutul juridic de cetățean european.

Pentru protecția drepturilor oferite prin cetățenia europeană se poate apela la:

a) **mecanisme nonjuridice**, reprezentate de:

- **Comitetul pentru Petiții al Parlamentului European.** Cetățeanul poate adresa petiții Parlamentului European pentru orice chestiune privind Uniunea care-l afectează direct. Acestea vor fi examinate de Comitetul pentru Petiții al Parlamentului Uniunii Europene care poate face presiuni asupra părților implicate, chiar dacă nu este abilitat să îndrepte direct situația.
- **Avocatul Poporului (Ombudsman).** Mediatorul european poate fi sesizat în caz de litigiu cetățean *vs* instituție comunitară, dar nu intervine în litigiile la nivel național.
- **Comisia Europeană.** Cetățeanul poate transmite o plîngere cu privire la orice suspiciune de infrațiune/nerespectare a dreptului comunitar de către un stat membru. Comisia va examina plîngerea și va cere, eventual, țării implicate să modifice legislația. Nu se aplică pentru litigiile între particulari.

b) **mecanisme juridice**, reprezentate de:

- **Curtea Europeană de Justiție** (cu sediul la Luxemburg);
- **Curtea Europeană a Drepturilor Omului** (cu sediul la Strasbourg): pentru cetățenii statelor care nu sînt membre ale UE, dar care sînt afiliate Consiliului Europei.

Importanța cetățeniei pentru procesul de integrare europeană

Integrarea europeană este una din marile realizări politice ale sfîrșitului de secol XX. Ea rămîne însă incompletă și vulnerabilă fără construcția unui model de cetățean loial valorilor și instituțiilor europene, participant activ la procesul de integrare europeană. Ca urmare, în teoria și practica europeană, *cetățenii europeni sînt nu numai actori ai construcției europene, ci și scopul final.*

Ca să devii cetățean, inclusiv european, nu este suficient să te naști într-o anumită societate. Pentru aceasta, fiecare persoană trebuie să învețe codurile și conduitele specifice cetățeniei. La etapa actuală, creșterea gradului de participare și asumare a cetățeniei europene, conform sloganului *Europa cetățenilor*, constituie un scop prioritar pentru politicile publice din spațiul european. De reușita acestui proces depinde consolidarea imaginii și identității UE la nivel european și mondial.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

Sursa 1.

Art. 8: (1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru.

(2) Cetățenii Uniunii se bucură de drepturile și au obligațiile prevăzute de prezentul tratat.

Art. 8a: (1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de prezentul tratat și de dispozițiile de aplicare a acestuia. (...)

Art. 8b: (1) Orice cetățean al Uniunii, care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia, are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale din statul membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat. (...)

(2) (...) orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca resortisanții acelui stat.

Art. 8c: Orice cetățean al Uniunii beneficiază, pe teritoriul unei țări terțe în care nu este reprezentat statul membru al cărui resortisant este, de protecție din partea autorităților diplomatice și consulare ale oricărui stat membru, în aceleași condiții ca și cetățenii acelui stat. (...)

Art. 8d: Orice cetățean al UE are dreptul de a adresa petiții Parlamentului European. (...)
Orice cetățean al Uniunii se poate adresa Ombudsmanului (Avocatul Poporului – n.n.).

(Din Tratatul de la Maastricht)

Studiază sursa 1 și:

- definește termenul de *cetățean al Uniunii Europene*, conform prevederilor Tratatului de la Maastricht;
- enumeră drepturile și obligațiile unui cetățean european determinate prin Tratatul de la Maastricht.

Până în anul 1995, conform reglementărilor UEFA, fiecare echipă putea avea în componența sa un număr de maxim 3 jucători străini. Așa s-a format celebra tripletă olandeză de la AC Milan: Gullit-Van Basten-Rijkaard. În 1992, Bosman, un jucător olandez anonim, își câștigă în instanță dreptul de a munci în UE în mod liber și neîngrădit de granițe. Ca urmare a acestui fapt, orice jucător din țările Uniunii Europene putea să joace la oricare echipă fără a respecta legea impusă de UEFA. Pus la colț de instanță, forul continental s-a văzut în postura de a elimina această restricție, limitând totuși numărul de jucători extracomunitari în lotul fiecărei echipe. În consecință, în câțiva ani s-au format adevărate superechipe alcătuite practic din cei mai buni jucători ai planetei, unele dintre ele avînd, la un moment dat, jucători reprezentînd 15 sau chiar 18 națiuni. În prezent, fiecare federație națională decide numărul de jucători extracomunitari admiși în lot sau numărul de jucători străini admiși pe teren (în cazul țărilor din afara Uniunii Europene).

(C. Baban, *UEFA, o jumătate de secol, în Istoria secolului XX și educația pentru cetățenie democratică*)

Studiază sursa 2 și:

- identifică interdicția impusă de regulamentele UEFA în completarea lotului unei echipe de fotbal de club dintr-un stat membru al UE;
- demonstrează că interdicția aplicată de UEFA pentru o echipă de fotbal de club dintr-un stat membru al UE încalcă statutul cetățeanului european;
- decide dacă, în acest caz, statutul de cetățean european fortifică sau limitează în drepturi o persoană.

Sursa 3.

Congresul FIFA a votat ieri, în cadrul reuniunii de la Sydney (Australia), în favoarea regulii "6+5". (...) Regula impune echipelor de club să folosească, în același timp, pe teren, 6 jucători autohtoni, eligibili pentru naționala țării în care activează, și doar 5 străini. (...)

Deși văzută ca o protejare a echipelor naționale, regula „6+5” (acceptată de restul continentelor) a fost respinsă de Comisia Europeană, care a precizat că admiterea acestui lucru ar însemna o încălcare a tratatelor europene. *Comisia nu poate accepta această regulă. Jucătorii profesioniști constituie o forță de muncă și principiile liberei circulații trebuie respectate și în cazul lor. Regula ar însemna o discriminare directă*, a declarat Comisarul European pentru Ocuparea Forței de Muncă și Afaceri Sociale, Vladimir Spidla. *Arătăm cartonașul roșu acestei reguli, a glumit Spidla.*

(<http://www.ziua.ro>, nr. 4246, 31 mai 2008)

Sursa 4.

Curtea Constituțională a Danemarccii: *Cetățenia Uniunii [Uniunii Europene – n-n.] este un concept politic și juridic complet diferit de conceptul de cetățenie din Constituția Regatului Danemarccii și sistemul juridic danez. Cetățenia Uniunii nu conferă dreptul unui cetățean al unui alt stat membru să obțină cetățenia daneză sau orice drepturi, obligațiuni, privilegii sau avantaje inerente cetățeniei daneze.*

(C. Bârzea, *Cetățenia europeană*)

Studiază sursa 4 și:

- identifică diferența dintre cetățenia europeană și cetățenia națională, stipulată de Curtea Constituțională a Danemaricii;
- decide dacă, în acest caz, statutul de cetățean european avantajează sau limitează în drepturi o persoană.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Studiază sursele 2, 4 și:

- apreciază avantajele/limitele statutului de cetățean european în raport cu cel conferit de statele naționale.

ACȚIONEAZĂ!

Reflectează la următoarea idee: *Integrarea europeană la etapa actuală ar trebui să urmărească ca obiectiv prioritar intensificarea procesului de formare a poporului european sau a cetățeanului european?*

Organizează-ți răspunsul în cadrul unui eseu, respectând următoarele criterii:

1. Propune un titlu adecvat.
2. Exprimă-ți clar opinia.
3. Formulează argumente persuasive, corecte științific.
4. Structurează logic ideile în cadrul textului.

LECȚIA 19. Aspecte ale integrării economice europene

*Integrarea economică trebuie să precedă integrarea politică,
astfel încât integrarea să meargă de jos în sus.*
(Jean Monnet)

IMPLICĂ-TE!

- Formulează câteva idei sugerate de motto-ul lecției.
- Ce înțelegi prin integrare economică?

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul.

1. Integrarea economică reprezintă unul din aspectele principale ale proceselor integraționiste contemporane, iar în cazul UE poate fi considerat chiar fundamentul integrării europene.

De regulă, procesele de integrare economică se evidențiază la nivel regional, obținând forme mai avansate ale integrării. Cu toate acestea, în condițiile globalizării, se poate vorbi și de un proces al integrării economice la nivel mondial. Indiferent de acest fapt, de menționat că UE este singura organizație integraționistă internațională care a realizat uniunea economică – o formă superioară de integrare.

Integrarea economică este piatra de temelie a procesului de integrare europeană. Acest fapt s-a manifestat, în primul rînd, prin crearea comunităților economice, precum: CECO, CEE și EURATOM, deoarece în absența unei economii stabile, viabile și puternice ar fi imposibilă construirea unei Europe puternice, capabile să rezolve problemele sociale, politice, culturale aflate pe agenda zilei. De asemenea, importanța integrării economice reiese și din următorul fapt: criteriul dezvoltării economice constituie și un criteriu fundamental al aderării noilor state la UE. Procesele de integrare au ca obiectiv nu numai garantarea stabilității și păcii în regiune, dar presupun și mecanisme de stimulare a dezvoltării și obținerii profitului economic.

2. Constituind un proces multidimensional și complex, integrarea economică poate prelua diferite forme, diferența dintre ele constînd în gradul diferit al intensității integrării și nivelul interdependențelor. De regulă, formele integrării economice sînt următoarele:

- a) **Zona de comerț liber** – o înțelegere între un grup de state de a înlătura barierele și taxările duble în relațiile comerciale reciproce. Fiecare stat își păstrează relațiile comerciale cu non-membrii zonei. Nivelul cel mai simplu al Zonei de comerț liber este zona preferențială de comerț – cînd membrii acesteia stabilesc tarife mai joase pentru ei decît pentru non-membrii, dar, oricum, circulația bunurilor nu este liberă.
- b) **Uniunea Vamală** – o treaptă superioară Zonei de liber schimb. Presupune o înțelegere între state prin care se stabilește un tarif extern comun (un nivel unic de taxare a bunurilor care ajung în Uniunea Vamală) al taxelor vamale cu scopul de a facilita libera circulație a bunurilor pe tot teritoriul Uniunii.
- c) **Piața Unică** – în care sînt eliminate obstacolele pentru libera circulație a capitalului, muncii, serviciilor și persoanelor.

d) **Uniunea Economică** – presupune introducerea unei valute unice (euro), armonizarea și unificarea politicilor monetare, fiscale și sociale. Drept exemplu al acestei forme de integrare servește Uniunea Economică și Monetară din cadrul UE.

Procesele de integrare economică reprezintă un parcurs îndelungat, realizat pe etape, cu respectarea principiului de la simplu la complex. În acest sens, prima etapă vizează crearea Zonei comerțului liber, trecerea ulterioară la uniunea vamală și atingerea, în cele din urmă, a celor mai avansate forme ale integrării economice – Piața Unică și Uniunea Economică. Astfel, integrarea economică este purtătoarea unei logici integraționiste fundamentată pe experiența umană.

3. Primul pas al integrării economice europene îl constituie semnarea Tratatului de la Paris (1951) cu privire la crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) – prima comunitate economică europeană, cu sediul la Luxemburg. Primul Președinte al Înaltei Autorități a CECO a fost distinsul lider european Jean Monnet, iar membrii fondatori – Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Olanda, Belgia. Obiectivul central al CECO îl reprezintă crearea pieței comune a cărbunelui și oțelului a statelor membre, prin desființarea taxelor vamale. Fiind prima organizație supranațională cu caracteristici federale, prima schiță efectivă de unitate europeană, CECO a însemnat, totodată, trecerea treptată de la Europa „cooperării” la Europa „integrării”.

Adoptarea Tratatelor de la Roma (1957) cu privire la Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) de către cele 6 țări fondatoare a constituit cel de-al doilea pas important al integrării economice europene. Obiectivul central al Tratatului a vizat crearea pieței comune în care să fie realizate cele 4 libertăți fundamentale. Tratatul cu privire la CEE prevede abolirea treptată a restricțiilor cantitative și a barierelor vamale, a altor bariere, precum și stabilirea unui tarif vamal comun față de țările terțe. De asemenea, tratatul conține prevederi speciale consacrate agriculturii, înființării unei Bănci Europene de Investiții și constituirii unui fond de dezvoltare. Importanța excepțională a Tratatului CEE constă în organizarea unei piețe comune, în cadrul căreia mărfurile, serviciile, forța de muncă și capitalul să circule liber, fără nici o îngrădire.

Semnarea Actului Unic European (1986) a constituit o nouă etapă în evoluția integrării economice europene, importanța acestuia constând în modificarea tratatelor fundamentale a comunităților europene (CECO, CEE și EURATOM). Tratatul a urmărit în esență stabilirea unor termene concrete de realizare a pieței unice, data limită fiind 1 ianuarie 1993. Prin urmare, statele membre au lansat un vast program de ajustare și standardizare a legislațiilor naționale la prevederile juridice ale comunităților.

Deși a cunoscut o impresionantă evoluție în decursul primelor 4 decenii, Tratatul de la Maastricht (1992) a semnat trecerea la o nouă formă de integrare economică, mai avansată și mult mai ambițioasă. Astfel, Tratatul de la Maastricht prevede crearea Uniunii Economice și Monetare – cea mai avansată formă a integrării economice europene. Începând cu 1 ianuarie 1999, a fost introdusă moneda unică, reprezentată de euro, la această acțiune participând inițial numai 11 state.

Înființarea Uniunii Economice și Monetare în cadrul UE a fost o experiență unică și complicat de realizat. Parcursul respectivului proces necesită în continuare eforturi susținute din partea statelor membre în vederea valorificării avantajelor acestei forme a integrării economice, dar și neutralizării provocărilor generate de ea.

Pînă la moment, Uniunea Europeană este singura organizație integraționistă internațională

care a realizat această formă superioară de integrare. Anume prin modelul pe care îl oferă, prin dezvoltarea economică avansată, prin modalitatea de soluționare a problemelor, UE este atractivă pentru colaborare și cooperare economică, pentru țările care aspiră la o integrare europeană, inclusiv economică, cum este și cazul R. Moldova.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Realizați în grup un poster la unul dintre subiectele abordate în text și prezentați-l.
- Literatura de specialitate oferă mai multe interpretări ale noțiunii de *integrare economică*:
 - *crearea unor ansambluri economice tot mai vaste..., care să permită o productivitate sporită a muncii și o calitate superioară a mărfurilor* (Enciclopedia Franceză);
 - *...absența discriminărilor sau eliminarea progresivă a discriminărilor în raporturile economice dintre diferite țări* (Robert Erbes);
 - *realizarea unei unificări complete între economii mai înainte distincte* (Fernand Baudhuin);
 - *integrarea economică reprezintă un proces benevol de interacțiune economică a mai multor țări, care, generat de interdependențele dintre ele și revoluția tehnico-științifică contemporană, conduce treptat spre apropierea mecanismelor economice și crearea unui organism economic unic* (Constantin Postică).
- Selectează definiția pe care o consideri cea mai potrivită și argumentează-ți opțiunea.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Ce idei îți sugerează această imagine? Discută cu colegii și exprimați-vă opiniile în plen.

ACȚIONEAZĂ!

- Realizează o cercetare în comunitate și identifică atitudinea față de moneda unică europeană.
- Ce impact are ea pentru comunitatea ta?
- Prezintă rezultatele cercetării.

TEMA: Integrarea economică europeană

LECȚIA 20. Integrarea economică europeană

a Republicii Moldova

IMPLICĂ-TE!

- Discută cu colegii și formulează câteva idei sugerate de caricaturile de mai jos.

(<http://www.e-democracy.md/cartoons/>)

- Pronunță-te asupra situației economice a comunității tale, a R. Moldova.

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește atent textul.

1. În rezultatul conflictului transnistrean, R. Moldova a pierdut, de facto, controlul asupra a 12% din teritoriu, ceea ce a redus substanțial potențialul economic național, destabilizând

viața economică pe ansamblu. În anul 1993, în scrisoarea Președintelui Snegur adresată lui Jacques Delors, se solicită demararea imediată a unor negocieri privind semnarea unui Acord de Parteneriat și Cooperare (APC) cu UE. În opinia lui Mircea Snegur, acesta ar fi creat condiții favorabile pentru diversificarea relațiilor economice în baza avantajului reciproc. APC, semnat abia în 1994, stipula că părțile se vor consulta reciproc pentru a examina progresele ulterioare ale R. Moldova, inclusiv în reformele economice.

Factorii care favorizează integrarea R. Moldova în UE sînt relațiile economice și comerciale. Moldova are astfel de relații cu majoritatea țărilor membre ale UE, dar acest fapt nu asigură o integrare economică atîta timp cît nu există claritate deplină în ceea ce privește integrarea politică și socio-culturală.

Problematica economică ocupă, după cum se vede, un loc foarte important în procesul de integrare europeană a țării noastre. Practic, toate documentele care vizează integrarea europeană a R. Moldova (Acordul de Parteneriat și Cooperare, Strategia Europeană, Planul Individual de Acțiuni UE-R. Moldova), programele și strategiile de dezvoltare a țării, inclusiv Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS), Strategia Națională de Dezvoltare 2008-2011 etc., pun accentul pe: necesitatea dezvoltării economice și realizarea de reforme în domeniu, trecerea la economia de piață, asigurarea unei creșteri economice durabile și cuprinzătoare ca premisă esențială pentru reducerea sărăciei și ridicarea standardelor de viață etc. În corespundere cu aceste prevederi, inclusiv cu cerințele Planului de Acțiuni (PA), Guvernul, prin programele și planurile sale, și-a asumat mai multe obligațiuni și responsabilități pentru a consolida în continuare reformele și pentru a conferi sistemului economic național funcționalitate și stabilitate.

2. Ce am realizat la acest capitol? În ce măsură am reușit să implementăm planurile și strategiile economice, reformele necesare? Cum ne integrăm economic în Europa? Avem deja o economie de piață viabilă și funcțională? Atestăm o reducere a sărăciei și o creștere economică? Facem față cerințelor și standardelor europene în plan economic?

Guvernarea susține că am înregistrat succese evidente în plan economic, că asistăm la o stabilizare și chiar la o relansare și creștere economică etc. Oficialii europeni sînt mai rezervați în privința succeselor și mai des se referă la ceea ce avem de făcut. Opoziția susține contrariul, iar economiștii – că dacă și în continuare ne dezvoltăm în acest ritm, ne vor trebui cel puțin 50 de ani ca să atingem măcar nivelul economic mediu european de azi.

Cert este că avem o situație economică destul de complicată și dificilă, că, din păcate, atestăm mai multe restanțe decît realizări... Lucrurile se schimbă foarte încet, reformele economice preconizate se derulează prea lent pentru a putea face estimări în privința perspectivelor de integrare economică europeană a țării noastre... Avem foarte multe de făcut și în: relansarea industriei, dezvoltarea agriculturii, ameliorarea mediului de afaceri, îmbunătățirea climatului investițional, dezvoltarea business-ului mic și mijlociu etc.

Deși UE ne susține în declarațiile, intențiile, aspirațiile noastre europene (cel puțin la nivelul declarațiilor politice), deși crește suportul, inclusiv financiar, pentru reformele de la noi, deși se dezvoltă și relațiile comercial-economice ale R. Moldova cu UE și cu statele membre, avem totuși rezerve și la acest capitol. Problema e că nu folosim tot potențialul, posibilitățile și șansele care ni le oferă colaborarea, cooperarea noastră comercial-economică cu UE.

3. Un prim pas al oricărei integrări economice îl constituie liberalizarea comerțului. R. Moldova și UE au întreprins deja anumite acțiuni în vederea dezvoltării acestui aspect al relațiilor economice.

Pînă în prezent, cadrul juridic al relațiilor comercial-economice între R. Moldova și UE l-a constituit Acordul de Parteneriat și Cooperare, semnat în 1994 și intrat în vigoare în 1998, precum și Planul de Acțiuni UE-R. Moldova, semnat în 2005. Aceste 2 documente reglementează aspectele generale ale relațiilor dintre cele 2 părți și conțin prevederi referitoare la asistența în domeniul dezvoltării economice. Totodată, documentele prevăd posibilitatea creării spațiului de comerț liber între UE și R. Moldova, dar, desigur, după ce R. Moldova va îndeplini un șir de obligații, inclusiv realizarea Planului de Acțiuni UE-R. Moldova.

La baza relațiilor comerciale între UE și R. Moldova s-a aflat Sistemul Generalizat de Preferințe (SGP) acordat țării în anul 1999. Potrivit acestui regim, exporturile spre UE sînt scutite, fie parțial, fie total, de achitarea taxelor vamale, respectînd, bineînțeles, regulile UE de proveniență a mărfurilor.

4. Începînd cu 2006, Moldova a beneficiat de un nou sistem generalizat de preferințe (SGP+), acordat pentru perioada 2006-2015 țărilor în curs de dezvoltare și celor în proces de tranziție, care prevede sporirea cantității produselor de proveniență moldovenească supuse scutirilor parțiale sau totale la achitarea taxei vamale.

În ianuarie 2008, în baza Planului de Acțiuni din cadrul Politicii Europene de Vecinătate, UE și-a realizat angajamentul de acordare a Preferințelor Comerciale Autonome țării noastre, care a contribuit la ameliorarea accesului la piața europeană.

Extinderea UE din 2004 și 2007 a contribuit și la modificarea raporturilor comerciale ale țării noastre cu Uniunea. Astfel, începînd cu anul 2007, UE este partenerul economic principal al R. Moldova (51% din totalul comerțului național).

În linii generale, relațiile dintre cele 2 părți evoluează spre semnarea unui acord de liberalizare a comerțului. Totuși, experții naționali au unele rezerve vizavi de acesta, din considerentul că, din experiența UE de liberalizare a comerțului, respectivele acorduri exclud, de obicei, agricultura, pe cînd 50% din totalul exporturilor R. Moldova spre UE le reprezintă anume produsele agricole.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Elaborează, împreună cu colegii, în baza informației din text, scheme care ar prezenta realizările și dificultățile integrării economice europene a R. Moldova (*Clustering*).

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Discută cu colegii și decideți care sînt perspectivele de integrare economică a R. Moldova în următorii 5 ani, utilizînd sursele prezentate.

La 11 martie 2003 este publicată comunicarea Comisiei Europene cu titlul *Europa lărgită – vecinătatea: un nou cadru pentru relațiile cu vecinii UE de la Est și Sud*. Acest document propune țărilor vecine cu UE, inclusiv R. Moldova, colaborare în următoarele domenii:

- extinderea pieței interne și a structurilor de reglementare;
- relații comerciale preferențiale și deschiderea pieței;
- implicarea politică mai activă a UE în prevenirea conflictelor și aplanarea crizelor;
- noi instrumente de promovare și protecție a investițiilor;
- sprijinirea în procesul de integrare în sistemul mondial de comerț;
- intensificarea asistenței, ajustată mai bine la necesități;
- noi surse de finanțare.

La 1 iulie 2003, Comisia Europeană a adoptat un nou document, numit *Deschizând calea pentru noul instrument destinat politicii de bună vecinătate*, care identifică obiective-cheie pentru viitoarea cooperare transfrontalieră.

(*Strategia Europeană*, p.1.1, IPP, 2005)

Producția regională (Transnistria) pentru anul 1991 raportată la cea națională

Mașini electrice mari	100,0%
Transformatoare de putere	100,0%
Containere de gaz	100,0%
Textile de bumbac	96,6%
Energie electrică	87,5%
Ciment	58,1%
Motoare electrice cu putere mică	55,8%
Folii metalice	23,5%
Produse agricole	13,1%

(N. Enciu; V. Enciu, *Construcția Europeană (1945-2007): curs universitar*)

ACȚIONEAZĂ!

- Comunică cu elevii din alte clase, cu părinții și rudele și identifică atu-urile care fac comunitatea ta atractivă economic pentru UE? Ce s-ar mai putea întreprinde în acest sens?

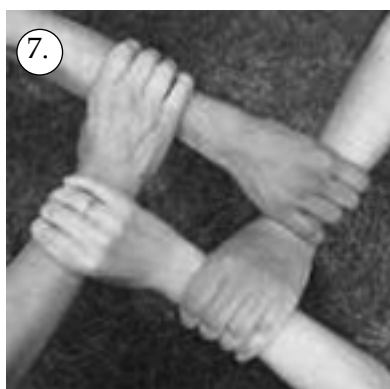
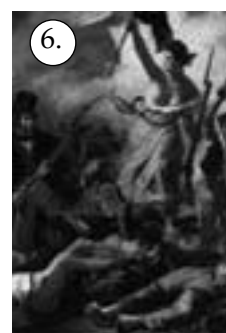
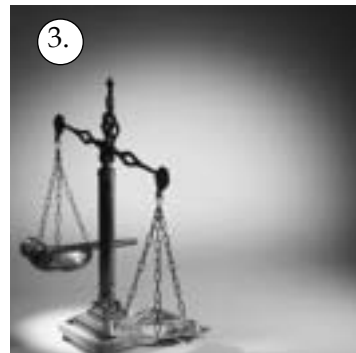
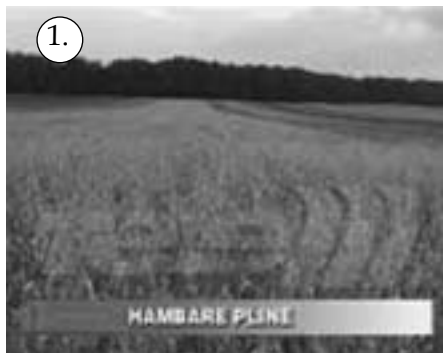

LECȚIA 21. Domenii de interes comun în

Uniunea Europeană

IMPLICĂ-TE!

- Examinează imaginile și propune pentru fiecare câte un cuvânt-cheie/o sintagmă.

- Stabilește o caracteristică pe care o consideri comună tuturor imaginilor, pornind de la subiectul lecției: *Domenii de interes comun în Uniunea Europeană.*

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Citește atent informația. În urma lecturii va trebui să formulezi întrebări în baza textului, dar și să răspunzi la întrebările colegilor.

Clasificarea principalelor politici comune europene

Uniunea Europeană reprezintă o entitate politică, socială și economică dezvoltată în Europa, compusă din 27 de state. Considerată a fi o construcție unică, sui-generis, această entitate, situată între federație și confederație, se bazează pe **3 piloni** (vezi schema de mai jos).

UNIUNEA EUROPEANĂ

Primul pilon (supranațional-federație)

Comunitățile Europene (CE)

- Politica agricolă comună
- Uniunea vamală și Piața internă
- Politica în domeniul concurenței și subvenții de stat
- Politica structurală
- Politica comercială
- Uniunea Economică și Monetară
- Cetățenia europeană
- Educație și cultură
- Cercetare și mediul înconjurător
- Rețele transeuropene
- Sănătate
- Protecția consumatorului
- Politica socială
- Politica comună de imigrație
- Politica în domeniul azilului
- Protecția frontierelor

Al doilea pilon (interguvernamental-confederație)

Politica Externă și de Securitate comună (PESC)

- Politica externă:
- Cooperare
 - Menținerea păcii
 - Observatorii electorali și trupele comune de intervenție
 - Drepturile omului
 - Democrație
 - Asistența acordată statelor terțe
- Politica de securitate:
- Politica europeană de securitate și apărare
 - Dezarmarea
 - Aspectele economice ale dezarmării
 - Sistemul european de securitate

Al treilea pilon (interguvernamental-confederație)

Cooperarea în domeniul Justiției și Afacerilor Interne (JAI)

- Trafic de droguri și trafic de arme
- Trafic de carne vie
- Terorismul
- Infrațiuni împotriva minorilor
- Crima organizată
- Corupție, coruptibilitate și înșelăciune

(după: www.dadalos-europe.org/rom)

Reieșind din această structură a UE, putem efectua o clasificare a principalelor politici europene

comunitare, care ar cuprinde 3 direcții structurale și anume:

- I. Politicile care se referă la Pilonul I;
- II. Politicile care se referă la Pilonul II;
- III. Politicile care se referă la Pilonul III.

Probleme în cadrul politicilor comune europene

În primul rând, corelarea și coordonarea politicilor care, după cum se constată, fac parte din diferiți piloni ai UE. Este evidentă interferența, interpătrunderea și interdependența dintre politicile comune europene, așa încât o serie de politici de la Pilonul I (de ex.: de imigrare, de azil, de protecție a frontierelor etc.) nu pot fi realizate cu succes fără o coordonare și la nivelul politicilor de la Pilonul III, care țin de cooperare, mai ales în chestiuni de afaceri interne etc.

În al doilea rând, nivelul la care se elaborează și se promovează politicile comune în cadrul celor 3 piloni. Dacă în cazul Pilonului I politicile se concep și se realizează *la nivel supranațional*, de federație, în cadrul Comunităților Europene (politicile respective sînt promovate de instituțiile europene, în primul rând de Comisia Europeană), atunci în cazul Pilonilor II și III – *la nivel interguvernamental*, de confederație, ceea ce complică procesul politic comunitar european, deoarece deseori guvernele țărilor membre, la discutarea și elaborarea anumitor politici, pornesc de la interese și scopuri diferite. De aici și tendința tot mai pronunțată de a transmite treptat politicile din cadrul Pilonilor II și III în competența Pilonului I, adică în competența Comunităților Europene. În acest sens, semnificativă este și desemnarea unui comisar european pe problemele politicii externe și securității comune.

Politicile comune europene evoluează constant. Ele reclamă o atenție permanentă din partea structurilor europene, precum și o dezvoltare continuă în contextul noilor provocări, al problemelor care apar etc. Un exemplu mai recent este cel vizînd politicile energetice ale UE, necesitatea reevaluării și diversificării acestora în lumina ultimelor evenimente legate de „criza gazelor”, provocată de conflictul dintre Rusia și Ucraina.

Politici comune europene: Politica Agricolă Comună (PAC) și Politica Externă și de Securitate Comună (PESC).

Politica Agricolă Comună (PAC) a deținut mult timp unul dintre primele locuri în cadrul politicilor comunitare, din perspectiva resurselor financiare alocate, însă acestea atestă o continuă scădere – de la 70% (anii '70) la 34% (2007-2013). Cu timpul, datorită faptului că UE a început să acumuleze surplusuri de produse agricole, s-a impus revizuirea PAC. O parte din aceste produse au fost exportate, o parte au fost distruse. Astfel, PAC a suferit mai multe schimbări:

- producătorii sînt încurajați să își diversifice producția;
- fermierii sînt chemați să respecte regulile de protecție a mediului, standardele de igienă și siguranță alimentară, de siguranță a animalelor;
- subvențiile nu se mai acordă în funcție de cantitatea produsă (astfel, guvernele nu mai susțin producerea de produse agricole în cantități foarte mari pentru a nu se forma eventuale surplusuri);
- fermierii sînt stimulați să producă ceea ce se cere pe piață, atît din punctul de vedere al tipului de produs, cît și din punctul de vedere al cantității.

Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) rămîne a fi una dintre cele mai discutate, discutabile și controversate, dat fiind complexitatea acestora. Spre deosebire de metoda comunitară, proprie integrării economice, metodele PESC se caracterizează prin cooperarea între statele membre pentru supervizarea politicilor și prin implementarea graduală a unor

acțiuni comune în domeniile în care statele membre au interese comune. În același timp, statele își asumă angajamentul de a sprijini activ PESC, de a se abține de la orice acțiune ce contravine intereselor Uniunii, de a veghea la conformitatea politicilor naționale cu poziții comune, de a se informa reciproc asupra oricăror probleme de politică externă de securitate, precum și de a susține poziții comune în cadrul organizațiilor internaționale.

Obiectivele actuale ale PESC:

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii;
- întărirea securității Uniunii și a statelor membre sub toate formele;
- menținerea păcii și întărirea securității internaționale;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

Sursa 1.

La începutul anilor 1990, Irlanda avea un PIB (produs intern brut) pe cap de locuitor printre cele mai scăzute din Uniunea Europeană. Din această cauză, a primit subvenții și fonduri (de multe ori valorînd 7% din PIB) de la UE, mai ales de la Franța și Germania. Acestea au favorizat dezvoltarea infrastructurii, fapt care i-a permis Irlandei să înregistreze, între 1995 și 1999, rate mai mari de creștere. Printre dezvoltările atribuite fondurilor UE se află și un sistem de învățămînt gratuit, inclusiv superior, care a făcut ca forța de muncă irlandeză să fie printre cele mai avansate din lume. Rata șomajului s-a redus de la 18% (1980) la 4,2% (2005). Adică, figurînd printre țările cu cele mai ridicate rate ale șomajului din Uniunea Europeană, în 2005 Irlanda înregistra cea mai scăzută rată, iar în 2007 încă mai primea de la bugetul Uniunii subvenții nete în valoare de 500 mln. de euro. Miniștrii irlandezi argumentează că, dacă nu ar fi fost membră a UE și nu ar fi avut protecția oferită de statutul de membru în zona euro, țara ar fi avut soarta Islandei din ultimele luni.

(www.euroactiv.ro/uniunea-europeana)

- Numește schimbările care s-au produs în Irlanda după obținerea unor subvenții și fonduri de la UE.
- Pornind de la exemplul Irlandei, stabilește ce probleme ar putea fi rezolvate în R. Moldova în cazul aderării acesteia la UE?

Sursa 2.

Sindicatul islandez cer ca țara lor să se alăture UE, în schimbul unui ajutor pentru salvarea sistemului economic care se confruntă cu o criză. Asociația Fondului Pensilor (PFA) a uniunilor sindicale a comunicat Guvernului că este pregătită să transfere în băncile din Islanda 200 mlrd. de coroane islandeze (echivalentul a 13 mlrd. de euro) din fonduri externe.

Sindicatul cer în schimb Guvernului să adere la UE și să adopte moneda euro. PFA subliniază într-un memorandum următoarele: criza financiară din Islanda nu poate fi rezolvată atîta timp cît aceasta menține coroana, care s-a devalorizat în ultima lună cu 20% față de euro.

Este cunoscut faptul că Guvernul acestei mici insule din nordul Oceanului Atlantic, a cărei populație numără 320.000 de locuitori, în trecut a respins aderarea la blocul comunitar din cauza pierderii controlului asupra sectorului piscicol (conform politicilor comune ale UE privind pescuitul).

(În prezent, pescuitul și acvacultura sînt activități economice importante ale UE, reprezentînd aproximativ 1% din produsul național brut al statelor membre și oferind peste jumătate de milion de locuri de muncă. Directoratul General pentru Pescuit și Afaceri Maritime din cadrul Comisiei Europene, responsabil cu implementarea acestei politici, dispune de un instrument financiar – Fondul European pentru Pescuit (FEP) – de aproape 4 mlrd. de euro (2007-2013) pentru a pune în aplicare măsurile aferente acestei politici).

(www.telegraf.online.ro)

- Numește 2 realizări ale UE vizînd implementarea politicii comune privind pescuitul.
- În condițiile în care UE acordă o atenție sporită dezvoltării sectorului piscicol, de ce guvernul Islandei a refuzat aderarea țării la UE tocmai dintr-un motiv care ține de politica comună europeană privind pescuitul?

Sursa 3.

De mai bine de 10 ani, UE este principalul partener comercial al R. Moldova, oferindu-i, începînd cu 1999, preferințe comerciale în cadrul Sistemului Generalizat de Preferințe, iar în ianuarie 2006 extinzînd considerabil lista mărfurilor pentru care acordă preferințe comerciale la importul din R. Moldova. De la 1 martie 2008, în R. Moldova au intrat în vigoare Preferințele Comerciale Autonome (PCA), un acord ce permite accesul liber pe piața UE a mărfurilor moldovenești ce corespund standardelor de calitate. Agenții economici pot să exporte în UE fără taxe vamale, doar dacă marfa corespunde standardelor de calitate și este însoțită de certificatul de proveniență. Dar se bucură producătorii din R. Moldova de beneficiile oferite de acest acord?

Din informațiile oferite de Ala Codreanu, responsabilă de relații cu publicul la Ministerul Economiei și Comerțului, cca 400 de agenți economici exportă în UE utilizînd PCA. Este vorba despre produse agricole, dar și de articole de tricotaș și chiar obiecte din metal.

Totuși, o bună parte din produsele moldovenești pătrund cu greu sau, în general, nu pot pătrunde pe piața europeană, pe motiv că nu sînt competitive.

Nicolae Cotorobai, conducătorul gospodăriei agricole *Vatra Răzeșească* din Răzeni, a auzit de acordul PCA, dar nu se grăbește să-și exporte marfa: *M-am interesat de acest acord la Ministerul Economiei, dar nu export în UE, pentru că se pun multe condiții. Principala cauză e că nu am parteneri în UE.*

(*Integrarea europeană. Pas cu Pas. nr. 46, 2008*)

- Numește facilitățile pe care le au agenții economici din R. Moldova la exportul mărfurilor în UE.

- De ce totuși produsele moldovenești pătrund cu greu pe piața europeană?
- Ce sfaturi le-ai da producătorilor autohtoni pentru ca produsele lor să fie acceptate pe piața europeană?

Sursa 4.

În dialogul politic Uniunea Europeană-R. Moldova, Planul de Acțiuni apare drept principalul instrument de evaluare a progreselor pe care Moldova ar urma să le facă sau le face în contextul integrării europene. Constatăm însă că multe dintre realizările obținute sînt, de fapt, realizări la care au contribuit direct instituțiile UE: deschiderea Delegației UE; deschiderea Misiunii de Asistență și Monitorizare la Frontiera dintre R. Moldova și Ucraina, inclusiv pe segmentul transnistrean; acordarea de Preferințe Comerciale Asimetrice, ceea ce înseamnă că mai multe produse moldovenești pot fi comercializate liber în UE, fiind scutite de impozite; Acordurile de Facilitare a Vizelor și Readmitere, care simplifică accesul unor categorii de oameni către țările UE; deschiderea unui Centru Comun de Vize în cadrul Ambasadei Ungariei la Chișinău ș.a. Dar chestiuni care țin în exclusivitate de competența R. Moldova, cum ar fi o presă liberă și corectă, acces la informație, transparență, justiție independentă de factorul politic, combaterea corupției, starea libertății de exprimare, crearea unui climat investițional favorabil ș.a rămîn a fi la un nivel critic.

(*Buletin informativ al Centrului PRO-Europa din Bălți*, februarie, 2007, nr. 2-3;
Integrarea europeană. Pas cu Pas, nr. 45, 2008)

- Numește progresele obținute de R. Moldova pe calea integrării europene prin contribuția directă a instituțiilor UE.
- Stabilește, în baza schemei *Pilonii UE*, ce politici comune europene vizează aceste progrese?
- Stabilește, în baza schemei *Pilonii UE*, la care dintre politicile comune europene R. Moldova are carențe?

ACȚIONEAZĂ!

- Imaginează-ți că ești jurnalist/jurnalistă la revista *Integrarea Europeană* și urmează să publici articolul *De ce R. Moldova ar trebui să se integreze în UE?* La redactarea articolului ține cont de unele informații/date/argumente aflate/descoperite la oră. Încearcă să identifici argumente convingătoare și din alte surse (ziare, buclele tematice etc.).

LECȚIA 22. Oportunități pentru tineri în procesul de integrare europeană

IMPLICĂ-TE!

- Discută cu colegul de bancă despre șansele pe care le au tinerii în procesul de integrare europeană a țării noastre. Aduceți câteva exemple concrete (*Gîndește-Perechi-Prezintă*).
- Notați succint aceste oportunități în caiete, apoi treceți-le pe posterul comun al clasei și împărtășiți-le colegilor.

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Citește articolele de mai jos și completează cu enunțuri rezumative următorul tabel:

Am știut	Am aflat	M-a impresionat

Cîteva fapte despre asistența UE în domeniul învățămîntului superior

UE – prin declarații și fapte concrete – acordă o atenție deosebită învățămîntului superior și recunoaște importanța acestuia pentru dezvoltarea economică și socială. Astfel, pentru a pregăti atât cetățenii statelor UE, cât și cetățenii statelor noneuropene pentru o societate globalizată, bazată pe cunoștințe și dialog intercultural, UE oferă asistență valoroasă statelor terțe, inclusiv R. Moldova, în domeniul învățămîntului superior.

În acest scop, a fost lansat Programul *Tempus*, Moldova participînd la el din 1994. Managementul universitar; dezvoltarea curriculară; reinstruirea profesorilor în domeniile social-economic, de comunicare și al limbilor moderne; aplicarea cunoștințelor și tehnologiilor; stabilirea contactelor cu structurile nonacademice și colaborarea internațională sînt doar cîteva dintre obiectivele *Tempus*. Merită atenție faptul că programul a fost folosit și pentru a explora elementele Procesului Bologna în vederea armonizării sistemului de învățămînt superior din spațiul european. Astfel, *Tempus* a contribuit esențial la aderarea R. Moldova la Procesul Bologna, în mai 2005, și implementarea acestuia la nivel național.

În completarea Programului a venit *Erasmus Mundus*, ce se adresează doritorilor de a-și face studiile în una din țările UE. *Erasmus Mundus* își propune să promoveze învățămîntul

superior european și dialogul cultural la nivel mondial, încurajează colaborarea internațională a instituțiilor de învățământ superior și nemijlocit a participanților la mobilitatea academică. De asemenea, în anul 2007, Comisia Europeană a lansat *Erasmus Mundus External Cooperation Window (Fereastra pentru Cooperare Externă)*, un program care acționează în sinergie cu *Erasmus Mundus* și vine să promoveze UE, în calitate de centru educațional de excelență, comunicarea interculturală prin cooperare cu țările terțe. Moldova, alături de alte țări partenere ale UE, participă la această inițiativă, fapt ce permite unui număr mai mare de studenți, masteranzi, doctoranzi, cercetători și cadre didactice să studieze și să cerceteze în universitățile din UE grație burselor acordate de Comisia Europeană.

În anul 2007, Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea de Stat *B. P. Hasdeu* din Cahul s-au implicat în proiect, alături de instituțiile din Ucraina și Belarus, având drept parteneri alte 10 universități din Germania, Olanda, Franța, Spania, Portugalia, Italia, Grecia, Polonia, Lituania și Turcia. Inițiatorii *Ferestrei pentru Cooperare Externă* sînt siguri că promovarea cooperării internaționale a instituțiilor de învățământ superior din țările UE și țările terțe este o situație de câștig reciproc, mobilitatea academică avînd capacitatea de îmbunătățire a rezultatelor procesului educațional, de stabilire a relațiilor durabile și a bunei comunicări între oameni. În primul an al proiectului, atît studenții, masteranzii, doctoranzii, cît și cadrele didactice din cele 2 universități participante din Moldova au avut posibilitatea să studieze și să cerceteze în UE și în Turcia, fiind susținuți financiar de Comisia Europeană. Ei au beneficiat de o experiență valoroasă din punct de vedere educațional, lingvistic și cultural. S-au întors acasă entuziasmați, plini de impresii, energie și ambiții.

(O. Roșca, *Timpul*, decembrie 2008)

În bibliotecile din Universitatea *Aristotel* din Tesalonic am avut acces la un adevărat tezaur

Despre proiectul *Fereastra pentru Cooperare Externă Erasmus Mundus* am aflat de la Secția de integrare europeană și mobilitate academică din cadrul universității la care activez, iar mai multe detalii le-am găsit în rețeaua Internet. Am participat la mobilitatea cadrului didactic, ceea ce a presupus un stagiu de cercetare-documentare în științe politice timp de o lună în cadrul Universității *Aristotel* din Tesalonic. Înainte de toate, mi-am propus să valorific literatura și sursele de informare disponibile în instituția-gazdă la tema mea de cercetare și domenii conexe, în al doilea rînd, m-am documentat cu privire la sistemul de învățământ și politica în sfera științelor politice din Grecia. La fel, am stabilit contacte cu profesorii din instituția-gazdă, pe care aș vrea să le valorific ulterior. M-a impresionat profund însăși universitatea. Este una dintre cele mai mari din Europa, cu cca 100.000 de studenți, iar faptul că democrația s-a născut în Grecia se resimte și în campus, poate chiar mai mult decît trebuie. Este ușor să observi că educația constituie o prioritate a statului. Și mai impresionant este fondul de carte al bibliotecilor, cu multe surse în diferite limbi, nu doar în greacă. Cei care lucrează în aceste biblioteci au acces la un adevărat tezaur. Această experiență mi-a schimbat viziunea asupra unor fenomene, procese și evenimente. Ideile și informațiile acumulate îmi servesc drept suport pentru activitatea științifică și cea didactică. Cu siguranță, voi încerca să aplic cunoștințele obținute în activitatea mea de reprezentant al mediului academic din R. Moldova. Iar una din prioritățile mele este identificarea unor proiecte comune cu cercetătorii și instituțiile din Grecia. Sînt ferm convins că mobilitatea academică contribuie esențial la o mai bună cunoaștere a UE în R. Moldova. Mai mult, aceasta are un aport esențial la prezentarea mai adecvată a R. Moldova

în statele membre UE, fapt pentru care le mulțumesc inițiatorilor proiectului *Erasmus Mundus*, Comisiei Europene.

(N. Dandiș, lector universitar, Universitatea B. P. Hasdeu din Cahul)

Soțul Angelei Merkel mi-a fost profesor de chimie cuantică

În cadrul programului de mobilitate academică *Erasmus Mundus External Cooperation Window* am studiat timp de 10 luni la Universitatea *Humboldt* din Berlin. Înainte de toate, Berlinul este o „senzație în sine”, căreia i-am dat numele de Human Diversity. În centrul acestei diversități umane se află clădirea principală a Universității *Humboldt*, la care am fost înmatriculată ca studentă în cadrul schimbului academic. Însuși faptul de a fi studentă la o instituție atât de prestigioasă e o impresie puternică. Am avut ocazia să cunosc profesori deosebiți, iar chimia cuantică mi-a fost predată de Joachim Sauer, soțul cancelarului german Angela Merkel. Am acumulat multă experiență, inclusiv datorită laboratoarelor dotate, aparatelor noi și metodelor moderne aplicate. Aș dori ca echipamentul și condițiile de predare să fie „exportate” la noi, însă înțeleg că pentru aceasta este nevoie de investiții enorme.

(L. Bogus, studentă, Universitatea de Stat din Moldova)

Moldova este o experiență pe care o recomand tuturor

Mobilitatea academică în cadrul *Ferestrei pentru Cooperare Externă Erasmus Mundus* are loc nu doar într-o singură direcție. Astfel, Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea de Stat B. P. Hasdeu din Cahul au devenit și ele instituții-gază pentru studenți, masteranzi și cercetători din UE. Gabriele Carvini, masterand la Facultatea Relații Internaționale, Universitatea din Bologna, Italia, își împărtășește impresiile despre perioada petrecută în Moldova:

De ce am decis să vin în Moldova? Când am citit pe site-ul universității despre proiect, și anume despre posibilitatea studiilor în Moldova, Ucraina sau Belarus, m-am entuziasmat mult, pentru că îmi place să călătoresc: am fost student în cadrul unui schimb academic în Polonia, am studiat la Erasmus Mundus în Moldova, am făcut un stagiu în Franța și am scris o teză în Belgia. Am decis că nu pierd nimic dacă plec în Moldova, că din această experiență interculturală și un mediu internațional am doar de câștigat. Am avut de ales între R. Moldova, Ucraina și Belarus, și am optat pentru Moldova, datorită alfabetului latin și limbii române. Cu toate acestea, când am ajuns aici, am avut impresia că am ajuns într-o junglă: limbă necunoscută, oameni necunoscuți, sistem necunoscut. Recunosc, primele zile au fost foarte grele, dar în curând am întâlnit niște persoane care m-au ajutat să mă descurc. Nu mi-a fost greu să însușesc româna, pentru că seamănă cu alte limbi romanice; la sfârșitul perioadei de ședere în Moldova puteam comunica în această limbă. Mi-a fost de folos, pentru că foarte puțini dintre colegii mei vorbeau engleza sau franceza la un nivel satisfăcător, și cunoașterea limbii române a fost cheia socializării. Tot de la colegi am aflat că, aproape în fiecare familie, cel puțin un membru este plecat la lucru în străinătate și trimite bani acasă. Acest fapt pare să fie o normalitate pentru moldoveni, nu o anormalitate, cum credeam eu. Însă toată lumea, inclusiv profesorii, au fost foarte binevoitori cu mine. Moldovenii sînt foarte deschiși și s-au arătat interesați să mă cunoască. Astfel, am reușit să mă integrez într-o cultură diferită, într-un mediu mai puțin internațional, în contrast cu universitățile din Anglia sau Franța. Am avut șansa să-l cunosc pe baronul romilor din Soroca, să discut cu diferiți oameni, de la profesori pînă la servitoarea din cantina universității. Toți erau surprinși să afle că sînt italian și se bucurau să comunice cu mine. Moldova este o experiență pe care o recomand tuturor. Sînt sigur că, aplicînd pentru studii la Universitatea de Stat din Moldova, am făcut o alegere corectă.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- În loc de concluzii, redactează, timp de 5-10 min., o scriere liberă, pe minimum jumătate de pagină: *O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă...* Citește textul colegilor. Comparați concluziile și ilustrați pe o foaie/un poster asocieri simbolice pentru *fereastra deschisă spre Europa*.

AȚIONEAZĂ!

Proiect de grup (grupurile se vor constitui din elevi cu aspirații profesionale apropiate).

- Navigați pe Internet sau răsfoiți ziarele de pe parcursul unei săptămîni și căutați alte proiecte care ar prezenta interes pentru viitoarea voastră carieră profesională.
- * Elaborați pentru unul dintre ele un panou publicitar.

LECȚIA 23. Evaluarea modului *Domenii de interes*

comun în Uniunea Europeană

IMPLICĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Enumeră produsele pe care le-ai realizat în cadrul sarcinilor de la *Acționează!*
- Completează împreună cu colegii de grup tabelul de mai jos.

Denumirea produsului	La ce domeniu de interes comun în UE se referă

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Discută cu colegii de grup și elaborați în baza produselor realizate o revistă tematică pe care o veți prezenta la Tîrgul de carte *Ideea europeană sau Noi și Europa*. Decideți asupra: copertei, titlului și a rubricilor acesteia, design-ului etc.
- Reflectează cu colegii de grup asupra modalității de prezentare a revistei la Tîrgul de carte, astfel încît aceasta să trezească interes vizitatorilor și să fie solicitată de cît mai multe persoane.
- Prezentați revista la Tîrgul de carte.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Apreciază prezentările colegilor, completînd fișa după următorul model:

Denumirea revistei	Ce am învățat/ aflat nou din prezentare	Cum a fost prezentată revista

- Anunță revista pe care ai dori să o achiziționezi, prezentînd argumentele de rigoare.

ACȚIONEAZĂ!

- Identifică 2-3 modalități de prezentare a revistei tematice altor colegi/profesorilor/membrilor comunității.
- Transpune în fapt una dintre modalități.

Modulul IV.

Uniunea Europeană între extindere și rezolvarea problemelor actuale. Personalități europene

TEMA: Extinderea Uniunii Europene

LECȚIA 24. Aspecte ale extinderii Uniunii Europene

IMPLICĂ-TE!

- Enumeră termeni sinonimi pentru *extindere*.
- Încearcă să definești termenul *extindere*.

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul și:

- numește criteriile de aderare a unui stat la UE, aplicate la etapa actuală;
- identifică etapele procedurii de aderare a unui stat la UE.

1. Problema extinderii și criteriile de aderare la Uniunea Europeană

Succesele înregistrate de proiectul integrării europene, prezentat de Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM), a condus la sporirea atractivității acestuia pentru celelalte state europene. Ca urmare, mai multe state au solicitat asocierea sau aderarea la Comunitățile Europene. Posibilitatea extinderii a fost abordată de țările fondatoare chiar în Tratatul de la Roma, în Preambulul cărora se vorbește despre voința clară de a crea premisele unei uniuni cât mai strânse a popoarelor europene, la ideile descrise fiind chemate să adere și celelalte state europene. Art. 237 al Tratatului de instituire a CEE prevede că *orice stat european poate solicita să devină membru al Comunității. Acesta adresează cererea sa Consiliului care, după primirea avizului Comisiei, hotărăște în unanimitate*. Intenția statelor fondatoare a fost continuată în Tratatul asupra Uniunii Europene, în cadrul căruia extinderea este privită ca o ocazie istorică de a contribui la asigurarea păcii, securității, stabilității, democrației și statului de drept, precum și la creșterea și prosperitatea în ansamblu a Uniunii Europene. În acest sens, politica extinderii constituie un element indispensabil al proiectului european, care a fost conceput ca mecanism de garantare a păcii și securității, a progresului economic și social, ca o șansă de sporire a unității popoarelor europene.

Inițial, Comunitatea nu dispunea de criterii clare de accedere a noilor membri. Tratatul privind instituirea CEE prevedea doar că poate adera *orice stat european*. Totuși, această regulă nu are o aplicabilitate incontestabilă în sensul că, pe parcursul dezvoltării istorice a Uniunii, cerere de aderare vor depune și state a căror identitate europeană poate fi contestată, cum ar fi cazul Turciei.

Deși UE este deschisă tuturor statelor, aderarea întotdeauna a fost percepută ca un proces

condiționat, noii candidați fiind obligați a corespunde anumitor criterii. Astfel, Art. 49 al Tratatului privind UE prevede că *orice stat european care respectă principiile enunțate în articolul 6, paragraful 1, poate cere să devină membru al Uniunii*. Printre principiile vizate pot fi enumerate: libertatea, democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, statul de drept, principii comune tuturor statelor membre.

Un rol distinct în definirea unor criterii explicite de aderare la UE i-a revenit Consiliului European de la Copenhaga (1993). Acesta a stabilit că *orice țară asociată a Europei Centrale și de Est, dacă dorește, poate deveni membră a Uniunii Europene și că aderarea va avea loc pe măsură ce statele asociate vor îndeplini condițiile economice și politice cerute*. Condițiile definite la acest Consiliu sînt cunoscute ca și *criteriile de la Copenhaga*. Conform acestora, un stat trebuie să îndeplinească:

- a) **Criteriul politic** – țara ce dorește să adere trebuie să fie înzestrată cu instituții politice stabile, capabile a garanta dezvoltarea democratică a societății și care să corespundă principiilor statului de drept. De asemenea, statul este obligat să respecte drepturile omului și să întreprindă toate măsurile pentru a proteja drepturile minorităților.
- b) **Criteriul economic** – țara candidat la aderare trebuie să fie înzestrată cu o economie de piață funcțională, capabilă a face față concurenței economice a altor țări membre ale Uniunii.
- c) **Acceptarea acquis-ului comunitar** – statul-candidat la aderare trebuie să dispună de capacitatea de a-și asuma obligațiile ce revin din calitatea de membru al Uniunii; să accepte principiile, obiectivele și regulile stabilite în tratatele Uniunii.

Ulterior, Consiliul European de la Madrid (1995) a decis că, deși adoptarea legislației europene și transpunerea ei în dreptul intern sînt extrem de importante în procesul aderării, mult mai importantă este crearea și dezvoltarea structurilor administrative și juridice necesare aplicării politicilor europene. În acest sens, criteriile de la Copenhaga au fost completate cu:

- d) **Capacitatea administrativă de aplicare a acquis-ului comunitar.**

Clarificarea condițiilor în care un stat poate pretinde aderarea la Uniune a făcut mai predictibil procesul de extindere, a imprimat procesului un caracter mai organizat și sistematizat, oferind direcții clare în care statele pretendente trebuie să-și concentreze eforturile și resursele.

2. Aspecte generale ale procesului de aderare la Uniunea Europeană

Aderarea unui stat la UE presupune un profund și complex proces, în cadrul căruia pot fi evidențiate mai multe etape. Astfel, pentru deschiderea negocierilor de aderare este obligatorie întrunirea criteriului politic, decizia fiind luată de Consiliul European. Celelalte criterii sînt monitorizate ulterior de Comisia Europeană prin intermediul rapoartelor de țară. Ele trebuie să fie întrunite pînă la momentul aderării.

În conformitate cu Art. 49 al Tratatului UE, statul candidat trebuie să prezinte Consiliului UE cererea de aderare. Acesta solicită avizul Comisiei asupra aptitudinii țării de a adera la Uniune. Ținînd cont de acest aviz, Consiliul se pronunță cu unanimitate, favorabilă sau defavorabilă, asupra cererii. În cazul în care poziția Consiliului este pozitivă, UE începe negocierile de aderare cu statul candidat.

Ca prim pas, Comisia UE demarează un proces de monitorizare a compatibilității legislației statului candidat cu acquis-ul comunitar, procedură cunoscută sub numele de „screening”. Rezultatul este expus într-un raport, după a cărui publicare negocierile de aderare se consideră începute. Procesul de negociere se derulează oficial între guvernele statelor membre și cel al

statului candidat. Nu există nici o reglementare concretă în privința duratei și conținutului acestor negocieri.

Înainte de finalul negocierilor de aderare și de semnarea tratatului de aderare, Parlamentul European, în cadrul procedurii avizului conform, cu majoritatea absolută a deputaților, se pronunță pozitiv sau negativ asupra cererii. În cazul unui aviz pozitiv, statele membre și statul candidat semnează tratatul de aderare. Ratificarea tratatului de către statele membre se face în conformitate cu propriile proceduri constituționale. Deși UE nu obligă, deoarece aderarea antrenează modificarea constituției, statul candidat ratifică tratatul, de regulă, pe calea referendumului, ceea ce oferă actului de aderare o legitimitate incontestabilă.

De asemenea, trebuie luat în considerație faptul că UE s-a înzestrat și cu un șir de instrumente în vederea pregătirii aderării viitorilor membri, care formează așa-numita *Strategie de preaderare*. Elementele ei definitorii sînt: stabilirea relațiilor structurale cu instituțiile UE; dezvoltarea Acordului European; asistență financiară în cadrul Programului PHARE; pregătirea de integrare în piața internă conform clauzelor Cărții Albe etc.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

3. Etapele extinderii Uniunii Europene

Studiază succesiv hărțile 1-4 și determină:

- Care este Europa celor „...”?
- Prin ce se deosebește fiecare etapă a extinderii UE?

Harta 1: Europa celor „nouă”

Extinderea spre Nord: Danemarca, Marea Britanie, Irlanda (1973).

Harta 2: Europa celor „douăsprezece”

Extinderea spre Sud: Grecia (1981); Portugalia și Spania (1986).

Harta 3: Europa celor „cincisprezece”

Extinderea AELS (1995): Austria, Suedia, Finlanda.

Harta 4: Europa celor „douăzeci și șapte”

Extinderea spre Est: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria (2004); Bulgaria, România (2007).

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

4. Etapele extinderii Uniunii Europene: Extinderea spre Est

Sursa 1.

Aderarea la UE reprezintă punctul culminant al visului acestor țări de a se reîntoarce în Europa după divizarea artificială prin Cortina de Fier. Aderarea lor la Uniune simbolizează revenirea în familia europeană, dă un caracter stabil tinerelor democrații din aceste țări și creează climatul necesar pentru realizarea unor economii de piață echilibrate din punct de vedere social. Aderarea aduce cu sine beneficii economice și sociale care stau la baza dezvoltării democratice, oferind acces la piața unică și la asistență financiară suplimentară, mai multe oportunități de investiții directe și refacere economică, un mediu de afaceri stabil și politici sociale progresiste.

(Extinderea Uniunii Europene. Realizări și provocări, Raport prezentat de Wim Kok Comisiei Europene, martie 2003)

Sursa 2.

Studiază sursele 1, 2 și:

- decide: *De ce extinderea spre Est este apreciată drept cea mai spectaculoasă?*

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

5. Extinderea UE: o creștere cantitativă sau calitativă?

Sursa 3.

Cred că a venit timpul să elaborăm o nouă viziune în legătură cu ceea ce poate face Europa cu noii săi membri și modul în care trebuie să procedeze. Strategia pe care o am în vedere pentru gestionarea schimbării poate fi rezumată în 5 teme:

1. **Acționînd împreună în Europa:** este necesar să perfecționăm procesul de luare a deciziilor și să dăm dovadă de hotărîrea și voința politică necesare pentru a elabora politici cu adevărat europene într-o Uniune Europeană extinsă.
2. **Relansarea economiei europene:** avem nevoie de mai multă inovație și reformă, pentru a asigura dezvoltarea, competitivitatea și crearea de noi locuri de muncă în cadrul unei piețe extinse.
3. **Construirea unei Europe mai sigure pentru cetățenii ei:** ar trebui să folosim procesul de extindere pentru a face un salt considerabil înainte în domeniul colaborării pe probleme de justiție și afaceri interne, oferind standarde superioare și o securitate sporită.
4. **Dezvoltarea parteneriatului cu vecinii noștri din Europa:** pe măsură ce frontierele UE se extind, avem nevoie de o politică de vecinătate care să propage prosperitatea și stabilitatea în jurul nostru.
5. **O voce mai puternică a Europei în afacerile internaționale:** trebuie să fructificăm șansa de a avea 25 de membri, pentru a ne bucura de o mai mare autoritate, coerență și influență pe arena internațională.

(Extinderea Uniunii Europene. Realizări și provocări,
Raport prezentat de Wim Kok Comisiei Europene, martie 2003)

Studiază sursa 3 și:

- exprimă-ți argumentat opinia: *Extinderea UE se vrea un cumul cantitativ sau calitativ pentru spațiul european?*

ACȚIONEAZĂ!

- Elaborează un discurs public la tema: *Harta Europei nu va fi completă pînă cînd R. Moldova nu se va alătura statelor membre ale UE.*

LECȚIA 25. Perspectivile extinderii Uniunii Europene și Republica Moldova

IMPLICĂ-TE!

- Cum crezi, la etapa actuală, care dintre criteriile aplicate de UE unui stat candidat la aderare este întrunit de R. Moldova? Argumentează.

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul și:

- identifică ce state europene își propun ca obiectiv aderarea la UE;
- enumeră acțiuni din cadrul procesului de cooperare R. Moldova-UE.

1. Perspectivile extinderii Uniunii Europene în viitorul apropiat

Discuțiile referitoare la hotarele extinderii Uniunii Europene sînt purtate astăzi la diferite niveluri, iar concluziile diferă de la un caz la altul. Perspective clare privind posibilitatea aderării la UE sînt prevăzute pentru țările Balcanilor Occidentali și Turcia. În cadrul Consiliului European de la Tesalonic (iunie 2003), guvernele statelor membre au hotărît că aderarea acestora va fi posibilă atunci cînd vor fi întrunite toate condițiile. Negocierile de aderare au demarat în cazul Croației și Turciei (octombrie 2005), în timp ce pentru fosta Republică Iugoslavă, Macedonia, deși i s-a recunoscut *statutul de țară candidat*, s-a prevăzut continuarea reformelor politice, în special în vederea garantării unor alegeri libere și corecte. Celelalte țări balcanice (Albania, Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Kosovo), deși Consiliul de la Tesalonic le-a recunoscut perspectivele de aderare, au rămas incluse în lista *țărilor potențial candidate*. Acestea urmează să continue reformele și transformările structurale necesare obținerii statutului de stat candidat și demarării negocierilor de aderare.

Nu mai puțin problematic, ca perspectivă a extinderii UE, este cazul R. Moldova și cel al Ucrainei. În prezent, ambele state sînt incluse în Politica Europeană de Vecinătate (PEV), ce are ca obiectiv principal garantarea stabilității, prosperității și securității la hotarele externe ale Uniunii. Deși PEV constituie un mecanism capabil să apropie țările partenere de UE, totuși nu conține nici un angajament de aderare la Uniune. În acest sens, chiar dacă au declarat că pretind integrarea europeană, R. Moldova și Ucraina sînt incluse în cadrul PEV în același bloc cu Israelul sau statele Africii de Nord, ce nu pot fi considerate eligibile pentru aderare.

Un alt subiect, distinct ca și complexitate, se referă la perspectivele extinderii UE în Caucazul de Sud. Deși există voința politică clară a statelor din respectiva regiune, în special a Georgiei și a Armeniei, șansele lor de aderare sînt privite cu mult scepticism.

Referitor la Belarus, acesta are un statut aparte, datorită regimului Lukașenko. Relațiile de cooperare sînt limitate la anumite subiecte, cum ar fi cooperarea transfrontalieră și migrația ilegală de-a lungul frontierelor externe ale Uniunii. Totuși, UE a subliniat nu o singură dată că unica condiție de demarare a relațiilor de cooperare o reprezintă obligația de a continua reformele politice în vederea democratizării țării.

Cu toate că Rusia nu și-a declarat niciodată interesul, există opinii care admit aderarea ei la UE. Astfel, Gerard-Francois Dumont susține ideea că atît Rusia, cît și Turcia ar putea adera la UE, dar nu este clar cărui continent aparțin, fapt ce afectează discuțiile despre șansele lor de integrare. Deși este complicat de imaginat o perspectivă a aderării Rusiei la UE, totuși, datorită faptului că are deja frontieră comună cu 5 state membre ale Uniunii, cooperarea cu ea este de o importanță distinctă.

2.Perspectivile Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană

R. Moldova și-a declarat cursul spre integrare europeană încă în anul 1992. Cu toate acestea, acțiunile practice și demararea negocierilor în vederea semnării unor documente au decurs anevoios. Pentru prima dată aceasta a reușit să negocieze și să semneze un acord cu UE în 1994, așa-zisul Acord de Parteneriat și Cooperare, intrat în vigoare în 1998. Principalele obiective ale Acordului sînt orientate spre: dezvoltarea dialogului politic; promovarea reciprocă a comerțului și investițiilor; cooperarea în domeniile legislativ, economic, social, financiar și cultural; susținerea eforturilor de consolidare a democrației, dezvoltarea economiei și finalizarea tranziției la economia de piață. Un alt pas în dezvoltarea relațiilor cu UE s-a realizat în cadrul Politicii Europene de Vecinătate. Ca urmare a inițiativei UE, R. Moldova a fost inclusă în cadrul PEV prin semnarea Planului de Acțiuni UE-R. Moldova (PAUERM), februarie 2005, obligîndu-se să întreprindă reforme în vederea dezvoltării democratice și a statului de drept, reforme în domeniul social-economic cu scopul creșterii economice și a nivelului de trai. La rîndul său, UE s-a angajat să acorde sprijinul necesar în realizarea acestor reforme. Menționăm că Planul de Acțiuni nu prevede aderarea la UE, dar este orientat spre apropierea R. Moldova de Uniune și, indirect, de criteriile de aderare.

Atît Acordul de Parteneriat și Cooperare, cît și PAUERM stipulează că un nou parteneriat este posibil numai în urma realizării necondiționate și exhaustive a prevederilor celor 2 documente. Sau tocmai la acest capitol R. Moldova cunoaște anumite deficiențe, de a căror înlăturare depind, în mare măsură, și viitoarele acorduri cu UE.

Rapoartele Comisiei Europene privind implementarea Planului de Acțiuni R. Moldova-UE, în pofida faptului că atestă și unele progrese, au scos în evidență mai multe lacune: capacitatea redusă de implementare a strategiilor formulate de UE; libertatea redusă a mass-media; corupția endemică și de o amploare îngrijorătoare; intervențiile nejustificate ale statului în sfera business-ului; lipsa priorităților clare de acțiune; respectarea insuficientă a drepturilor omului; independența limitată a justiției; prerogativele extinse și nedefinite ale procuraturii etc.

Referitor la viitorul document ce se preconizează a fi semnat între UE și R. Moldova, ca rezultat al expirării Acordului de Parteneriat și Cooperare, precum și a PAUERM, reprezentatul UE pentru R. Moldova, Kalman Mizsei, a declarat că acesta ar urma să fie negociat începînd cu cea de a doua jumătate a anului 2009, menționînd, totodată, că negocierile vor fi destul de complicate. Implementarea necondiționată a Planului de Acțiuni și a Acordului de Parteneriat și Cooperare constituie o condiție în vederea creșterii calitative a relațiilor R. Moldova – UE și, respectiv, a obținerii unor prevederi clare de aderare.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

3. De ce extinderea?

N.B.! Acest interviu este realizat cu un cetățean irlandez și exprimă percepția unui om obișnuit asupra consecințelor pe care le-a avut integrarea europeană asupra Irlandei.

Î.: Care au fost urmările integrării europene asupra țării dvs., Irlanda?

R.: Părerea generală este că aderarea la UE a fost benefică pentru țara mea din următoarele motive:

- a) Infrastructura (șoselele, autostrăzile) a cunoscut o dezvoltare enormă, aceasta fiind plătită cu bani europeni. Respectivul fonduri au contribuit la eradicarea șomajului. De exemplu, șomerii din micile orașe au fost implicați în amenajarea spațiilor verzi de o parte și de alta a drumurilor construite atunci. Cu aceleași fonduri au fost reabilitate și anumite clădiri publice (școli, centre ale comunității etc.). Consider că modernizarea și dezvoltarea infrastructurii este avantajul cel mai mare de care s-a bucurat Irlanda, deoarece, după infrastructură, urmează toate celelalte.
- b) O altă consecință importantă, din punctul meu de vedere, a fost accesul la piețele europene. Cea mai mare parte a comerțului țării noastre era susținut cu Marea Britanie. După integrare, produsele irlandeze au intrat pe piețele internaționale fără intermediarii britanici. În acest mod s-a redus dependența economică față de Marea Britanie, ceea ce a contribuit la afirmarea identității naționale irlandeze în marea familie europeană, noi nemaifiind percepuți ca provincie britanică. Un moment important în acest sens l-a constituit ziua de 1 mai 2004, când 10 state noi au fost integrate în UE; ceremonia de aderare a avut loc la Dublin, capitala Irlandei; atunci am fost în centrul atenției, deși țara noastră este mică (are mai puțin de 4 mln. de locuitori).
- c) Înainte de aderare, ramura economică principală era agricultura. Astăzi, deși agricultura continuă să fie o ramură importantă, economia se bazează pe înalta tehnologie și servicii. Fermele familiale constituiau coloana vertebrală a economiei irlandeze. (...) Astăzi, majoritatea populației lucrează în orașe, deoarece fermele au dispărut într-un timp scurt. (...)
- d) Pentru prima dată în istorie irlandezii nu mai emigrează. Din contra, Irlanda primește imigranți. Dacă, prin tradiție, în Irlanda a existat o singură cultură, în zilele noastre, marile orașe, în special Dublin (ca și Corke, Limerick, Waterford), au devenit cosmopolite. Acum 20 de ani, în orașe ca Limerick, negrii erau arătați cu degetul. Astăzi, să ai la firmă colegi spanioli, germani, polonezi, români etc. este ceva obișnuit.

Î.: Ce ne puteți spune despre eventualele atitudini anti-UE care se manifestă în Irlanda?

R.: După semnarea Tratatului de la Nisa au crescut sentimentele anti-UE. Respins la început, Tratatul a fost aprobat prin referendum din a doua încercare. Căror fapte se datorează această atitudine?

Există mai multe explicații: una ar fi că irlandezii sînt dezgustați de corupția și de birocrăția de la Bruxelles (imagine pe care funcționarii europeni o au în rîndul cetățenilor) și percepția că politicienii care nu au izbutit în Irlanda au ajuns la Bruxelles. (...) O altă cauză ar mai fi că, de ceva timp, Irlanda dă mai mulți bani Uniunii decît primește, fapt ce nu-i încîntă pe contribuabilii irlandezi, care au uitat că au beneficiat, la rîndul lor, de fonduri europene consistente.

(J. O'Mahony, *Istoria secolului XX și educația pentru cetățenie democratică*,
13 ianuarie 2006)

Studiază sursa și:

- identifică 3-4 asemănări dintre R. Moldova și Irlanda de pînă la aderare la UE;
- identifică argumente pro/contra integrării europene, exprimate de interviuat.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Expune-ți argumentat opinia vizavi de oportunitatea orientării R. Moldova spre integrare în UE.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

Fișă de analiză. *Atu-urile și riscurile R. Moldova în desfășurarea procesului de integrare în UE*

Criterii pentru analiză	Atu al R. Moldova în procesul de integrare	Risc al R. Moldova în procesul de integrare
1. Atașamentul față de valorile și principiile democratice împărtășite de statele membre ale UE		
2. Amplasarea geografică în spațiul european		
3. Ponderea în spațiul UE (ca suprafață, nr. locuitori etc.)		
4. Prezența cetățenilor R. Moldova plecați la munci în diverse state ale UE		
5. Limba română utilizată ca limbă oficială și de lucru a tuturor instituțiilor europene, începînd cu 1 ianuarie 2007		
6. Acțiunile întreprinse de autoritățile R. Moldova pentru succesul procesului de integrare		
7. Voința și capacitatea elitei politice de a desfășura acțiuni care să asigure succesul procesului de integrare		
8. Voința și capacitatea societății civile de a impune factorului politic vectorul integrării europene		
9. Alte criterii		

Studiază fișa de analiză și:

- determină pentru fiecare criteriu dacă acesta reprezintă un atu sau un risc pentru integrarea europeană a R. Moldova.

ACȚIONEAZĂ!

Selectează din mass-media „dovezi” ale opțiunii R. Moldova pentru integrarea în UE.

Acestea pot fi:

- acțiuni ale unor ONG-uri;
- discursuri ale unor lideri politici;
- articole, comunicate de presă;
- etc.

TEMA: Politica de vecinătate a Uniunii Europene – un nou cadru de colaborare cu vecinii

LECȚIA 26. Politica de vecinătate în Uniunea Europeană

IMPLICĂ-TE!

- Citește cu atenție proverbele. Selectează unul și pronunță-te asupra mesajului pe care îl conține. Identifică situații din viața reală care ar confirma justetea mesajului.
- *Ai un vecin liniștit, ai viață liniștită.*
- *Mai bine să locuiești în pădure decât în sat, între vecini răi.*
- *Cine are un vecin bun, are o dimineață bună.*
- *Vecin bun ai nimerit, mare bine ai dobândit.*

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Studiază atent fragmentele de text, astfel încât: să poți formula întrebări în baza celor citite și să le adresezi colegilor; să poți răspunde la întrebările colegilor; să poți selecta și nota ideile principale.

A. Politica de vecinătate – o nouă abordare a Uniunii Europene și oportunitate pentru statele vecine

Extinderea din mai 2004 a Uniunii Europene a dus la sporirea populației la 450 mln. de oameni, la un PIB de aproape 10.000 mlrd. de euro și la creșterea rolului ei politic, geografic și economic pe continent și pe plan mondial. În urma extinderii însă au rămas în afara hotarelor cca 385 de mln. de locuitori ai statelor din vecinătatea imediată. Capacitatea UE de a oferi securitate, stabilitate și prosperitate cetățenilor săi nu poate fi concepută fără existența unor relații de bună vecinătate cu statele limitrofe. Iată de ce o politică în raport cu vecinii, care ar duce la stabilizarea situației social-economice și politice a acestora, a fost privită și ca un mecanism ce ar contribui la stabilitatea Uniunii. Într-un astfel de context, una dintre cele mai importante decizii în vederea garantării stabilității și prosperității Uniunii a constituit-o decizia de a elabora **Politica Europeană de Vecinătate (PEV)**.

PEV include vecinii estici ai UE: Belarus, Ucraina și R. Moldova; statele din Caucazul de Sud: Georgia, Armenia și Azerbaidjan; statele sud- și est-mediterraneene: Maroc, Alger, Tunisia, Libia, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Siria și Autoritatea Palestiniană. UE dezvoltă relații speciale cu Rusia în cadrul unui “parteneriat strategic”.

Obiectivul principal al PEV este de a împărtăși beneficiile extinderii UE cu statele din vecinătatea apropiată pentru care, pe termen mediu, nu există perspectiva de aderare la UE. PEV este mai curând o politică alternativă celei de extindere. Concomitent, PEV nu exclude posibilitatea aderării la UE a statelor vizate, o mare parte dintre acestea, inclusiv R. Moldova și Ucraina, avînd puternice aspirații europene. PEV prevede posibilitatea unor parteneriate viabile dintre statele vecine și UE, astfel încât acestea să poată beneficia de „tot în afară de instituțiile UE”. Însă profunzimea și gradul de ambițiozitate ale acestor parteneriate va depinde de pro-

gresul înregistrat de statele partenere în domeniile vizate.

Importanța Politicii Europene de Vecinătate este menționată în Strategia Europeană de Securitate (decembrie 2003): *Vecinii care sînt angajați în conflicte violente, statele fragile în care proliferază crima organizată, societățile nefuncționale... toate creează probleme pentru Europa.* Astfel, UE își va putea asigura propria securitate doar prin extinderea cooperării economice, politice și de securitate cu statele vecine și prin transformarea acestora în unele mai prospere, mai democratice și capabile să își asigure propria securitate.

B. Domenii de cooperare și instrumente în cadrul PEV

Realizarea PEV are loc în 2 etape. **Prima etapă** presupune stabilirea, în strînsă colaborare cu statele vecine, a unei agende de reforme realiste (semnarea planurilor de acțiuni individuale în cadrul PEV); la cea de-a **doua etapă**, UE oferă asistență pentru realizarea acestora, adică pentru desfășurarea proceselor de reforme și integrare.

Politica Europeană de Vecinătate constituie un mecanism de cooperare între UE și statele vecine, ce acoperă o gamă vastă de domenii. Documentele cadru referitoare la PEV și planurile de acțiuni semnate individual cu fiecare țară scot în evidență următoarele domenii și obiective:

- a) **Promovarea cooperării și a reformelor politice.** Fundamentul politic al PEV în acest domeniu îl reprezintă valorile fundamentale ale UE, respectiv: Libertatea, Democrația, Egalitatea, Statul de drept și respectarea Drepturilor Omului. PEV încurajează țările în vederea respectării/promovării acestor valori, în conformitate cu normele internaționale. Realizarea angajamentelor în acest scop constituie un element esențial al relațiilor UE cu partenerii PEV și determină viteza și ritmul progresului în relațiile UE cu țările partenere. Nerespectarea angajamentului împiedică acordarea opțiunilor suplimentare în cadrul PEV pentru țara parteneră.
- b) **Garantarea justiției, libertății și a securității.** Activitățile PEV în domeniul justiției, libertății și securității sînt cruciale în sensul că UE și partenerii săi urmează să neutralizeze provocările transnaționale: migrația clandestină, chestiuni legate de acordarea de azil și de viză, criminalitatea organizată, traficul de ființe umane și traficul de droguri, finanțarea terorismului etc. În prezent, UE se confruntă cu serioase probleme demografice, acutizate de sporirea imigrației clandestine (anual peste 500 000 de imigranți ilegali), de aceea de o importanță distinctă este gestionarea proceselor migraționiste.
- c) **Promovarea integrării economice și a reformelor.** În domeniul respectiv sînt preconizate măsuri precum: accesul la piața internă a UE; promovarea circulației libere a mărfurilor industriale în baza normelor interne ale UE; standardizarea legislativă și administrativă în domeniul economic; ameliorarea administrării fiscale și pieței serviciilor financiare, modernizarea și transparența sistemului fiscal, perfecționarea politicilor monetare; reducerea sărăciei și a provocărilor sociale; ameliorarea calității vieții; dezvoltarea regională și urbană; protecția mediului.
- d) **Stimularea comerțului și a investițiilor.** Acest domeniu prevede dezvoltarea comerțului cu mărfuri și a serviciilor; garantarea securității mărfurilor; înlăturarea obstacolelor din calea comerțului; ameliorarea climatului pentru investiții.
- e) **Stabilirea legăturilor între populații.** Promovarea bunei vecinătăți între UE și partenerii săi ar pierde din credibilitate dacă nu s-ar pune accent pe înțelegerea culturii, istoriei, atitudinilor și valorilor fiecăreia dintre părți. Din aceste considerente, s-a intensificat cooperarea în domenii ca: ameliorarea educației și promovarea tinerilor; susținerea

sănătății publice; facilitarea mișcărilor transfrontaliere locale; promovarea cooperării transfrontaliere etc.

Luînd în considerare că acțiunile prevăzute în cadrul PEV presupun o reformare profundă a regiunilor limitrofe ale UE, existența unor instrumente prin care s-ar realiza finanțarea acestor inițiative este indispensabilă. Astfel, pînă la 31 decembrie 2006, suportul financiar al PEV îndreptat statelor partenere se realiza în baza unor astfel de instrumente ca: **TACIS** (Asistența Tehnică pentru CSI), **MEDA** (Fondul de ajutor mediteranean), **IEDDO** (Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului). De ex., în perioada 2000-2006, MEDA și TACIS au procesat 8,4 mlrd. de euro, care au fost investiți în diferite proiecte de dezvoltare a statelor vecine cu UE. Începînd cu 1 ianuarie 2007, UE înlocuiește TACIS și MEDA cu **Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat**, instrumentul financiar de realizare a PEV pentru perioada 2007-2013. Astfel, Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat prevede finanțarea unui șir de acțiuni în cadrul PEV în sumă totală de 11, 181 mlrd. de euro.

C. Implicațiile politicii de vecinătate a UE asupra R. Moldova: costuri și beneficii

Pînă la elaborarea Politicii Europene de Vecinătate, R. Moldova și-a dezvoltat relațiile cu UE în baza Acordului de Cooperare și Parteneriat (APC), intrat în vigoare la 1 iulie 1998.

Deși APC presupunea domenii extinse de cooperare, totuși, odată cu elaborarea Politicii Europene de Vecinătate și semnarea, în februarie 2005, a Planului de Acțiuni R. Moldova-UE, cooperarea dintre UE și R. Moldova a atins o fază calitativ nouă.

Începînd cu 1 ianuarie 2006, R. Moldova a fost inclusă în lista statelor beneficiare ale Sistemului Generalizat de Preferințe (GSP+), iar începînd cu 25 ianuarie 2008, R. Moldova beneficiază de Preferințele Comerciale Autonome, care presupune aplicarea taxei zero pentru accesul liber la piețele UE pentru majoritatea produselor de origine autohtonă.

Extinderea UE din 2004 și 2007 și mărirea numărului de membri de la 15 la 27, precum și acordarea regimului comercial preferențial R. Moldova a contribuit la sporirea rolului Uniunii în comerțul exterior al țării noastre. Pentru anul 2008, UE a devansat orice alt partener economic al R. Moldova, atît în clasamentul exporturilor, cît și al importurilor, impunîndu-se ca partener comercial principal. Exporturile de mărfuri destinate țărilor UE au însumat 758,5 mln. de dolari SUA (+23,8% față de ianuarie-noiembrie 2007), deținînd o cotă de 51,3% din totalul exporturilor (50,5% în ianuarie-noiembrie 2007).

Un rol special în susținerea R. Moldova pentru realizarea reformelor, gestionarea hotarelor, lupta contra criminalității și reglementarea conflictului transnistrean îl are Misiunea UE de Asistență la Frontieră (EUBAM), creată la solicitarea comună a Ucrainei și R. Moldova la 2 iunie 2005. Printre obiectivele principale ale misiunii pot fi menționate: ajustarea standardelor și procedurilor la frontieră la cele existente în țările membre ale UE; acordarea asistenței necesare pentru îmbunătățirea capacităților profesionale ale ofițerilor vamali și grănicerilor Moldovei și Ucrainei; ameliorarea cooperării și completarea reciprocă a serviciului de grăniceri etc.

Un alt exemplu de promovare a PEV în R. Moldova constă în liberalizarea graduală a regimului de vize pentru țara noastră. Astfel, la 10 octombrie 2007, între UE și R. Moldova a fost semnat Acordul privind Facilitarea Regimului de Vize și Acordul privind Readmisia Persoanelor.

Reieșind din obiectivele PEV, UE oferă susținere țării noastre în efortul de a reglementa conflictul transnistrean, participînd, împreună cu SUA, în calitate de observator la formatul de negocieri.

Prin semnarea, în mai 2009, a Declarației privind Parteneriatul Estic, Moldova, alături de alte țări ex-sovietice, va beneficia de sprijinul UE în reformare pe plan politic, economic și social. Astfel, programul respectiv prevede alocarea a 600 mln. de euro pînă în 2013 pentru promovarea reformelor democratice și a integrării economice în cele 6 țări (R. Moldova, Ucraina, Belarus, Georgia, Armenia și Azerbaidjan).

Deși au fost înregistrate anumite succese în implementarea Planului de Acțiuni UE-R. Moldova, rapoartele UE, ale unor instituții independente și ale societății civile atestă și neajunsuri. Astfel, în comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlament privind implementarea PEV în 2007, prezentată oficial la 3 aprilie 2008, autoritățile europene, pe lângă evoluțiile pozitive, au subliniat lacune la capitoul respectarea drepturilor omului, legislație inadecvată în domeniul autonomiei locale, încălcarea flagrantă a libertății presei, restanțe majore în domeniul climatului investițional, imixtiunea unor forțe politice în funcționarea organelor de drept ș.a.

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Reflectează asupra informației din text, pornind de la enunțul: *PEV: obiective, realizări, probleme*. Discută cu colegii de grup pe marginea ideilor conținute și decideți asupra metodei de prezentare: *poster, Graficul T, ciorchine* etc. Implică-te în pregătirea și prezentarea sarcinii de grup.

AȚIONEAZĂ!

- Selectează din mijloacele de informare în masă (presa, radio, TV), Internet 3 exemple care ar demonstra funcționalitatea Politicii Europene de Vecinătate în R. Moldova. Comunică această informație părinților și la 2-3 prieteni.

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 27. Politica de mediu în Uniunea Europeană și în spațiul european

IMPLICĂ-TE!

- Cu ce probleme ecologice se confruntă comunitatea natală, R. Moldova, lumea în general? Completați primele 2 rubrici din următorul tabel:

Probleme globale	Probleme specifice comunității/țării	Posibile soluții	
		La nivel european	La nivel de țară/comunitate

INFORMEAZĂ-TE!

- Citește textul și marchează cu creionul 3-5 idei interesante ce țin de politica ecologică europeană.

Politica de mediu a Uniunii Europene

Evoluția politicii de mediu a UE. Dezvoltarea economico-socială contemporană are loc în strânsă legătură cu fenomenul globalizării economiei mondiale, ceea ce face ca multe din procesele vieții economice să se influențeze reciproc. Mai mult ca oricând, interferențele ecologice ale interdependențelor globale afectează toate statele lumii, inclusiv țările europene, în general, și ale Uniunii Europene, în particular.

În Tratatul de la Roma nu se găsesc referiri speciale la o politică comună în domeniul ecologic și la eforturile economice pentru susținerea acestei politici. Politica comunitară în respectiva sferă s-a dezvoltat mai târziu, a prins contur și s-a cristalizat în ultimele 3 decenii ale sec. XX. Până în acel moment, politica ecologică a CEE s-a realizat prin directive, regulamente, decizii și Recomandări către țările membre și se refereau mai cu seamă la controlul gradului de poluare a atmosferei.

O politică comunitară ecologică cu adevărat europeană a fost lansată în anul 1972, impulsul fiind dat de Conferința Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător, desfășurată la Stockholm. Aceasta a fost concepută ca un program managerial pentru îngrijirea și protejarea climatului ambiental la nivelul întregii grupări.

Actul Unic European, adoptat în anul 1986, a adus modificări importante în conținutul politicii ecologice comunitare, problematica mediului înconjurător figurând ca un capitol special în Tratat.

Tratatul de la Maastricht a extins câmpul de acțiune a politicii de mediu și a fixat noi obiective. Astfel, obiectivelor tradiționale ale politicii de mediu li s-au adăugat altele noi și a fost introdus

conceptul de dezvoltare durabilă, fundamentat pe luarea în cont a aspectelor de protecție a mediului înconjurător în contextul politicilor și strategiilor generale de dezvoltare. El conține prima referire la principiul precauției la nivelul tratatelor comunitare.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Citește secvențele de documente în care se abordează probleme de mediu și identifică asemănări și deosebiri.

Obiective privind protecția mediului:

- conservarea, protejarea și îmbunătățirea calității vieții;
- protejarea sănătății colectivităților umane;
- asigurarea utilizării raționale a resurselor naturale;
- promovarea de măsuri la nivel internațional pentru tratarea problemelor mediului la scară regională sau mondială.

Punerea în aplicare a acestor obiective necesită respectarea următoarelor principii:

- prevenirea este mai bună decât tratarea;
- orice prejudiciază mediul înconjurător trebuie combătut la nivelul sursei;
- cel ce poluează va trebui să plătească pentru repararea oricărui prejudiciu și pentru purificarea mediului;
- principiul integrării: cerințele privind protecția mediului trebuie integrate în formularea și implementarea tuturor politicilor sectoriale ale UE.

(Din Actul Unic European)

- Care dintre principiile enumerate se încalcă cel mai des în comunitatea ta? De ce?

Politica comunitară privind mediul va avea drept scop atingerea unui nivel ridicat de protecție, ținând cont de diversitatea situațiilor în diferite regiuni ale Comunității. Politica va fi bazată pe principiul precauției și pe principiile conform cărora trebuie adoptate acțiuni preventive.

Obiectivele noi în politica de mediu vizează *promovarea unei dezvoltări armonioase și echilibrate a activităților economice în ansamblul Comunității, creșterea durabilă și noninflaționistă respectând mediul, un grad ridicat de convergență a performanțelor economice, un nivel ridicat de ocupare și de protecție socială, creșterea nivelului și a calității vieții, coeziunea economico-socială și solidaritatea între statele membre.*

(Tratatul de la Maastricht, Art. 2)

COMUNICĂ, DECIDE ȘI EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Determină împreună cu colegii importanța acestor documente pentru protecția mediului și prezentați ideile.

IMPLICĂ-TE!

- Ce se întreprinde în UE pentru a depăși problemele de mediu?

INFORMEAZĂ-TE ȘI PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Plasează informația din textul ce urmează într-o schemă.

Elementele politicii de mediu a Uniunii Europene

Elaborarea politicii de mediu în cadrul Comunității Europene a necesitat acoperire instituțională, prin definirea responsabilităților diferitelor instituții ale UE sau crearea unor instituții special abilitate cu responsabilități în domeniul mediului. În acest sens, pe lângă instituțiile generale, fundamentale ale Uniunii, care dispun inevitabil și de atribuții în domeniul mediului, precum Consiliul de Miniștri, Parlamentul, Comitetul Economic și Social, Comitetul Regiunilor, pot fi evidențiate și instituții special create și împuternicite cu responsabilități în domeniu. În acest context, merită atenție faptul că în cadrul Comisiei Europene a fost constituită o direcție specială – Direcția Generală pentru Mediu (DG-Mediu).

Un rol aparte în structura instituțională a UE abilitată în domeniul politicii mediului înconjurător îl are Agenția Europeană pentru Mediu (AEM), cu sediul la Copenhaga. Creată de Consiliu în baza regulamentului în 1990, agenția a devenit operațională abia în 1994. Principala misiune a AEM constă în colectarea informației privind mediul înconjurător, analiza și evaluarea acestei informații, furnizarea datelor pentru instituțiile UE și statele membre, înaintarea propunerilor privind îmbunătățirea politicii de mediu și elaborarea strategiilor și a tehnicilor de prevenire a problemelor de mediu.

Un element inseparabil politicii de mediu a UE îl reprezintă Programele de Acțiune Ecologică, programe strategice care definesc obiectivele și misiunile politicii de mediu a Uniunii pentru o perioadă determinată. Până în prezent, au fost elaborate 6 programe de acțiune, fiecare evidențiindu-se prin strategii și îngrijorări specifice față de problemele de mediu.

În primul Program de Acțiune Ecologică (1973-1977) se prezintă un pachet de măsuri referitoare la controlul apelor și se lansează un principiu valabil și azi: responsabilii pentru poluare trebuie să suporte costurile de curățare și să acorde compensații pentru daunele provocate. Al doilea Program de Acțiune Ecologică (1978-1982) este cunoscut prin introducerea conceptului de acțiuni preventive, accentuând orientarea proactivă în raport cu cea corectivă. Al treilea Program de Acțiune Ecologică (1983-1987) dezvoltă politica ecologică comunitară, asigurându-i prioritate în cadrul politicilor economice și al relațiilor intracomunitare. Programul se caracterizează prin promovarea dezvoltării industriilor nepoluante și a ecotehnologiilor, prin intensificarea eforturilor de promovare a reciclării, reutilizării și recuperării resurselor mediului ambiant. În perioada 1988-1992 a fost pus în aplicare al patrulea Program de Acțiune Ecologică, ce prevedea că protecția mediului ambiant constituie o componentă esențială a politicilor economice și sociale în condițiile largirii și adâncirii procesului de integrare europeană. Prevederile noi se refereau la acțiuni cu privire la utilizarea îngrășămintelor și a biostimulatorilor și gospodărirea deșeurilor. Al cincilea Program de Acțiune Ecologică, intitulat *Către o dezvoltare durabilă* (1993-2000), a favorizat crearea Agenției Europene de Mediu care are sarcina de a corela programele sectoriale și de a monitoriza realizările.

Cel de-al șaselea Program de Acțiune pentru Mediu (2001-2010), intitulat *Mediul 2010: Viitorul nostru, alegerea noastră*, reprezintă cea mai solidă abordare strategică a problemelor mediului de către UE, întrucât implică toate segmentele societății în căutarea de soluții inovatoare, practice și de durată, oferind cadrul optim pentru dezvoltarea durabilă. Totodată, acesta propune 7 strategii tematice: calitatea aerului prin Programul *Aer curat pentru Europa*; protecția solului, utilizarea pesticidelor în contextul dezvoltării durabile, protejarea și conservarea mediului marin, prevenirea și reciclarea deșeurilor, utilizarea continuă a resurselor naturale în consens cu dezvoltarea durabilă și impactul mediului urban asupra dezvoltării durabile.

Obiectivele politicii comunitare de protecție a mediului vizează următoarele aspecte:

- conservarea, protejarea și îmbunătățirea calității mediului;
- protejarea sănătății colectivităților umane;
- utilizarea rațională a resurselor naturale;
- promovarea, pe plan internațional, a măsurilor destinate a face față problemelor regionale sau planetare de mediu.

Aspecte controversate privind aplicarea principiului precauției

Prin principiul precauției se înțelege, în esență, necesitatea unei abordări anticipative și prudente a procesului decizional în interesul dezvoltării durabile.

Principiul precauției este o *frână în calea cercetării necesare pentru a aborda multitudinea de probleme ecologice, în condițiile în care nu există politici lipsite de riscuri* (Scruton & Kogan, 2004).

Principiul precauției îndeamnă la cercetare științifică, în special referitor la interacțiunile complexe, pe termen lung, și la dezvoltarea unor tehnologii mai puțin riscante (Myers, 2004).

Acțiunea precaută înseamnă adoptarea unor alternative mai sigure. Explicarea incertitudinii, luând în considerare alternativele unei acțiuni, inclusiv alternativa inacțiunii, și creșterea transparenței și a responsabilității producătorilor în a demonstra siguranța procesului sau produsului sînt măsuri care nu pot fi decît benefice pentru dezvoltarea tehnologiilor și a produselor ecologice.

Principiul precauției poate fi folosit în mod arbitrar și absolut, fără a se baza pe studii serioase privind efectul asupra sănătății umane sau a mediului. Avînd ca rațiune protejarea publicului, principiul are drept consecință sufocarea inovației.

Precauția se bazează pe 2 abordări ale tehnologiei: o mai mare vigilență cu privire la posibilele efecte dăunătoare ale inovației și redirecționarea cercetării către tehnologii, produse și procese mai sigure, mai armonioase în raport cu mediul, care facilitează dezvoltarea durabilă.

(D. Dragoș, R. Velișcu, *Extinderea și Politica de Vecinătate a Uniunii Europene*)

- Citește cu atenție textul *Aspecte controversate privind aplicarea principiului precauției* și formulează argumente pro și contra utilizării principiului dat.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Discută cu colegii și decideți dacă este sau nu nevoie de respectarea acestui principiu. Argumentați opțiunea.
- Reveniți la tabelul completat inițial și identificați posibile soluții.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Analizează marca ecologică europeană și identifică mărfuri produse în R.Moldova pe care aceasta ar putea fi aplicată. Expune-ți punctul de vedere privind importanța ei pentru politica ecologică și sănătatea personală.

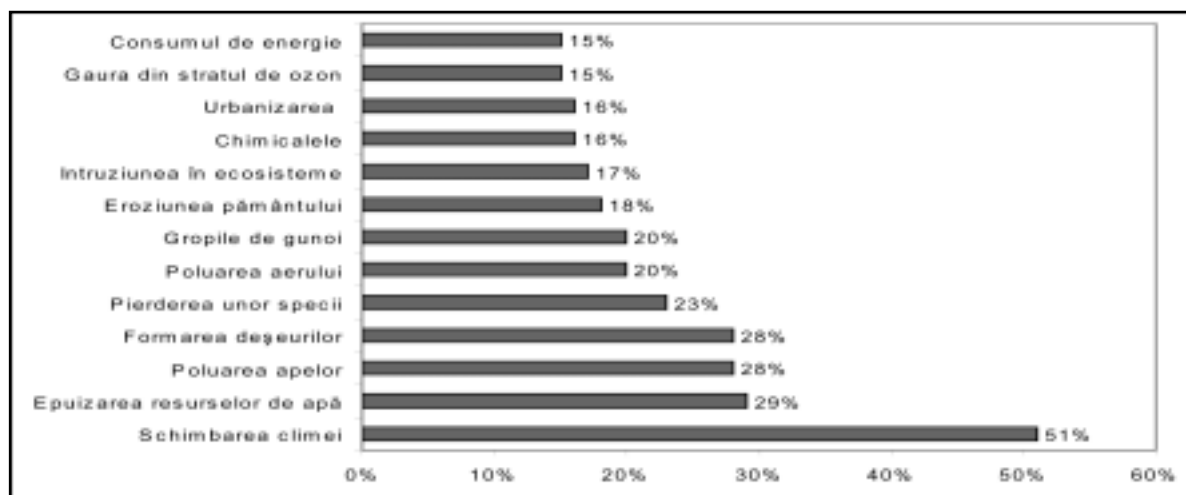
Marca ecologică europeană. Dreptul de aplicare a acestei mărci se obține greu, datorită exigențelor ecologice stabilite de organismele comunitare, a testelor la care sînt supuse produsele respective. Este atribuită pentru o perioadă de 3 ani, după care producătorul trebuie să-și reînnoiască cererea. Marca ecologică face obiectul Standardului ISO 14021 *Declarații și etichetare de mediu*, lansat la sfîrșitul anului 1999 – primul acord internațional în probleme care

tratează etichetarea la scară globală. El nu se referă doar la ambalaje, ci la toate declarațiile de mediu, aplicate voluntar pe produse sau făcute publice prin reclamă, pe Internet etc. UE deține 7,7% din populația globală și 9,5% din biocapacitatea planetei, fiind responsabilă pentru 16% din amprenta ecologică globală.

ACȚIONEAZĂ!

- Realizează una dintre sarcinile propuse:
 1. Efectuează o investigație la magazinele din localitate și din comunitățile vecine și identifică mărfuri care dețin marcă ecologică. Prezintă rezultatele și trage câteva concluzii.
 2. Analizează problemele de mediu prezentate. Elaborează împreună cu colegii un miniproiect pentru rezolvarea unei probleme ecologice la nivel de familie sau comunitate. Identifică potențiali parteneri pentru acest proiect.

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 28. Migrațiile ilegale și starea demografică în spațiul european

IMPLICĂ-TE!

- Discută cu bunicii și părinții despre familiile lor, inclusiv despre numărul fraților și al surorilor, apoi completează tabelul de mai jos:

Nr. de frați și surori ai străbunicilor	
Nr. de frați și surori ai bunicilor	
Nr. de frați și surori ai mamei	
Nr. de frați și surori ai tatei	
Nr. de frați și surori pe care îi ai tu	

- Ce ai constatat? Numărul urmașilor în familia ta este în creștere sau în descreștere? De ce? Discută argumentele cu colegul de bancă.

INFORMEAZĂ-TE!

Lectură dirijată

Uniunea Europeană împotriva deficitului demografic

Deși creșterea standardului de viață al societății europene a înlăturat în mare parte factorii care afectau populația, aceasta este în continuare în scădere. Chiar dacă europenii își afirmă dorința de a avea copii, rata natalității este în descreștere. UE caută soluții pentru această problemă.

Conform experților în domeniu, rata fertilității necesare pentru înlocuirea generațiilor este estimată la 2.1. Dacă aceasta va scădea pînă la 1.3, în 100 de ani populația va constitui aproximativ un sfert din mărimea ei actuală. Acest declin se datorează

schimbării valorilor individuale și culturale, reducerii numărului de căsătorii și creșterii celui de divorțuri, precum și stilului nou de viață și modelului de comportament nou în funcție de stilul de viață.

Un studiu din 2004 legat de politica demografică, realizat de Fundația Robert Bosch și finanțat de Comisia Europeană, arată că femeile și-ar dori mai mulți copii decît au în prezent. Totodată, 2 din cele mai des întîlnite motive pentru a nu avea copii, menționate în studiu, sînt cheltuielile mari și preocuparea pentru viitorul copiilor. Deși nu are o politică demografică, UE depune

eforturi pentru înlăturarea factorilor ce afectează populația. Parlamentul European a elaborat 2 rapoarte care abordează această temă.

În urma summit-ului de la Barcelona (martie 2002), statele membre au decis să înlătore obstacolele legate de participarea femeilor pe piața muncii, introducând pînă în 2010 ajutor de copii pentru 90% din cei aflați între 3 ani și vîrsta obligatorie pentru școală și pentru cel puțin 33% din copiii cu vîrsta sub 3 ani. Unul din rapoartele PE, întocmit de Françoise Castex (Partidul Socialiștilor Europeni), abordează viitorul demografic al Europei, propunînd următoarele măsuri pentru creșterea natalității:

- politici publice care să stabilească un cadru stabil pentru deciziile privind maternitatea;
- securitate socială pentru mamele singure, respectiv diverse facilități în îngrijirea copiilor;
- dreptul la concediu parental pentru ambii părinți și promovarea concediului pentru tați.

Raportul întocmit de Marie Panayotopoulos-Cassiotou (Partidul Popular European și al Democrațiilor Europeni) are ca temă principală reconcilierea familiilor și perioada de studii pentru femeile tinere cu copii din UE. Raportul a fost adoptat în sesiunea plenară din iunie 2007. El prevede aceleași facilități pentru îngrijirea copiilor aplicate și părinților care lucrează, precum și posibilitatea unor împrumuturi ușor de obținut pentru tinerii care îmbină responsabilitățile familiale cu studiile.

(Raport al Parlamentului European)

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- De ce noul stil de viață afectează familiile, creșterea copiilor?
- Compară această informație cu cea despre R. Moldova. Există diferențe radicale? Comentează-le și prezintă argumente în baza textului de mai jos.

Cartea Verde a populației Republicii Moldova este editată recent și realizată în baza deciziei Comisiei Naționale pentru Populație și Dezvoltare (CNPD), cu suportul financiar și organizatoric al Fondului ONU pentru Populație (UNFPA).

Situația demografică în R. Moldova

Evoluția fenomenelor demografice în spațiul R. Moldova, ca unitate teritorială și statală europeană, poate fi studiată începînd cu anii 50, cînd au fost stabilite definitiv hotarele statului și au fost create organele statistice centrale și teritoriale. În evoluția fenomenelor demografice distingem 2 perioade:

1. Perioada anilor 1950-1990, care se remarcă printr-o creștere esențială a numărului populației, ca urmare a ratei înalte de natalitate, reducerii mari a ratei de mortalitate, imigrației masive a populației din spațiul ex-sovietic. Astfel, numărul populației a crescut de la 2 290 mii (1950) la 4 366 mii (1990).
2. Perioada de după anul 1990, care se caracterizează ca una de declin demografic. Particularitățile de bază în evoluția demografică sînt: diminuarea semnificativă a ratei natalității și creșterea ratei mortalității populației, urmate de creșterea dramatică a emigrației populației spre Vest și Est.

Prima perioadă de evoluție demografică s-a caracterizat prin creșterea populației, atît în baza sporului natural mare, cît și în baza sporului migratoriu destul de mare, mai ales în primele

decenii postbelice (1945-1965). Ca rezultat, s-a micșorat dezechilibrul în structura pe sexe și vîrstă a populației, s-au înregistrat schimbări esențiale în distribuția ei teritorială, exprimate în dezvoltarea procesului de urbanizare (creșterea numărului de localități urbane și a populației urbane). Rata înaltă a natalității populației (pînă la 40%) a determinat ponderea înaltă a populației tinere (pînă la 18-19 ani – 41-42%) și a populației apte de muncă și o pondere foarte scăzută a populației care a depășit vîrsta de 60 ani – pînă la 7-8%. Fertilitatea populației era destul de înaltă (3,5-4,0 copii/femeie), ceea ce a permis o reproducere largă a populației. Așadar, se poate conchide că situația demografică din acea perioadă era favorabilă pentru economia statului.

Schimbările politice, economice și sociale, produse începînd cu anii 90 ai sec. XX au avut consecințe majore și au condus la modificări esențiale în evoluția fenomenelor demografice pe teritoriul R. Moldova.

Micșorarea ratei natalității, creșterea ratei mortalității și schimbarea caracterului sporului migrațional au dus la reducerea ritmului de creștere a numărului populației, iar în ultimul deceniu – la scăderea numărului populației R. Moldova. Astfel, în anii 1989-1990 se stabilește un spor migratoriu negativ cu tendințe certe de creștere, iar în anii 1992-1994 se stabilește un spor natural negativ cu tendințe lente de creștere.

Cartea Verde a populației Republicii Moldova reprezintă o analiză succintă a situației demografice în R. Moldova, creată în rezultatul dezvoltării economice, sociale, politice și demografice în perioada 1990-2007. *Cartea Verde a populației Republicii Moldova* are ca scop sensibilizarea opiniei publice, a factorilor de decizie de toate nivelurile asupra complexității problemelor demografice cu care se confruntă societatea la etapa contemporană și asupra consecințelor care pot interveni în diferite domenii ale vieții economice și sociale. Concluziile principale sînt evidențiate în baza analizei datelor statistice pentru perioada 1997-2007:

- numărul populației va continua să se micșoreze și în următoarele decenii și, ca urmare, va crește dezechilibrul în structura pe sex și vîrstă a populației;
- va crește impactul migrației (emigrației și imigrației) asupra situației demografice a statului;
- statul se va confrunta cu probleme demografice majore, cum ar fi îmbătrînirea populației și depopularea spațiului geografic.

- Studiază tabelul și informația de mai jos.

Tabel. Numărul emigranților, imigranților și repatriaților în R. Moldova

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Emigranți	6446	6592	7376	7166	6827	6685
Imigranți	1293	1297	1620	1706	2056	1968
Repatriați	1462	1614	1285	1816	1131	1608
Total	9201	9403	10281	10688	10014	10261

Din tabel deducem că numărul persoanelor cuprinse în migrația externă în perioada 2001-2006 este comparativ stabil (cu ușoare tendințe de creștere), în limitele de 6-7 mii emigranți, 1,3-2,1 mii imigranți și 1,1-1,6 mii repatriați.

Direcțiile principale de emigrație sînt Rusia (2-3 mii anual), Ucraina (1,5-2,0 mii anual), SUA (1 mie anual), urmate de Belarus, Germania, Israel cu un număr mult mai modest (200-300 per-

soane). în procesul de imigrație (sosire) în R. Moldova un loc însemnat îl ocupă Ucraina, Turcia, Rusia (300-400 persoane anual), după care urmează SUA, România și alte state. Cele mai multe cazuri de repatriere se înregistrează din Ucraina, Turcia, Rusia, România, SUA; din alte state se atestă un număr modest de cazuri.

Din cele relatate conchidem că migrația poate fi apreciată ca a treia mare problemă demografică în R. Moldova. Un număr mare de cetățeni din R. Moldova locuiesc în afara țării, iar numărul exact al acestora nu se cunoaște. Este importantă monitorizarea celor care au plecat și care pleacă peste hotarele țării. Mulți emigranți nu sînt luați în evidența populației, de aceea datele nu corespund realității. Dacă acești oameni mor în străinătate, ca migranți ilegali, informațiile despre ei nu se înregistrează. Astfel, nivelul mortalității nu este evaluat corect. Nici rata privind natalitatea nu se estimează exact.

Migrația ilegală este o formă a exodului de inteligență, deoarece cuprinde cele mai active și neprotejate, vulnerabile și slab remunerate pături sociale (medici, profesori, ingineri). Prin esența demografică, migrația clandestină cuprinde exclusiv populația tînără. Conform sondajelor recente, aproape 80 la sută din emigranți o constituie persoanele în vîrstă de 20-30 ani, dintre care 90% au drept scop angajarea în activități economice.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Ce ai putea face pentru ca populația țării tale să nu fie în continuă descreștere?
- Ce ar putea face comunitatea, societatea în ansamblu?
- Completează *Graficul T: Ce înseamnă să-mi formez o familie aici, în Moldova?*

Avantaje	Dezavantaje

ACȚIONEAZĂ!

- Efectuează o cercetare în comunitatea ta, înregistrînd următoarele date: numărul persoanelor plecate în ultimii 5 ani, vîrsta și profesia acestora; numărul persoanelor sosite în localitate, vîrsta și profesia lor. Ce ai constatat? Ce acțiuni pot fi întreprinse pentru îmbunătățirea situației demografice în localitatea ta?

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 29. Problema adoptării Constituției Europene

IMPLICĂ-TE!

- Definește termenul *constituție*.
- Enumeră posibilele compartimente ale constituției unui stat.

INFORMEAZĂ-TE!

Citește atent textul propus și:

- enumeră principalele acțiuni realizate pînă la etapa actuală în vederea adoptării unei Constituții a UE;
- enumeră prevederile stipulate în Tratatul Constituțional și în Tratatul de la Lisabona.

1. Istoricul procesului constituțional european

În cadrul oricărei comunități organizate politic, la un moment dat se pune problema adoptării unui act juridic fundamental care să reglementeze relațiile și interacțiunile social-politice și politico-juridice ale societății. În acest sens, Constituția reprezintă actul juridic care consemnează principiile de bază ale organizării politice a comunității, dar și drepturile, libertățile cetățenilor. Ideea adoptării unei Constituții europene nu este nouă și nu se rezumă strict la procesul integrării europene din sec. XX. Totuși, aprofundarea integrării de la începutul anilor '90 a marcat intensificarea dialogului asupra necesității unui act constituțional care să definească esența uniunii politice a Europei.

Un prim pas în acest sens a fost întreprins de primul Parlament European ales prin sufragiu universal (1979). În februarie 1984, acesta a adoptat așa-numitul raport al lui Altiero Spinelli care propunea, în *Tratat asupra Europei*, o reformă fundamentală a Comunității. Spinelli recomanda un tratat nou care să instituie o uniune politică între statele membre. Deși acestea își păstrau, în mare parte, suveranitatea națională, autorul susținea ideea federalizării progresive a Europei. Altă inovație propusă era introducerea cetățeniei UE pentru resortisanții statelor membre. Proiectul nu a cunoscut o aplicare imediată, dar va avea un impact deosebit asupra direcției dezvoltării ulterioare a Uniunii.

Din acest moment, tratatele adoptate au permis avansarea unității politice a Europei, fiecare aducînd inovațiile sale. Astfel, Actul Unic European (1987) a relansat integrarea atît în plan economic, cît și instituțional și a reprezentat prima reformă a tratatelor. Tratatul asupra UE (1992) a aprofundat unitatea politică, asigurînd o Politică Externă și de Securitate Comună și o cooperare în materie de Justiție și Afaceri Interne. Prin Tratatul de la Maastricht transformarea devine și mai profundă, Europa trecînd de la o comunitate economică la una politică. Tratatul de la Amsterdam (1997), pentru a aprofunda integrarea europeană, a consacrat un șir de principii fundamentale ale Uniunii, a inițiat un set de reforme în domeniul instituțiilor, sporind, în special, rolul Parlamentului European. Un merit aparte în construcția unității politice a Europei revine Tratatului de la Nisa (2001), care a adus profunde reforme structurale ca urmare a anticipării

extinderii UE. Mai mult, anume cu intrarea în vigoare a acestui tratat, ideea adoptării Constituției a fost percepută ca o prelungire a proceselor de reformă instituțională.

Așadar, necesitatea unei Constituții decurge din dorința de a simplifica un cadru legislativ extrem de complex. Odată cu semnarea Tratatului de la Nisa, întreaga arhitectură europeană se baza pe 8 tratate distincte, fiecare completat de numeroase protocoale și anexe. Însuși Tratatul de la Nisa a fost adoptat cu scopul ajustării structurilor europene la viitoarea extindere și perfecționării mecanismului de funcționare a Uniunii. Prevederile tratatului însă nu au contribuit la îmbunătățirea evidentă a situației. Ca urmare, discuțiile privind necesitatea reformării Uniunii și oportunitatea unui act care să asigure mai multă claritate în arhitectura instituțională europeană, să apropie guvernarea de cetățeni, s-au amplificat. În rezultat, în cadrul Declarației asupra viitorului Uniunii, anexă la actul final al Conferinței Interguvernamentale din 2000, au fost detaliate etapele necesare a fi parcurse spre un nou tratat reformator. Din acest moment, calea spre adoptarea unei Constituții începe să fie parcursă cu adevărat.

În cadrul Consiliului European de la Laeken (Belgia) din 2001, s-a decis convocarea unei Convenții Europene care să abordeze problemele majore ale dezvoltării Uniunii și să identifice posibilele soluții. În Declarația de la Laeken, membrii Consiliului au pus întrebarea dacă simplificarea și reorganizarea tratatelor nu ar trebui să deschidă calea adoptării unui text constituțional.

Convenția Europeană pentru Viitorul Europei a deliberat public în perioada februarie 2002-iulie 2003 și a reunit reprezentanți ai statelor membre, ai Parlamentului European ai parlamentelor naționale, ai Comisiei etc. Convenția a redefinit Uniunea ținând cont de noile circumstanțe interne, necesitatea de a aduce instituțiile europene mai aproape de cetățeni, și externe, fenomenul globalizării și nevoia unor acțiuni coerente în acest sens. Lucrările au finisat cu elaborarea proiectului *Tratatului ce instituie o Constituție pentru Europa* (Tratatul Constituțional) care a servit ca bază pentru negocierile Conferinței Interguvernamentale din 2003-2004. În cadrul acesteia a fost adoptat textul Tratatului Constituțional care avea menirea să înlocuiască tratatele acumulate în 50 de ani de integrare, cu excepția Tratatului EURATOM. Ceremonia de semnare oficială, din 29 octombrie 2004, a avut loc la Roma, Tratatul Constituțional fiind perceput ca punctul culminant al procesului de integrare europeană.

2. Esența proiectului Tratatului Constituțional

Textul Tratatului Constituțional era structurat în 4 părți. Partea I reglementa aspectele fundamentale ale UE: definiție, obiective, structură, competențe. Partea a II-a conținea Carta Drepturilor Fundamentale, adoptată în 1999, și, în scopul unei mai bune protejări a drepturilor și libertăților, integrată deplin în Constituție. Partea a III-a reglementa politicile și modul de funcționare a UE. Partea a IV-a conținea dispoziții finale.

Printre profundele reforme promovate de Tratatul Constituțional pot fi evidențiate unele inovații. O importanță deosebită o prezintă contopirea celor 3 comunități separate în una singură, asigurând astfel Uniunii Europene personalitate juridică și, respectiv, transformând-o în subiect de drept internațional. Uniunea era în drept să semneze tratate în nume propriu, obligatorii pentru statele membre. Ca urmare, putea obține un loc permanent în cadrul Consiliului de Securitate al ONU, înlocuind astfel Marea Britanie și Franța. Pentru reprezentarea pe plan extern, era înființat postul de Ministru al Afacerilor Externe al UE și ministrul respectiv, solicitându-se ca „statele membre să susțină fără rezerve politica externă și de securitate comună”. Tratatul Constituțional prevedea alegerea unui Președinte al Uniunii pentru o perioadă de 2,5 ani, cu

dreptul de a-și reînnoi mandatul; sporirea atribuțiile Parlamentului European în domeniul bugetar și legislativ etc.

Drepturilor și libertăților cetățenilor li se acordă o atenție deosebită prin includerea textului Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Erau preluate inclusiv prevederile potrivit cărora „nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea sau executat”, instituindu-se astfel o poziție clară în chestiunea unor dezbateri profunde din domeniul drepturilor omului.

În esență, Tratatul Constituțional a reprezentat un compromis între forțele implicate în negocierile pe marginea integrării, constituind un nou pas în dezbaterile privind viitorul Uniunii.

3. Cauzele și consecințele respingerii Tratatului Constituțional

Pentru a intra în vigoare, textul Tratatului Constituțional trebuia ratificat de către toate statele membre, conform propriilor reguli constituționale. Deși a fost ratificat de 16 state, este respins la referendum de francezi și olandezi (2005).

Discuțiile privind cauzele respingerii au fost destul de intense. Majoritatea experților au explicat refuzul Franței și Olandei prin faptul că evenimentele din ultimii ani au îndepărtat procedura de adoptare a deciziilor la nivelul UE de cetățeni. Refuzul ar constitui un protest împotriva unei asemenea stări de fapt al afacerilor europene. O altă cauză, des invocată, se referea la faptul că extinderea împovărează financiar popoarele care au stat la baza integrării, fiindu-le afectată bunăstarea socială. Respingerea proiectului Constituției devine o șansă de a se expune asupra unor probleme ce necesită o monitorizare atentă din partea structurilor europene.

Dar, în pofida aspectelor negative, au fost evidențiate și unele aspecte pozitive ale respingerii Tratatului Constituțional. În primul rând, acest fapt a generat dezbateri publice asupra viitorului Uniunii, subliniindu-se că, pentru o dezvoltare durabilă, este necesar a intensifica tradițiile de consultare a cetățenilor asupra problemelor majore ale integrării. În plus, refuzul a readus în discuție punctele slabe ale proiectului, evitându-se astfel o posibilă blocare a funcționării instituțiilor europene.

4. Perspectivele integrării politice europene

Deși Tratatul Constituțional a fost respins, acest fapt nu a anulat necesitatea unor reforme instituționale. După o perioadă de incertitudine de aproximativ 2 ani, în iunie 2007, liderii statelor europene au convenit asupra unui mandat pentru o nouă Conferință interguvernamentală, avînd ca obiectiv redactarea unui nou tratat privind reforma instituțională. Tratatul a fost semnat oficial la 13 decembrie 2007, la Lisabona, de către toți cei 27 de reprezentanți ai statelor membre, intrînd în istorie ca Tratatul de la Lisabona.

Tratatul de la Lisabona modifică Tratatul privind UE și Tratatul Comunității Europene, fără a le substitui. Este orientat spre construcția unei Europe mai democratice și mai transparente, spre plasarea la baza funcționării Uniunii a principiilor egalității democratice, a democrației reprezentative și a democrației participative.

În acest sens, se prevede creșterea atribuțiilor Parlamentului European, dar și sporirea rolului parlamentelor naționale. PE va alege Președintele Comisiei Europene în funcție de rezultatele alegerilor europene. În acest fel, cetățenii cu drept de vot vor putea influența orientarea politică a Comisiei. Se prevede și extinderea procedurii de co-decizie, acordînd astfel o putere sporită PE ca instituție care reprezintă cetățenii. Pentru prima dată, parlamentele naționale sînt

recunoscute ca făcînd parte integrală din structura democratică a UE. Sînt introduse prevederi speciale destinate să ajute parlamentele naționale să se implice mai îndeaproape în activitatea Uniunii.

Pentru a interesa societatea civilă în dezvoltarea democrației participative și responsabilizarea actului de guvernare, se instituie posibilitatea inițiativei legislative din partea cetățenilor. Noua dispoziție presupune dreptul cetățenilor, dacă vor colecta un milion de semnături din cadrul unui număr semnificativ de state membre, de a cere Comisiei Europene un plan de lege, aceasta fiind obligată să ia măsuri de acțiune. Alte norme au ca scop sporirea transparenței activității Consiliului de Miniștri, prin instituirea caracterului public pentru dezbaterile și aprobarea unor acte de legislație europeană.

Este creată funcția de Președinte al Consiliului European, ales pentru 2,5 ani, care va garanta pregătirea și continuitatea lucrărilor Consiliului. Referitor la Comisie, se specifică că numărul comisarilor nu va depăși 1/3 din cel al statelor membre.

Pentru o mai bună garantare a drepturilor, libertății, solidarității și justiției, Carta Drepturilor Fundamentale devine obligatorie din punct de vedere legal odată cu semnarea Tratatului de la Lisabona atît pentru instituțiile UE, cît și pentru statele membre la punerea în aplicare a legislației Uniunii.

De asemenea, Tratatul înzestrează Uniunea cu o personalitate juridică unică, oferindu-i posibilitatea să încheie acorduri internaționale și să adere la organizații internaționale. Ca rezultat, Uniunea va putea acționa ca o singură entitate în contextul sistemului relațiilor internaționale.

Așadar, reprezentînd rezultatul negocierilor dintre statele membre, Tratatul de la Lisabona are ca obiectiv constituirea unei Uniuni capabile să facă față noilor provocări și tînde să răspundă aspirațiilor popoarelor de a continua tradițiile democrației, libertății și egalității, privite ca indispensabile culturii europene.

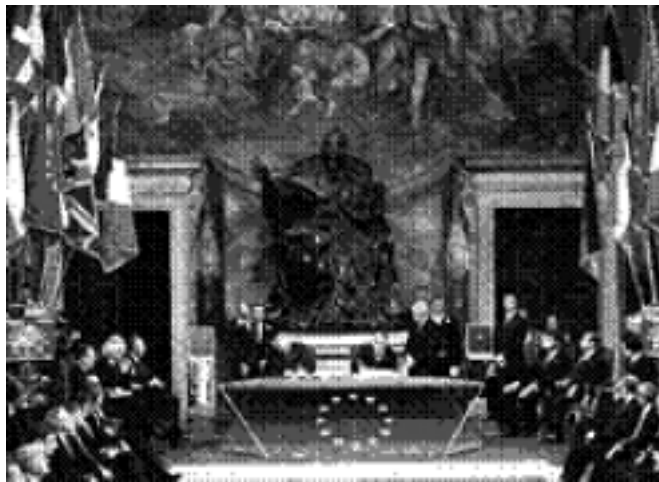
PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

Sursa 1.

O mare parte din Constituție vizează drepturile fundamentale ale omului. S-ar putea spune că drepturile omului sînt practic inima și sufletul documentului. (...)

Probabil, puține țări din afara Europei nu ar subscrie la majoritatea drepturilor universale ale omului garantate de noua Constituție a Uniunii Europene. În acest fel, Uniunea Europeană a devenit liderul indiscutabil în lupta pentru noi drepturi umane printre diversele guverne ale lumii.

(J. Rifkin, *Noua Constituție a Uniunii Europene*, în N. Enciu, V. Enciu, *Construcția europeană (1945-2007): curs universitar*)

Semnarea la Roma, în Palatul Conservatorilor, a Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa

Studiază sursa 1 și:

- identifică opinia autorului referitor la Tratatul Constituțional.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Sintagma din titlul Tratatului Constituțional este *Constituție pentru Europa*, și nu *Constituție pentru Uniunea Europeană*. Motivează semnificația acestei formulări.

Sursa 2.

Însăși ideea de *Constituție* reprezintă un progres imens în direcția aprofundării integrării și a apropierii Uniunii Europene de cetățeni. Ce ar fi reprezentat Tratatul Constituțional dacă ar fi avut același conținut, iar denumirea de *Constituție* ar fi fost omisă? – se întreba profesorul Joseph Weiler. Ar fi reprezentat „o altă Nisa” – un oarecare progres rezultat din unificarea Tratatului instituind Comunitatea Europeană și Tratatului asupra Uniunii Europene și din aprofundarea competențelor Uniunii în anumite domenii. Atributul de text constituțional prezintă însă un puternic impact atât psihologic, cât și juridic. Un text constituțional conferă individualitate și coerență sistemului ordinii juridice comunitare. Totodată, un text constituțional fundamentează voința statelor și a popoarelor Uniunii de a fonda o organizație care tinde să depășească caracterul strict interguvernamental. Din punct de vedere formal, *Constituția* poate fi privită ca un Tratat. Din punct de vedere substanțial, aceasta reprezintă cu adevărat o lege fundamentală, în sensul teoriei clasice a dreptului constituțional – act care reglementează modalitățile de exercitare a puterii.

(I. Gîlea (coord.), *Tratatul instituind o Constituție pentru Europa*.
Text comentat și adnotat)

Studiază sursa 2 și:

- expune-ți opinia referitor la importanța abandonării conceptului *Constituție* la etapa actuală a reformei instituționale – cea a Tratatului de la Lisabona.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

- Argumentează afirmația: *Prin Tratatul de la Lisabona opiniile cetățenilor vor conta mai mult în realizarea politicilor europene.*

ACTIONEAZĂ!

- Realizează o documentare, în mod individual sau în grup, la tema: *Rolul elitei politice în construcția proiectului european*. Informațiile propuse mai jos pot constitui în reper pentru demararea activității.

Valéry Giscard d'Estaing

Valéry Giscard d'Estaing – fost Președinte al Franței, membru al Academiei Franceze. A condus, cu statut de președinte, Convenția Europeană, care s-a ocupat de redactarea textului Tratatului Constituțional, fapt pentru care a primit, în anul 2003, Premiul Internațional Carol cel Mare.

Angela Merkel

În perioada mandatului de 6 luni la președinția UE al cancelarului Angela Merkel (prima jumătate a anului 2007), Germania a devenit „motorul reformării UE”. Angela Merkel a transformat problema redactării textului unui nou tratat de Constituție în una dintre prioritățile sale.

În acest sens, cancelarul german a căutat să ajungă la un consens cu reprezentanții statelor membre, pledînd pentru un tratat mai scurt, mai puțin ambițios, dar care să cuprindă aceleași inovații ca și Tratatul Constituțional: un Ministru de Externe al UE, o președinție fixă și nu semestrială ca în prezent, sporirea numărului de decizii luate prin majoritate calificată și nu în unanimitate, adoptarea cu caracter obligatoriu a unei Carte a Drepturilor Fundamentale ale cetățenilor, garanție a democrației europene.

TEMA: Probleme actuale și perspective ale Uniunii Europene și ale spațiului european

LECȚIA 30. Personalități europene

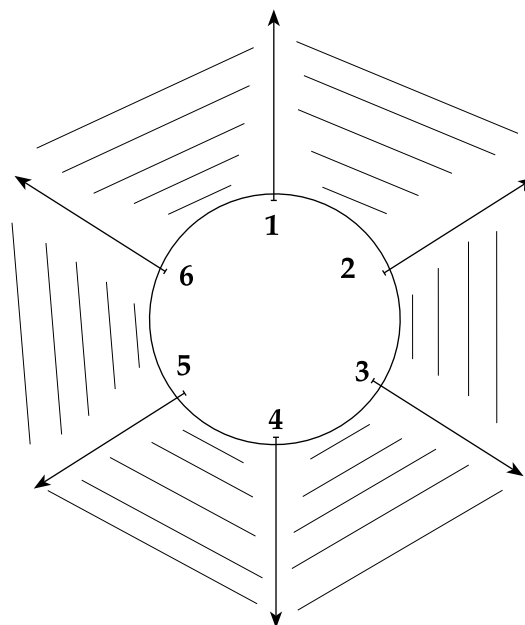
Există două categorii de oameni: cei care vor să fie ceva și cei care vor să facă ceva.

IMPLICĂ-TE!

- Ce idei îți sugerează motto-ul lecției? Încearcă să utilizezi în comentariu exemple din experiența proprie.
- Selectează împreună cu un coleg o afirmație din cele propuse și determinați în baza ei caracteristicile personalității vizate de aceasta.
- Notați-le în spațiul rezervat.

1. A BENEFICIAT DE O EDUCAȚIE PRACTICĂ
2. A FOST UN OM AL MARILOR ÎNCEPUTURI
3. A MANEVRAT OAMENII DE STAT
4. CĂRȚILE NU CONTEAZĂ, VORBEȘTE CU OAMENII: UNA DINTRE REGULILE DE CARE SE GHIDA ÎN VIAȚĂ
5. A TREZIT EGOISME NAȚIONALE ȘI INTRIGI
6. A FOST UN AUTODIDACT

- Completează cu ajutorul colegilor toate spațiile.
- Discută cu colegii și identificați numele personalității. Amintiți-vă alte informații despre ea.

INFORMEAZĂ-TE!

- Lecturează textul plasînd pe cîmp semnele: (v) – informație cunoscută; (+) – informație nouă; (-) – informație contradictorie; (?) – informație care trezește dubii și necesită documentare.

Jean Monnet (1888-1979) este unul dintre *părinții Europei*, adică susținător, edificator neobosit și perseverent al construcției europene. Lucrînd din umbră, punîndu-și în valoare bunele sale maniere, amabilitatea și darul convingerii în manevrarea oamenilor de stat, poate fi considerat drept cel mai merituos francez al sec. XX, nu numai pentru Franța, dar și pentru Europa. Printr-o rezoluție a șefilor de stat și de guvern, reuniți în Consiliul European la Luxemburg, lui Jean Monnet i-a fost decernat titlul de *Cetățean de onoare al Europei* – primul de acest fel din istorie!

Jean Monnet a avut o educație practică. Născut în 1888 la Cognac, în familia unui negustor de vinuri, Monnet a avut o traiectorie a vieții remarcabilă. La 16 ani, tatăl său îl trimite la Londra pentru a învăța afacerile și limba negocierii – engleza. La 18 ani era deja în Canada. *Cărțile nu contează. Nimeni nu poate să gîndească pentru tine. Privește pe fereastră, vorbește cu oamenii. Dă atenție celui care este alături de tine*, i-a zis tatăl său. Aceasta va fi regula de care se va ghida în viață.

Jean Monnet este considerat un om al marilor începuturi. În 1914 tînărul de 26 de ani vrea să-și servească patria. Fuzionarea eforturilor de război ale Franței și Angliei îi pare a fi condiția esențială a victoriei. Or, el constată că aliații acționau dispersat. De aceea, obține o întrevvedere cu șeful guvernului francez, René Viviani. Sedus de inteligența lui Monnet, acesta îl trimite la Londra pentru a realiza planul de coordonare a resurselor de război ale aliaților. În 1916 – în plin război – pune pe picioare Comisia interaliată pentru aprovizionare cu grîne, nu fără a trezi egoisme naționale și intrigi.

Datorită eficacității sale, probată în anii primului război mondial, Jean Monnet va deveni adjunctul secretarului general al Societății Națiunilor, chiar de la înființare, în 1919. El va trata în regim de urgență dosare foarte problematice, precum împărțirea Sileziei între Germania și Polonia, viitorul regiunii Saar și redresarea economică a Austriei, fără a se opri în fața slăbiciunilor unui sistem și mergînd pînă la limitele posibilităților epocii. Părăsind funcția în 1923, va participa la crearea unei bănci de investiții americane, dar falimentul acesteia ca urmare a crizei bursiere din 1929 îl va face să regrete că americanii au întîrziat reformarea sistemului lor bancar și să observe, în *Memorii*, că *oamenii nu acceptă schimbarea decît din necesitate și ei nu văd necesitatea decît în momentul crizei*. Între timp, funcționar financiar internațional, participă la redresarea economică a țărilor din Europa Centrală și Răsăriteană, contribuind la stabilizarea zlotului în Polonia (1927) și a leului în România (1928).

Jean Monnet înțelege amenințarea nazistă și pericolul războiului. În 1938 este mandatat de guvernul francez pentru a negocia o comandă de avioane de luptă pentru Franța. În timpul „războiului ciudat”, în decembrie 1939, merge la Londra pentru a conduce punerea în comun a capacităților de producție ale Angliei și Franței. În momentul iminentei înfrîngerii a Franței (iunie 1940), el sugerează premierului britanic Winston Churchill o lovitură strălucită pentru a readuce speranța în inimile francezilor și britanicilor: uniunea imediată a celor două state, cu un singur parlament și o singură armată! Această propunere, aparent excentrică, făcea cele

două țări solidare în fața Germaniei hitleriste. Ea elimina riscul unei negocieri directe a Franței cu Germania, în cazul în care Hitler acapara puternica flotă de război franceză și, eventual, coloniile franceze din Africa de Nord și Asia. Dar proiectul devenea inoperabil în urma acceptării de către mareșalul Pétain a înfringerii Franței și semnării armistițiului.

Din august 1940, în SUA, Jean Monnet devine unul dintre consilierii cei mai ascultați ai președintelui Roosevelt și își pune talentul în slujba *Programului Victoria*, care pregătea puternica industrie americană pentru giganticul efort de înarmare a aliaților.

Indiferent de locul aflării sale, el nu uită de Franța. În 1943, la Alger, Jean Monnet devine membru al guvernului Franței libere – Comitetul de Eliberare Națională – și încearcă, fără succes, reconcilierea generalilor de Gaulle și Giraud. Spiritul său vizionar-pragmatic asupra viitorului Europei se evidențiază într-o adresare Comitetului: *Nu va fi pace în Europa dacă statele se reconstituie pe baza suveranității naționale, cu politicile de prestigiu și de protecție economică pe care le antrenează ... Țările Europei sînt prea mici pentru a asigura popoarelor lor prosperitatea și dezvoltările sociale indispensabile. Aceasta presupune ca statele europene să formeze fie o federație, fie o entitate care să realizeze o unitate economică comună.*

La cererea generalului de Gaulle, Jean Monnet elaborează și pune în practică planul de modernizare și echipare, ce va purta numele său, care a permis relansarea economiei franceze într-un timp record, cu susținerea financiară a americanilor și a Planului Marshall.

Autodidact, negociator de teren și fin politician, Jean Monnet și echipa sa au elaborat proiectul Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO) în cel mai strict secret, deoarece nu aveau încredere în grupările politice (comuniști, gaulliști) și se temeau să nu fie obstructionați de acestea. Dar, susținut de Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, de Alcide de Gasperi, prim-ministrul Italiei, de Konrad Adenauer, cancelarul noii Republici Federale a Germaniei, Jean Monnet estimează că a sosit momentul potrivit pentru schimbare. Schuman, cu acordul cancelarului german, face, la 9 mai 1950, în numele guvernului Franței, celebra declarație – pregătită de Jean Monnet – propunînd punerea producției de cărbune și oțel franco-german sub o Înalță Autoritate Comună, deschisă și celorlalte țări europene. CECO marca cu claritate lansarea proiectului de unificare europeană. Din acest motiv, 9 mai este considerată *Ziua Europei*.

A face Europa înseamnă a construi pacea. CECO și-a început activitatea în 1951, cu RFG, Franța, Italia și statele din Benelux, iar un an mai tîrziu, Jean Monnet a devenit primul ei președinte și a deținut acest post pînă în anul 1955. *Europa nu se va face dintr-o dată, nici printr-o construcție de ansamblu: ea se va face prin realizări concrete care vor crea mai întîi o solidaritate de fapt. O mare revoluție europeană, revoluția care vizează înlocuirea rivalităților naționale printr-o unire a popoarelor în libertate și diversitate, revoluția care poate permite o nouă înflorire a civilizației noastre, și o nouă renaștere, această revoluție a început cu CECO.* Din cauza eșecului planului Comunității Europene de Apărare (CEA) demisionează și pune bazele Comitetului de Acțiune pentru Statele Unite ale Europei. Sub impulsul său neobosit, Comitetul, care regrupa partide politice și sindicatele europene, devine un remarcabil instrument de antrenare a tuturor inițiativelor în favoarea unificării Europei: crearea Pieței Comune (Comunitatea Economică Europeană), a Sistemului Monetar European și a Consiliului European, aderarea Marii Britanii la Piața Comună, alegerea Parlamentului European prin vot universal.

Jean Monnet păstrează pînă la sfîrșitul vieții convingerea că, pentru a supraviețui, națiunile europene trebuie să se unească. *Continuați, continuați, nu este un alt viitor pentru popoarele Europei decît în uniune, repeta mereu interlocutorilor săi. Căci pe parcursul întregii vieți el avusese ca obiectiv să-i facă pe oameni să lucreze împreună, să le arate că, dincolo de divergențe și de frontiere, ei*

au un interes comun. În 1975, Jean Monnet desființează Comitetul și își consacră ultimele puteri pentru redactarea memoriilor, care conțin lecții de viață și metoda sa de acțiune. Apărute în 1976, *Memoriile* constituie o lecție magistrală de politică, indispensabilă celor care studiază istoria și științele politice. Ele desenează portretul unei personalități oneste, seducătoare și profund umane.

Se stinge la 16 martie 1979, la aproape 91 de ani. În 1988, rămășițele sale pămîntești sînt transferate în Panteon. Este un ultim omagiu adus celui care merită cu prisosință titlul onorific de *Părinte al Europei*.

PROCESEAZĂ INFORMAȚIA!

- Revizuieste caracteristicile identificate și discută cu colegii despre informațiile pe care le considerați noi, contradictorii și care necesită documentare.

COMUNICĂ ȘI DECIDE!

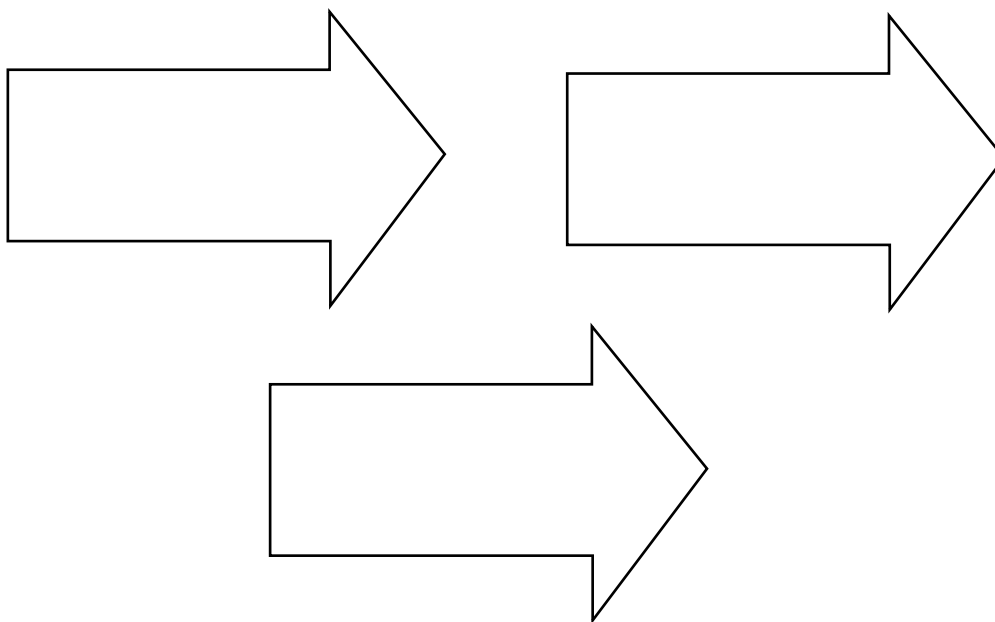
- Reflectează asupra actualității sau inactualității afirmației lui Monnet: *Oamenii nu acceptă schimbarea decît din necesitate și ei nu văd necesitatea decît în momentul crizei*. Argumentați decizia.

EXPRIMĂ-ȚI ATITUDINEA!

- Realizează, timp de 5 min., o scriere reflexivă *Virtuți și experiențe preluate de la Monnet care m-ar ajuta să fiu un bun cetățean al Europei*. Prezintă produsul.

ACȚIONEAZĂ!

- Desenează 7 săgeți și scrie pe fiecare dintre ele cîte un mesaj care ar contribui la orientarea europeană a comunității tale. Plasează săgețile pe culorile școlii sau ale primăriei.

Chestionar de evaluare inițială

Dragi elevi, vă rugăm să răspundeți sincer și concis la următoarele întrebări:

1. Ce înțelegi prin:

Integrare europeană	Uniune Europeană

2. Enumeră instituțiile Uniunii Europene:

3. Consideri necesară integrarea R. Moldova în Uniunea Europeană? Încercuiește varianta aleasă.

a) Da b) Nu c) Nu știu

Comentează alegerea.

4. Enumeră motivele pentru care ai ales cursul *Integrare europeană pentru tine*.

5. Ce ai dori să obții studiind acest curs?

6. Ce înseamnă pentru tine *a fi european*?

7. Ce ai putea face pentru apropierea perspectivelor de integrare europeană a R.Moldova?

- a) în familie
- b) în școală
- c) în comunitatea locală

Chestionar de evaluare intermediară

Vă invităm să completați acest chestionar, care are drept scop identificarea părerii dvs. despre acest curs și îmbunătățirea lui.

1. Cum apreciezi propriul grad de interes pentru subiectele studiate în cadrul acestei discipline? (Un singur răspuns.)

a. Interes maxim	c. Interes nu prea mare
b. Interes relativ mare	d. Nu mi-au trezit interesul

2. Încercuiește imaginea care corespunde cel mai mult felului în care te-ai simțit în cadrul lecțiilor la această disciplină. (Alege un singur răspuns.)

				
Mulțumit/ă	Nedumerit/ă	Plictisit/ă	Curios/oasă	Nemulțumit/ă

3. Cum apreciezi materialele oferite în cadrul acestor ore? (Încercuiește o singură variantă de răspuns pentru fiecare aspect.)

Materialele sînt:

a) Foarte interesante	Relativ interesante	Mai puțin interesante	Deloc interesante
b) Foarte utile	Relativ utile	Mai puțin utile	Deloc utile
c) Ușor de înțeles	Relativ accesibile	Relativ greu de înțeles	Foarte greu de înțeles
d) Prea voluminoase	Adecvate ca volum	Insuficiente ca volum	Nu le-am folosit

4. Ce apreciezi cel mai mult în cadrul acestor lecții? Enumeră 1-3 lucruri care îți plac.

5. Ce ai dori să se schimbe/să fie altfel în cadrul acestor lecții? Propune 1-3 sugestii pe care ar trebui să le ia în considerație profesorul/profesoara.

6. Enumeră 3 idei/lucruri importante învățate în cadrul acestui curs.

7. Din bugetul total de timp (100%) folosit pentru pregătirea temelor la toate disciplinele, cât îți ia pregătirea temelor pentru acest curs? (Alege un singur răspuns.)

Mai puțin de 10%	Între 10 și 20%	Între 20 și 30%	Mai mult de 30%
-------------------------	------------------------	------------------------	------------------------

Chestionar de evaluare finală

Dragi elevi, vă rugăm să răspundeți sincer și concis la următoarele întrebări:

1. Ce te-a impresionat, în mod deosebit, în cadrul disciplinei *Integrare europeană pentru tine*?

2. Enumeră motivele pentru care ai recomanda cursul *Integrare europeană pentru tine* colegilor care nu l-au studiat.

- a) _____
b) _____
c) _____

3. Ce ai obținut, cu ce te-ai ales, studiind acest curs?

a) *cunoștințe*, adică ce știi bine _____

b) *capacități*, ce poți face _____

c) *atitudini*, cum ai învățat să fii _____

4. Ce înseamnă pentru tine *a fi european*?

5. Ce ai putea face pentru apropierea perspectivelor de integrare europeană a R.Moldova?

a) în familie _____

b) în școală _____

c) în comunitatea locală _____

6. Care au fost problemele cu care te-ai confruntat în procesul studierii acestei discipline opționale?

a) _____

b) _____

c) _____

7. Ce sugestii ai avea pentru profesorii care vor preda în viitor *Integrare europeană pentru tine*?

O fereastră deschisă spre Europa

Secvențe din eseurile elevilor cl. a XI-a «C», Liceul Teoretic Mereni, Anenii Noi

O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă ca pentru tineri să existe șanse să se afirme în viață aici, în țara noastră, să studieze peste hotare, să aibă un loc de munca, să devină cineva în viață. Această șansă nu trebuie ratată.

O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă libertate... De ce? Pentru că țara noastră este lipsită de aceasta. «Libertate» se subînțelege în toate: libera circulație a mărfurilor și a persoanelor în țările europene, crearea unui spațiu economic comun și, nu în ultimul rând, creșterea perspectivelor pentru tinerii care vor să se dezvolte în domeniul personal în alte țări europene.

Este dificil să descrii toate avantajele și dezavantajele de care va avea parte Moldova ca rezultat al integrării europene, deoarece acestea se vor vedea clar doar atunci când Moldova va face parte din comunitatea europeană. Totuși, printre avantajele care se văd astăzi am putea menționa bunăstarea economică, un statut mult mai înalt pe arena internațională, posibilitatea de a beneficia de fonduri pentru a îmbunătăți infrastructura țării, în special drumurile, soluționarea multor probleme sociale, circulația liberă a cetățenilor RM în spațiul comunitar, posibilități mari de realizare pentru tineri, atât în vederea studiilor, cât și în vederea unei cariere în viață etc. Dacă ne referim la dezavantaje, cred că cel mai mare dezavantaj ar fi renunțarea la anumite valori care sînt parte integrantă a societății noastre. Într-un sens, vom fi nevoiți să renunțăm la libertatea de a lua decizii ținînd cont doar de interesele proprii. Orice act legislativ va trebui să fie adoptat în conformitate cu legislația comună.

O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă că în scurt timp vom avea o viață și un trai decent. Sperăm că o dată și pentru totdeauna am învățat să prețuim cinstea, corectitudinea, munca, astfel sîntem nerăbdători să fim alături de semenii noștri pentru Europa. Integrarea în Europa înseamnă pentru mine condiții de învățămînt la standarde europene și sperăm să trăim într-o societate caracterizată prin respectarea drepturilor omului, pluralism, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate în drepturi, fie civile, sociale, politice sau cultural-spirituale. Sper la un mediu de viață mai sănătos, prin asigurarea unei cantități și calități de bunuri materiale. Astfel, pentru mine aderarea la UE înseamnă începutul procesului de ancorare la valorile cultural-economice ale țărilor europene, după mult prea lungă izolare artificială produsă de regimul totalitar comunist. Contactele nemijlocit cu popoarele europene ne va ajuta să ocupăm un loc mai onorabil în rîndurile popoarelor europene, să parcurgem o linie ascendentă, progresistă în dezvoltarea societății. Dacă țara noastră va intra în UE sperăm că faptul dat să aducă mai multă competență în toate domeniile.

... În prezent noi, liceenii, avem un program foarte încărcat – cîte 30-37 de ore. Astfel, dacă în Vest elevii învață la școală 4 sau 5 ore pe zi, noi studiem cîte 7 ore. Un elev din Marea Britanie învață 6 discipline timp de 26 ore săptămînal. Noi stăm în medie 33 de ore, iar numărul obiectelor de studiu este 15. În toată lumea curriculumul e centrat pe competențe, iar cele 15 obiecte nu reprezintă competențe. Consider că orele ar trebui reduse la 25 săptămînal, așa cum este în majoritatea țărilor UE. Astfel, fereastra deschisă spre Europa reprezintă pentru mine

un avantaj foarte mare în ceea ce privește învățămîntul – baza formării noastre ca indivizi și formarea unei viitoare profesii.

O fereastră deschisă spre Europa pentru mine înseamnă o cale liberă spre progres, spre o dezvoltare mai rapidă. Odată cu integrarea în Uniunea Europeană, se vor deschide noi perspective pentru locuitorii țării, în special pentru tineri. Pentru mine Europa înseamnă o viață mai bună, în care fiecare are garantat un viitor mai bun, mai stabil. Problema principală a tinerilor din R. Moldova este asigurarea cu locuri de muncă pe specialitate după finisarea studiilor universitare. După părerea mea și a mai multor tineri, Uniunea Europeană este șansa de realizare profesională la tine acasă. Integrarea în UE va duce, de asemenea, la ridicarea nivelului de dezvoltare a RM în toate domeniile de activitate. Însă, odată cu aceasta, vor apărea și unele probleme pe plan politic. Din fericire, lucrurile pozitive aduse de integrare sînt mai multe decît cele negative. Aderarea RM la UE va aduce o serie de avantaje cetățenilor țării. În primul rînd, economia statului va avansa foarte rapid. Țara va avea, de asemenea, sprijinul statelor integrate, în toate problemele apărute. Un alt avantaj ar fi dreptul cetățenilor RM de a circula liber pe teritoriul statelor membre ale UE.

Integrarea europeană ar putea provoca și un șir de nemulțumiri în rîndul cetățenilor, pentru că populația încă nu este pregătită de acest pas. Cetățenii R. Moldova așteaptă de la integrare schimbări pozitive în ceea ce privește politicile salariale, combaterea sărăciei și a excluderii sociale, precum și coeziuni economice și sociale.

De asemenea, ei așteaptă de la UE acțiuni de o mai mare amploare, care să permită soluționarea problemelor apărute în țară. Însă pe lîngă soluționarea problemelor statelor integrate, UE are și unele cerințe față de acestea, lucru care poate stîrni nemulțumiri în rîndul cetățenilor, pentru că ei nu sînt pregătiți psihologic. Cu toate acestea, UE rămîne a fi pentru noi o fereastră deschisă pentru un viitor mai bun, pentru un trai decent, o viață stabilă și pentru dezvoltarea unei societăți în care copiii cresc alături de părinți.

TRATATELE UNIUNII EUROPENE

Denumirea Tratatului	Data semnare	Data intrare în vigoare	State semnatare
Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului	18 aprilie 1951	23 iulie 1952	Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Belgia, Olanda
Tratatul de constituire a Comunității Economice Europene	25 martie 1957	1 ianuarie 1958	Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Belgia, Olanda
Tratatul de constituire a Comunității Europene a Energiei Atomice	25 martie 1957	1 ianuarie 1958	Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Belgia, Olanda
Actul Unic European	17 februarie 1986	1 iulie 1987	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda
	28 februarie 1986		Italia, Grecia, Danemarca
Tratatul privind Uniunea Europeană (Tratatul de la Maastricht)	7 februarie 1992	1 noiembrie 1993	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda, Italia, Grecia, Danemarca
Tratatul de la Amsterdam	2 octombrie 1997	1 mai 1999	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda, Italia, Grecia, Danemarca, Austria, Finlanda, Suedia
Tratatul de la Nisa	26 februarie 2001	1 februarie 2003	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda, Italia, Grecia, Danemarca, Austria, Finlanda, Suedia
Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa (Tratatul Constituțional)	29 octombrie 2004	Procedura de adoptare stopată	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda, Italia, Grecia, Danemarca, Austria, Finlanda, Suedia, Cehia, Estonia, Cipru, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia, Slovenia, Slovacia
Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene	13 decembrie 2007	În proces de ratificare	Franța, Germania, Luxemburg, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, Anglia, Irlanda, Italia, Grecia, Danemarca, Austria, Finlanda, Suedia, Cehia, Estonia, Cipru, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia, Slovenia, Slovacia, România, Bulgaria

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE
TITLUL V
DREPTURILE CETĂȚENILOR

Art. 39. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

(2) Membrii Parlamentului European sînt aleși prin vot universal direct, liber și secret.

Art. 40. Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale

Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

Art. 41. Dreptul la bună administrare

(1) Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.

(2) Acest drept include în principal:

(a) dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere;

(b) dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial;

(c) obligația administrației de a-și motiva deciziile.

(3) Orice persoană are dreptul la repararea de către Uniune a prejudiciilor cauzate de instituțiile sau agenții acesteia în exercitarea funcțiilor lor, în conformitate cu principiile generale comune legislațiilor statelor membre.

(4) Orice persoană se poate adresa în scris instituțiilor Uniunii într-una din limbile tratatelor și trebuie să primească răspuns în aceeași limbă.

Art. 42. Dreptul de acces la documente

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de acces la documentele instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, indiferent de suportul pe care se află aceste documente.

Art. 43. Ombudsmanul European

Orice cetățean al Uniunii, precum și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru au dreptul de a sesiza Ombudsmanul European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, cu excepția Curții de Justiție a Uniunii Europene în exercitarea funcției sale jurisdicționale.

Art. 44. Dreptul de petiționare

Orice cetățean al Uniunii și orice persoană fizică sau juridică care are reședința sau sediul social într-un stat membru are dreptul de a adresa petiții Parlamentului European.

Art. 45. Libertatea de circulație și de ședere

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de circulație și de ședere liberă pe teritoriul statelor membre.

(2) Libertatea de circulație și de ședere poate fi acordată, în conformitate cu tratatele, resortisanților țărilor terțe stabiliți legal pe teritoriul unui stat membru.

Art. 46. Protecția diplomatică și consulară

Orice cetățean al Uniunii beneficiază, pe teritoriul unei țări terțe în care statul membru, al cărui resortisant este, nu este reprezentat, de protecția autorităților diplomatice sau consulare ale oricărui stat membru, în aceleași condiții ca și resortisanții aceluși stat.

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

Totalitatea drepturilor și a obligațiilor statelor membre ale Uniunii Europene. Este un fundament al Uniunii Europene. Include tratatele și finalitatea lor politică, deciziile instituțiilor comunitare, declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul comunității. Cuprinde, alături de *dreptul comunitar*, și componentul politic (principiile, obiectivele etc. ale UE). Se află în evoluție constantă.

ACORDURI DE ASOCIERE

Acordurile de asociere reprezintă tratate internaționale încheiate între UE și țările terțe, în baza cărora Uniunea stabilește o relație specială cu acestea. De regulă, relațiile speciale pot fi reprezentate prin acordarea preferințelor comerciale, a ajutorului sau a facilităților financiare ori, în unele cazuri, prin crearea unei uniuni vamale între Comunitate și țara respectivă.

ACTUL UNIC EUROPEAN

Semnat la 17 și la 28 februarie 1986, Actul Unic intră în vigoare pe 1 iulie 1986, modificând tratatele de bază ale Comunității Europene (Tratatul de la Paris și Tratatul de la Roma). Aprobarea Actului Unic semnifică necesitatea relansării construcției europene care, la acel moment, după anumite evoluții de criză și recesiune, avea nevoie de un nou imbold, atât în planul dezvoltării economice, cât și în cel al dezvoltării instituționale. La originea Actului Unic se află aprobarea de către șefii de stat și de guvern a unui ansamblu de măsuri propuse în 1985 de Comisia de la Bruxelles, sub forma unei Cărți Albe.

ADERARE LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Obținerea statutului de membru al Uniunii Europene. Acest statut poate fi obținut de către orice stat european care aderă la principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului, a libertăților fundamentale și a statului de drept. Aderarea este decisă de Consiliu (în mod unanim), după consultarea Comisiei și emiterea avizului de

către Parlamentul European. Presupune semnarea și ratificarea unui tratat de aderare de către statul vizat și toate statele membre.

ASOCIAȚIA EUROPEANĂ A LIBERULUI SCHIMB (AELS)

Organizație internațională interguvernamentală. Creată în 1960, la inițiativa Marii Britanii, includea și Austria, Danemarca, Norvegia, Portugalia, Suedia și Elveția, ulterior aderând Finlanda, Islanda și Liechtenstein. Avea drept obiectiv crearea unei zone de liber schimb și cooperarea economică, fără realizarea unei politici economice unice. Prin aceasta se dorea contrabalansarea CEE. Pe parcurs, o parte din membrii AELS au aderat la Uniunea Europeană, părăsind organizația. Membrii actuali ai AELS sînt: Norvegia, Islanda, Liechtenstein și Elveția. În 1994, Uniunea Europeană și AELS semnează un acord prin care se creează Spațiul Economic European (SEE).

AVOCATUL POPORULUI (Ombudsman)

Funcționar public ce examinează plîngerile cetățenilor față de autoritățile publice. A fost instituit prin Tratatul de la Maastricht. Parlamentul Uniunii Europene numește Avocatul Poporului pentru un mandat electoral complet (5 ani).

BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ (BCE)

Instituție financiară a Uniunii Europene. Are funcția de a elabora, aplica și controla politica monetară. Organul de conducere al BCE administrează Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC), compus din Banca Centrală Europeană și băncile centrale naționale ale statelor membre, a căror monedă este euro. Este o instituție independentă atât de statele membre, cât și de celelalte instituții ale UE. Își începe activitatea în 1999, odată cu introducerea monedei europene unice – euro. Sediul se află la Frankfurt, Germania.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE (BERD)

Fondată în 1991, cu scopul de a finanța inițiativele și proiectele private și companiile publice din țările Europei Centrale, de Est și din cele ex-sovietice, în vederea promovării tranziției acestora spre economia de piață. Sediul se află la Londra, Marea Britanie.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII (BEI)

Instituție financiară a UE, constituită în 1958, în baza Tratatului de la Roma. Acționarii băncii sînt statele membre ale UE. Are misiunea de a contribui la coeziunea economică, socială și teritorială printr-o dezvoltare echilibrată a teritoriului european. Activează în conformitate cu practica bancară. Creditează, pe o perioadă îndelungată de timp, proiecte ce contribuie la realizarea scopurilor Uniunii Europene. Creditele sînt oferite atît instituțiilor publice, cît și celor private. Activează atît în Uniunea Europeană, cît și în exteriorul ei. Sediul se află la Luxemburg.

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE

Cunoscută și sub denumirea deplină de *Carta Comunitară a Drepturilor Sociale Fundamentale ale Lucrătorilor*, aceasta a fost adoptată de șefii de stat și de guvern (cu excepția Marii Britanii) la Consiliul European de la Strasbourg din 9 decembrie 1989. Carta formulează cele 12 principii cu scopul de a crea o bază de hotărîri care să amelioreze libera circulație a persoanelor. Adoptată în vederea dezvoltării unui spațiu social european, ca urmare a prevederilor Art. 117 al Tratatului de la Roma cu privire la armonizarea nivelului de trai și creării, în 1960, a Fondului Social European.

CETĂȚENIE EUROPEANĂ

Denumită și *Cetățenie a Uniunii Europene*. Instituită prin Tratatul de la Maastricht, determină drepturile principale ale cetățenilor Uniunii privind libera circulație și domiciliul permanent pe teritoriul țărilor membre, dreptul de vot și de eligibilitate la alegerile locale și în Parlamentul European, dreptul la protecție diplomatică și consulară, dreptul

cetățenilor UE de a apela la un mediator etc. Tratatul de la Amsterdam (1997) introduce o specificare importantă privind cetățenia europeană, prin care se stabilește că fiecare om cu cetățenie a unui stat membru are și cetățenia Uniunii Europene. Aceasta completează, dar nu înlocuiește, cetățenia statelor membre. Cetățenia UE este subsidiară cetățeniei naționale și se află în continuă perfecționare.

CIVILIZAȚIE/CIVILIZAȚIE EUROPEANĂ

Termenul *civilizație* (ca totalitate a valorilor materiale – tehnologie, bunuri economice, infrastructură: de ex.: orașe, drumuri, mijloace de comunicație etc.) se definește, conform tradiției gândirii europene, în raport cu cel al *culturii* (ca totalitate a valorilor spirituale). Totuși, mai apropiată termenului *civilizație europeană* ar fi interpretarea civilizației drept o etapă de evoluție a omenirii și, mai ales, drept un anumit grad de asimilare în activitatea individuală și colectivă a valorilor culturale. Civilizația europeană este, în mare măsură, o „cultură în acțiune”, care se deosebește printr-un înalt grad de asimilare și manifestare în viața cotidiană a valorilor culturale create de umanitate.

COMISIA EUROPEANĂ

Instituție executivă a Uniunii Europene. Promovează interesul general al UE. Exerciță funcții de coordonare, de executare și de administrare, inclusiv funcția de aplicare a tratatelor, cea de control al respectării acestora; execută bugetul; asigură, cu unele excepții, reprezentarea externă a Uniunii etc.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ȘI OȚELULUI (CECO)

Organizație internațională interguvernamentală, dar care dispunea de o Înaltă Autoritate supranațională. CECO este considerată prima experiență de integrare europeană originală. Instituită prin Tratatul de la Paris din 18 aprilie 1951, activată în 1952 (și-a încetat activitatea în 2002), CECO a reunit 6 țări (Belgia, Franța, Italia, Luxemburg, Olanda, Republica Federală Germania)

cu scopul de a gestiona în comun piața cărbunelui și oțelului, dar și de a crea premisele necesare pentru unificarea popoarelor europene în vederea asigurării progresului economic și social, cât și consolidării păcii în Europa. CECO a pus bazele instituționale ale integrării europene.

COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (CEE)

Fondată în 1957, în baza Tratatului de la Roma. Activă din 1958. Avea drept obiectiv crearea unei piețe comune (libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului) și elaborarea unor politici economice comune. Odată cu instituirea Uniunii Europene, în 1992, se transformă în Comunitatea Europeană. Reprezintă unul dintre pilonii UE. Actualmente, își propune dezvoltarea activităților economice, protecția socială, egalitatea genurilor, creșterea durabilă etc.

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL (CES sau ECOSOC)

Instituție consultativă a Uniunii Europene. Creat în 1957, CES își exercită funcțiile în interesul general al Uniunii. Asigură reprezentarea intereselor specifice ale diferitelor grupuri economice și sociale. Oferă asistență Parlamentului European, Consiliului și Comisiei. Consultarea este obligatorie într-o serie de domenii (piața unică, educația, protecția consumatorilor, dezvoltarea regională, domeniul social). Poate emite avize la propria inițiativă. Este format din reprezentanți ai organizațiilor patronale, salariale și ai societății civile, în special din domeniile socio-economic, civic, profesional și cultural.

COMITETUL REGIUNILOR (CR)

Instituție consultativă a Uniunii Europene. Își începe activitatea în 1994. Comitetul își exercită funcțiile în interesul general al Uniunii. Asigură reprezentarea intereselor specifice ale comunităților regionale la nivelul Uniunii. Oferă asistență Parlamentului European, Consiliului și Comisiei. Consultarea este obligatorie într-o serie de domenii (coeziunea economică și socială, angajarea, politica

socială, cultura, rețelele transeuropene de transport, energie și telecomunicații etc.). Poate emite avize la propria inițiativă. Este format din reprezentanți ai colectivităților locale și regionale, care exercită un mandat la nivel regional sau local.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A APĂRĂRII (CEA)

Organizație internațională interguvernamentală (proiect). Scopul: asigurarea securității colective, inclusiv crearea unei armate europene. Membrii fondatori – Franța, RFG, Italia, Belgia, Luxemburg, Olanda. Tratatul de constituire a fost ratificat doar de 5 state, exceptînd Franța. Ca rezultat, organizația nu s-a constituit.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE (CEE A sau EURATOM)

Organizație internațională interguvernamentală. Creată în 1957, în baza celui de-al doilea Tratat de la Roma. Activă din 1958. Scopul: crearea condițiilor necesare pentru constituirea și dezvoltarea rapidă a industriei nucleare. Organizația este complet integrată cu Uniunea Europeană, avînd aceiași membri.

COMUNITĂȚILE EUROPENE

Compusă din: Comunitatea Economică Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului.

CONSILIUL EUROPEI (CE)

Organizație europeană interguvernamentală. Fondată în 1949. Misiunea sa constă în promovarea: drepturilor omului, statului de drept, democrației și supremației legii pe teritoriul întregii Europe. Nici o țară nu a aderat la Uniunea Europeană fără să adere, mai întîi, la Consiliul Europei. Este compus din 47 de state. Sediul se află la Strasbourg, Franța.

CONSILIUL (numit și CONSILIUL UNIUNII EUROPENE)

Instituție interguvernamentală a Uniunii Europene cu puteri legislative și bugetare, pe care

le exercită împreună cu Parlamentul European, și cu putere executivă (de regulă, o delegă Comisiei Europene). Reprezintă interesele statelor membre. Este compus dintr-un reprezentant la nivel ministerial al fiecărui stat membru (pe 9 direcții). Ședințele au loc la Bruxelles sau Luxemburg.

CONȘTIINȚĂ NAȚIONALĂ/CONȘTIINȚĂ EUROPEANĂ

Derivat al termenului *conștiință* (ca organizare dinamică a vieții psihice umane manifeste în relațiile omului cu sine, cu alții și cu mediul, organizare care are caracter social și este structurată la diferite niveluri ale percepțiilor, reprezentărilor, sentimentelor, atitudinilor, aspirațiilor sau ale preferințelor individuale și colective, reflectate în ideile, idealurile, teoriile respective), *conștiința națională* întrunește toată gama de sentimente, atitudini, valori ce reflectă apartenența la o națiune, la o cultură națională. Se raportează nu la o națiune, ci la Europa în întregime, la ceea ce este comun pentru cultura și civilizația europeană, la apartenența față de valorile europene comune. În acest sens, formarea conștiinței europene înseamnă cultivarea la cetățenii Europei a unor sentimente, reprezentări, atitudini și aspirații față de o apartenență și identitate europeană comună.

CULTURĂ NAȚIONALĂ/CULTURĂ EUROPEANĂ

Cultură - totalitate a valorilor materiale și spirituale create de omenire pe parcursul istoriei sale sau, conform altei interpretări, un ansamblu complex al cunoștințelor, credințelor religioase, artei, moralei, obiceiurilor și al tuturor celorlalte capacități și obișnuințe pe care le dobândește omul ca membru al societății. Pe lângă manifestările sale general-umane are și un caracter național, găsindu-și reflectare în arta, obiceiurile, tradițiile naționale etc. În acest sens, vorbim de o cultură națională. În comparație cu aceasta, *cultura europeană* este, într-un anumit sens, totalitatea culturilor naționale de pe continentul european, deci totalitatea acelor valori pe care le-au creat popoarele europene. Totodată, cultura europeană nu este pur și simplu o totalitate

mecanică a culturilor naționale din Europa, dar are semnificația și specificul său, manifestându-se în conștiința și mentalitatea europeană, în cele mai importante valori general-europene.

CURTEA DE JUSTIȚIE

Instituție judiciară a Uniunii Europene. Creată în 1952, în baza Tratatului de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. Are competența de a judeca în ultima instanță litigiile comunității și de a interpreta tratatele. Controlează legalitatea actelor emise de instituțiile europene. Este compusă din 27 de judecători, câte unul de la fiecare stat membru, fiecare cu un mandat de 6 ani. Judecătorii sînt numiți de către guvernele statelor membre. Sediul se află la Luxemburg.

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Sistem judiciar comunitar ce asigură aplicarea dreptului în interpretarea și implementarea tratatelor. Cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunale specializate.

CURTEA EUROPEANĂ DE CONTURI

Instituție de control financiar a Uniunii Europene. Fondată în 1975, devine instituție europeană după semnarea Tratatului de la Maastricht (1992). Are funcția de a verifica veniturile și cheltuielile Uniunii Europene și ale oricărei instituții create de UE. Nu posedă capacitatea de a sancționa. Toate iregularitățile depistate se comunică Parlamentului European și Consiliului. Este compusă din 27 de reprezentanți, câte unul de la fiecare stat membru, fiecare cu un mandat de 6 ani. Sediul se află la Luxemburg.

DREPTUL COMUNITAR

Totalitatea normelor juridice ale comunității. Constă din principiile dreptului european, tratatele fundamentale ale Uniunii Europene, legislația ce decurge din activitatea Curții de Justiție, convențiile semnate, instrucțiunile și directivele instituțiilor comunitare etc. Dreptul comunitar are un caracter primar în raport cu dispozițiile naționale. Există

proceduri ce permit asigurarea uniformității interpretării dreptului comunitar. Este o parte componentă a *acquis communautaire*.

EUROPENIZARE

Procese de (a) constituire, (b) difuzare și (c) instituționalizare a regulilor formale și a celor neformale, a procedurilor, paradigmatelor politice, stilurilor, modalităților de acțiune, credințelor și normelor împărtășite, care sînt definite și consolidate prin elaborarea deciziilor Uniunii Europene și incorporarea în logica națională a discursului, identității, structurilor politice și a politicilor publice. (C. Radaelli)

EUROPOL (OFICIUL EUROPEAN DE POLIȚIE)

Organizație de cooperare între poliție și serviciile vamale ale statelor membre ale UE. Creată prin Tratatul de la Maastricht (1992), și-a început activitatea în 1994 sub denumirea de Unitatea de Droguri Europol (EDU). Convenția cu referire la EUROPOL a fost semnată în 1995 și a intrat în vigoare în 1998. Are competențe în domeniul luptei contra criminalității și terorismului. Nu este poliție europeană. Are funcția de a asigura relațiile (transmiterea informațiilor) dintre polițiile naționale și de a le oferi analize ale situației criminale.

EXTINDEREA UNIUNII EUROPENE

Aderarea la Uniunea Europeană a unui nou stat membru și aplicarea asupra acestuia a tuturor regulilor, principiilor și standardelor cuprinse în dreptul comunitar.

INTEGRARE ECONOMICĂ

Proces ce presupune totalitatea procedurilor și strategiilor prin care două sau mai multe națiuni creează un spațiu economic comun. Bela Balassa evidențiază 5 forme de integrare economică, care se diferențiază în funcție de gradul de intensitate și profunzimea integrării: zona comerțului liber, uniunea vamală, piața comună, uniunea economică, integrarea economică totală. În acest

sens, integrarea economică presupune trecerea succesivă de la eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative din calea comerțului la un tarif vamal extern comun; la libera circulație a mărfurilor, a capitalului și persoanelor; armonizarea politicilor economice și, în final, a politicilor monetare, fiscale, sociale etc.

INTEGRARE EUROPEANĂ

Proces ce presupune, pentru statele membre ale UE, dezvoltarea *acquis communautaire*. Se suprapune cu *europenizarea*, pentru statele nemembre – implementarea *acquis communautaire*.

OMBUDSMANUL EUROPEAN

Creat în 1992, prin Tratatul de la Maastricht. Primul Ombudsman European a fost ales în 1995. Este ales de Parlamentul European. Investighează plîngerile privind cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor Uniunii Europene. Poate demara și anchete din proprie inițiativă.

ORGANIZAȚIA PENTRU COOPERARE ECONOMICĂ EUROPEANĂ

Organizație interguvernamentală. Constituită în 1948, în scopul gestionării ajutoarelor americane oferite conform Planului Marshall. Membrii fondatori: Austria, Belgia, Danemarca, Elveția, Franța, Grecia, Irlanda, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Portugalia, Suedia, Turcia, Germania de Vest. În 1960, este transformată în Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

ORGANIZAȚIA PENTRU COOPERARE ȘI DEZVOLTARE ECONOMICĂ (OCDE)

Organizație internațională interguvernamentală. Constituită în 1960, în baza Organizației pentru Cooperare Economică Europeană. Obiective: asigurarea creșterii economice și a standardelor de viață, menținerea stabilității financiare etc. Actualmente, numără 30 de membri din diferite regiuni ale lumii.

ORGANIZAȚIA PENTRU SECURITATE ȘI COOPERARE ÎN EUROPA (OSCE)

Creată în 1973, sub numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE). Din 1995 poartă actuala denumire. Una dintre cele mai mari organizații regionale, ce cuprinde 56 de state membre din Europa, America de Nord și Asia Centrală. Se preocupă de problemele securității, în particular de prevenirea și soluționarea conflictelor, respectarea drepturilor omului, stabilitatea politică și economică etc. Sediul se află la Viena, Austria.

ORGANIZAȚIA TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD (NATO)

Organizație internațională interguvernamentală. Creată în 1949. Principalul obiectiv al organizației este asigurarea securității militare a statelor membre, forma extremă de realizare a acestui deziderat fiind sprijinul reciproc contra unui atac armat. Include 26 de state din America de Nord și Europa. Sediul se află la Bruxelles, Belgia.

PARLAMENTUL EUROPEAN

Instituție reprezentativă a Uniunii Europene cu puteri legislative și bugetare. Înființat prin Tratatul de la Roma (1957). Primele alegeri parlamentare au avut loc în 1979. Durata mandatului de parlamentar este de 5 ani. Europarlamentarii sînt aleși prin vot universal, direct de către cetățenii europeni. După structură și modalitatea de funcționare se aseamănă cu parlamentele naționale.

PETIȚIE

Solicitare scrisă semnată de un număr mare de persoane sau un document trimis unei autorități.

PIAȚA UNICĂ EUROPEANĂ

Tratatul de la Roma din 1957 instituie Comunitatea Economică Europeană, pas ce semnifică începutul integrării economice europene în vederea creării unei vaste piețe interne în care bunurile, serviciile, capitalul și persoanele să dispună de condiții de circulație liberă. Prima etapă a constat în suprimarea barierei din calea circulației mărfurilor. Astfel, în 1968 au fost abolite drepturile vamale între statele

membre ale CEE. Actul Unic european din 1986 continuă reformele în vederea realizării pieței unice europene. Obiectivul liberei circulații a mărfurilor și capitalului a fost atins în 1993, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht.

PILONII UNIUNII EUROPENE

Tratatul de la Maastricht a introdus în construcția europeană o importantă inovație reprezentată de așa-numita „arhitectură a pilonilor”. Aceasta semnifică că, pe lângă aspectul comunitar, caracterizat de tehnici de integrare, sînt incluși un al doilea și un al treilea pilon, care funcționează pe bază de cooperare interguvernamentală: Politica Externă și de Securitate Comună și Cooperarea în materie de Justiție și Afaceri Interne.

POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE (PESA)

Proces lansat la summit-ul din iunie 1999, care instituie în interiorul politicii externe și de securitate comună a UE o cooperare mai strînsă în chestiunile militare, de securitate și apărare. În funcție de aceste obiective, UE își dezvoltă propriile capacități de gestionare a crizelor și își asumă misiuni pe care Uniunea Europei Occidentale și le asumase pînă la integrarea sa în UE. PESA nu vizează o apărare comună clasică, ea se concentrează, în principal, pe gestionarea crizelor. Apărarea colectivă rămîne a fi garantată pentru statele membre ale UE de către NATO, în timp ce statele neutre își garantează securitatea prin măsuri individuale.

POLITICA EXTERNĂ ȘI DE SECURITATE COMUNĂ (PESC)

Politica externă și de securitate comună, creată prin Tratatul de la Maastricht, reprezintă al doilea pilon al UE și funcționează pe o bază interguvernamentală. PESC nu poate fi considerată o politică externă comună în sensul direct al cuvîntului, pentru că nu toate statele membre au aceeași politică externă. Potrivit principiilor PESC, statele membre se informează unele pe altele asupra chestiunilor de importanță generală în materie de politică externă și de securitate, dar, totodată,

acestea își coordonează acțiunile de politică externă. Principalele instrumente de acțiune în cadrul PESC sînt: elaborarea și executarea *direcțiilor generale*, a *strategiilor comune*, a *pozițiilor comune*, precum și a *acțiunilor comune* ale statelor membre.

POLITICA EUROPEANĂ DE VECINĂTATE (PEV)

Politica Uniunii Europene față de vecinii săi. Inițiată în 2004, are drept scop instituirea unui parteneriat durabil pentru edificarea unui spațiu prosper, stabil și securizat. Presupune stabilirea unor relații privilegiate cu vecinii săi imediați. Elementul central al PEV este Planul de Acțiuni bilateral. PEV nu vizează implicit procesul de extindere a UE, însă nu exclude, pe viitor, schimbarea relațiilor între Uniunea Europeană și statele beneficiare ale PEV.

RESORTISANT

Persoană fizică sau juridică aparținînd unui stat și aflată sub protecția altui stat.

SPAȚIUL SCHENGEN

Zonă de liberă circulație a cetățenilor statelor semnate. Are la bază un acord și o convenție semnate, respectiv, în 1985 și 1990, de Belgia, Franța, Germania, Luxemburg și Olanda. Tratatul de la Amsterdam (1997) încorporează în dreptul Uniunii Europene Acordul și Convenția Schengen. Astfel, actualmente aceste reguli poartă denumirea de *Schengen Acquis*. Din Spațiul Schengen fac parte 31 de țări: cele 27 de state membre ale Uniunii Europene și Islanda, Norvegia, Liechtenstein și Elveția. O parte din state nu au îndeplinit toate prevederile *Schengen Acquis* (România, Bulgaria etc.), iar Irlanda și Marea Britanie continuă să le respecte parțial, din considerent de securitate. Schengen este un oraș din Luxemburg.

SPAȚIUL ECONOMIC EUROPEAN (SEE)

Constituit în 1994, prin semnarea acordului între UE și AELS. Include statele membre ale UE și AELS, cu excepția Elveției. Are drept obiectiv crearea unei piețe economice unice prin asigurarea

circulației libere a mărfurilor, serviciilor, capitalului și persoanelor.

TRATATELE UNIUNII EUROPENE

Acte politice și juridice fundamentale ale UE. Principalele tratate europene: Tratatul de la Roma (1957), Actul Unic European (1986), Tratatul de la Maastricht (1992), Tratatul de la Amsterdam (1997), Tratatul de la Nisa (1999), Tratatul de la Lisabona (2007).

TRATATUL DE LA ROMA

Tratat fondator al CEE și CEEA, semnat la Roma la 25 martie 1957 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958. Denumirea tratatului a intrat în uzajul cotidian după denumirea localității în care s-au desfășurat ceremoniile de semnare.

TRATATUL DE LA LISABONA

Tratat semnat la 13 decembrie 2007 de către șefii de state și guverne ale celor 27 de state membre ale Uniunii. Tratatul înlocuiește proiectul Tratatului Constituțional din 2004, a cărui ratificare a eșuat. Prevede modificarea Tratatului UE și a tratatelor CE fără însă a le modifica. Prevede sporirea atribuțiilor Parlamentului European, dar, totodată, conține un șir de dispoziții care vizează modificarea procedurilor de adoptare a deciziilor în unele instituții ale Uniunii, obiectivul final fiind eficientizarea activității acestora. Tratatul prevede crearea postului de Președinte al Consiliului European, care este ales pentru o perioadă de 2,5 ani, și a celui de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politică de securitate.

TRATATUL DE LA MAASTRICHT

Tratat semnat la 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993. Prevede înființarea UE, modifică tratatele fondatoare ale CE (CEE) și instituie denumirea de *Uniunea Europeană*. Constituie un pas important în vederea aprofundării integrării europene, specificînd crearea uniunii economice și monetare și a uniunii politice. Tratatul a fondat Uniunea Europeană prin cei 3 piloni fundamentali: primul, denumit comunitar,

prevede crearea uniunii economice și monetare; al doilea și al treilea, reprezentați de PESC și, respectiv, de JAI, funcționează în baza principiului interguvernamental. De asemenea, Tratatul introduce cetățenia UE și lansează câteva politici comunitare, extinde competențele Parlamentului European și modifică procedura de adoptare a deciziilor în cadrul Consiliului.

TRATATUL DE LA AMSTERDAM

Prin acest tratat, semnat la 2 octombrie 1997 și intrat în vigoare la 1 mai 1999, se modifică tratatele fondatoare ale UE. Principalele modificări sînt operate în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună. Este întărită cooperarea în materie de Justiție și Afaceri Interne și sînt extinse atribuțiile Parlamentului European.

TRATATUL DE LA NISA

Tratat ce modifică tratatele fondatoare ale UE. Semnat la 26 februarie 2001 și intrat în vigoare la 1 februarie 2003, Tratatul de la Nisa este îndreptat spre reformarea sistemului instituțional al UE și a procedurilor de adoptare a deciziilor în cadrul Uniunii, principalul motiv al modificărilor operate fiind anticiparea extinderii spre Est a Uniunii.

TRATATUL CONSTITUȚIONAL

Denumirea oficială – *Tratat instituind o Constituție pentru Europa*. Semnat la 29 octombrie 2004 la Roma, reprezintă rezultatul activității Conferinței interguvernamentale împuternicită cu elaborarea unui nou act care să instituie UE pe noi baze. Reunește vechiul tratat al CE, Tratatul UE și Carta drepturilor fundamentale într-un singur document, instituind o structură mai clară. Tratatul suprimă structura complexă a celor 3 piloni și prevede dotarea Uniunii Europene cu un cadru juridic unic, atribuindu-i personalitate juridică. Prevede simplificarea majorității procedurilor de adoptare a deciziilor în cadrul UE și operează transformări instituționale importante, precum: sporirea competențelor Parlamentului European, crearea funcției de Președinte permanent al Consiliului European și a celei de ministru al afacerilor externe al Uniunii.

TRIBUNAL

Instituție judiciară de primă instanță a Uniunii Europene. Are competența de a judeca în primă instanță anumite categorii de acțiuni. Deciziile pronunțate de Tribunal pot fi atacate la Curtea de Justiție.

TRIBUNALE SPECIALIZATE

Instituție judiciară de primă instanță a Uniunii Europene, creată pe lângă Tribunal, în funcție de necesitate, de Parlamentul European și Consiliu. Are competența de a judeca în primă instanță anumite categorii de acțiuni. Deciziile pronunțate de Tribunalul specializat pot fi atacate la Tribunal.

UNIUNEA ECONOMICĂ ȘI MONETARĂ (UEM)

Formă avansată de integrare economică care presupune existența unei piețe comune, dar și a unor politici economice unificate. Uniunea Economică și Monetară prevede unificarea politicilor economice naționale, obiectivul final fiind introducerea monedei unice pentru statele membre ale Uniunii. Înființarea Uniunii Economice și Monetare a fost prevăzută în Tratatul de la Maastricht. Aceasta prevede, pe lângă unificarea politicilor economice, și introducerea monedei unice – euro. Astfel, la 1 ianuarie 1999, 11 state membre ale UE au acceptat moneda unică europeană.

UNIUNEA EUROPEANĂ (UE)

Organizație politică europeană. Instituită în 1992, prin Tratatul de la Maastricht. Îmbină nivelul supranațional (stat) cu cel interguvernamental (organizație internațională). Prerogativele nivelurilor de guvernare sînt bine definite, instituțiile europene dispunînd de competențe importante în domeniile politic, economic, social și cultural. Este compusă din 27 de state membre: Austria, Belgia, Bulgaria, Cipru, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, România, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia și Ungaria. La moment nu dispune de personalitate juridică.

UNIUNEA EUROPEI OCCIDENTALE (UEO)

Organizație internațională interguvernamentală. Creată în 1948, sub denumirea de Uniunea Occidentală. Inițial, țările membre – Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Luxemburg – și-au propus drept scop întărirea colaborării în domeniul securității. În 1954, prin aderarea Germaniei, este transformată în Uniunea Europei Occidentale. Prin semnarea Tratatului de la Maastricht, devine o componentă a UE. Ulterior, UEO își pierde importanța prin preluarea funcțiilor sale de către Politica Externă și de Securitate Comună (PESC).

UNIUNEA VAMALĂ

Formă de integrare economică în interiorul căreia sînt suprimate barierele artificiale din calea comerțului, acesta fiind liberalizat, iar tariful vamal în raport cu statele terțe (nemembre ale Uniunii) constituie rezultatul unei politici comerciale externe comune.

ZONA COMERȚULUI LIBER

Zonă în interiorul căreia schimburile comerciale între statele membre sînt liberalizate, fiecare stat însă fiind în drept să desfășoare o politică vamală și comercială proprie în raport cu alte state din afara acesteia. Zona comerțului liber nu constituie o formă de integrare economică veritabilă, deși conține și anumite tendințe și aspecte.